ПІДРАХУЙ ПРАВИЛЬНО: ЯК ЗА НИЗЬКОГО РЕЙТИНГУ ВЛАДА ПЛАНУЄ ЗДОБУТИ ПЕРЕМОГУ НА ВИБОРАХ

ЧИ МОЖЛИВИЙ ДЕФОЛТ УКРАЇНИ

ПАРКУР ЗАМІСТЬ «ЗАРНІЦИ»: ЧИМ ЗАХОПЛЮЄТЬСЯ СУЧАСНА МОЛОДЬ

Тиждень
український
www.tyzhden.ua

ЛЕСЯ ВОРОНИНА ПРО ТЕ, ЧИМ УКРАЇНСЬКА КНИЖКА МОЖЕ ВРАЗИТИ ІНОЗЕМЦІВ

№ 11 (228) 16 – 22 БЕРЕЗНЯ 2012 р.

GAME OVER

ПОПРИ АКТИВНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ СЕБЕ ЯК ЦИВІЛІЗОВАНІШОЇ АЛЬТЕРНАТИВИ НИНІШНІЙ ВЛАДІ, ПЕТРО ПОРОШЕНКО ЗАЛИШАЄТЬСЯ НЕВІД'ЄМНОЮ ЧАСТИНОЮ РАДЯНСЬКО-ОЛІГАРХІЧНОЇ СИСТЕМИ. САМЕ ТОМУ, НЕЗВАЖАЮЧИ НА АМБІЦІЇ, У НЬОГО НЕМАЄ ПОЛІТИЧНОГО МАЙБУТНЬОГО

The Economist
Featuring selected content from The Economist

ISSN 1996-1561

DOCU DAYS UA

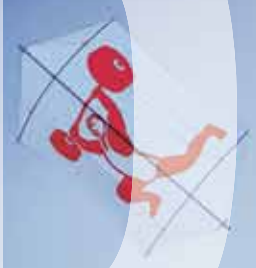

МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО КІНО ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ
INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS DOCUMENTARY FILM FESTIVAL

БУДИНОК КІНО / ВУЛ. САКСАГАНСЬКОГО, 6 / CINEMA HOUSE / SAKSAHANSKOHO STR. 6
КІНОПАНОРАМА / ВУЛ. ШОТА РУСТАВЕЛІ, 19 / KINOPANORAMA / SHOTA RUSTAVELI STR. 19

9

23-29 БЕРЕЗЕНЬ MARCH 2012

docudays.org.ua

ОРГАНІЗАТОРИ

ЗА ПІДТРИМКИ

ПАРТНЕРИ:

КЛУБ ФЕСТИВАЛЮ

РЕСТОРАЦІЯ ФЕСТИВАЛЮ

ГОЛОВНИЙ МЕДІА-ПАРТНЕР

ПЕРШИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАРТНЕР

ПЕРШИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ПАРТНЕР

МЕДІА ПАРТНЕРИ

ТЕХНІЧНИЙ ПАРТНЕР

Фото тижня
Слід Фукусіми

4

Старі нові обличчя
Чому в лавах опозиції з'являються люди з команди Кучми

6

Майже серйозно
про «Юріїв день» Наталії Юріївни

8

ПОЛІТИКА

Роги достатку
Скільки коштуватиме пересічному українцеві передвиборчий соціальний популізм
10

Готуються «дати в пику»?
Як влада за низького рейтингу збирається перемогти на виборах
12

Підрахуй правильно
Коротка інструкція з виборчих махінацій для деспота, у якого обмаль часу
16

Ганне Северінсен:
погляд європейця на українські вибори
16

Повернення блудного сина, який нікуди не ходив
Чому Петра Порошенка кличуть у владу, а він вагається

18

Оксана Пахльовська
про українські псевдопротести

22

ЕКОНОМІКА

Подайте на покращення
Чому українському уряду конче потрібні кредити

24

Мрія, що зрадила
Рік після Фукусіми: яке майбутнє в ядерної енергетики
28

Оцінка безпеки
Чому результати стрес-тестів енергоблоків українських АЕС заспокоюють, але не дають відповідей на запитання, чому їхнє обладнання так часто виходить із ладу
30

СВІТ

Горила в каламутній воді
Як корупційний скандал привів до влади у Словаччині лівих
32

Під знаком взаємної втоми
Чим загрожує НАТО безрезультатне завершення антитерористичної операції в Афганістані

34

Суперконкурентний день
З ким змагатиметься Барак Обама на президентських перегонах
36

СПАДОК

Юрій Макаров
про «Бєлую гвардію» з дикими і небезпечними «хохлами»

38

Жива сила
Як Центральна Рада змарнувала потенціал національного відродження 1917 року
40

СУСПІЛЬСТВО

Прихисток для музики
Проблема: Україна ледве дає раду старим невеликим музичним майданчикам
50

НАВІГАТОР

Не без тарганів
Леся Воронина про те, чим українська книжка може вразити іноземців
52

Перевертом на руках
Чим захоплюється сучасна молодь. Серія перша: паркур
58

Секрет покинутих музеїв
Подорож до Бучача, який потроху обтрушується від радянського пилу й наливається барвами
62

Тиждень

№ 11 (228) 16–22.03.2012
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора Наталія Петринська
Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Вовнянко, Ростислав Павленко
Редактори Дмитро Губенко, Інна Завгородня, Алла Лазарева, В'ячеслав Дарпінянц, Дмитро Крапивенко, Андрій Лаврик, Олександр Пагіря, Олександр Крамар
Журналісти Богдан Буткевич, Олександр Михельсон, Аліна Пастухова
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Єрмоленко
Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменьов, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Юрій Бедрик, Лариса Мінченко, Марина Петрова
Коректори Росіна Ларіна, Ірина Павленко
Фінансовий директор Андрій Решетник

Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андрєєва
e-mail: olena.andreeva@tyzhden.ua
Skype: tyzhdenadvert
тел.: 067 407-10-89
Відділ маркетингу Андрій Ломакін
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с № 2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@tyzhden.ua
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 123788
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 14.03.2012 р.
Виходить щоп'ятниці.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

Слід Фукусіми

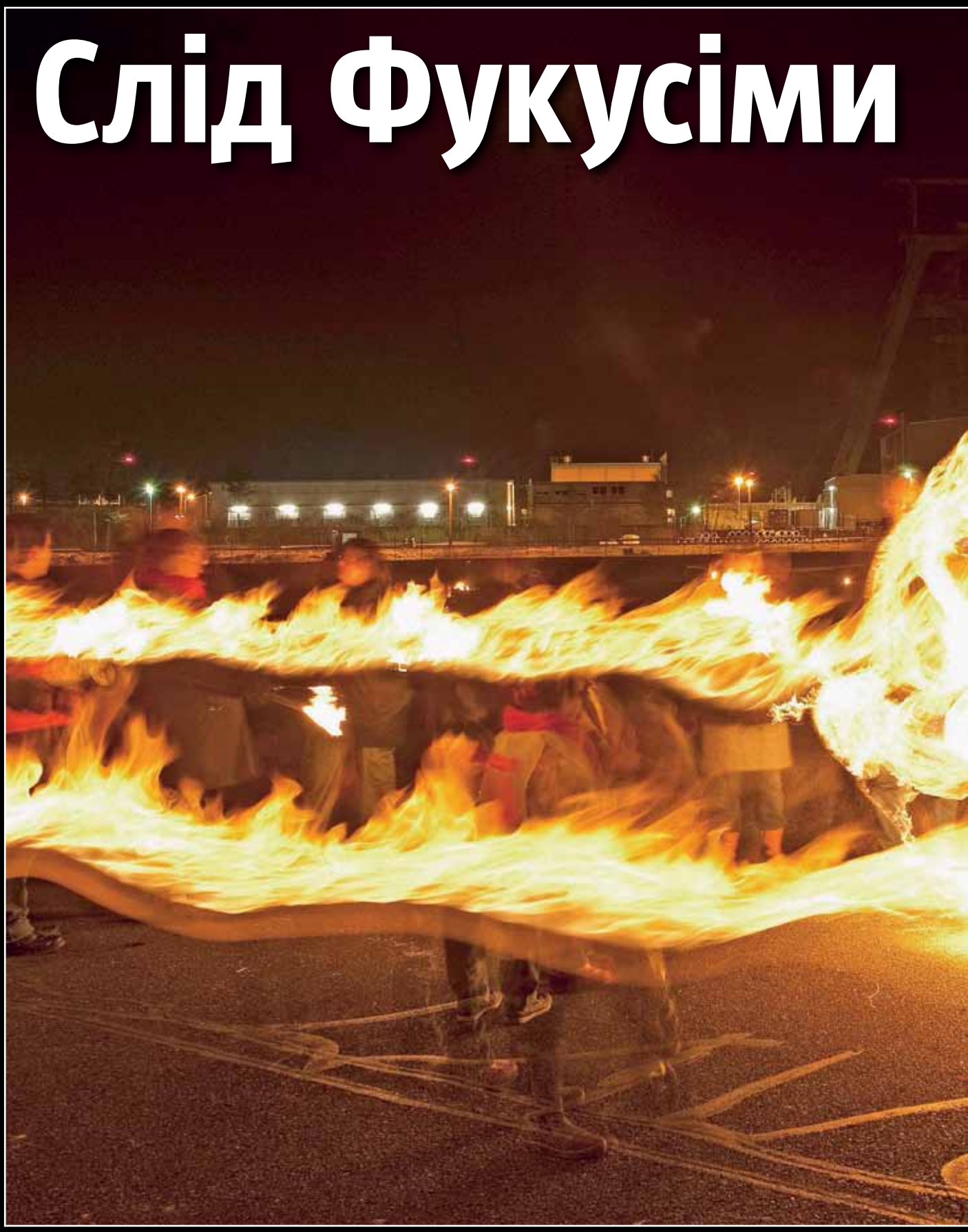

Роковини аварії на японській АЕС зустріли в багатьох країнах акціями протесту проти атомної енергетики. Чи не найбільш креативно до справи поставилися німецькі екоактивісти, які вишикувалися в 90-кілометровий живий ланцюг зі смолоскипами поблизу об'єктів, де утилізують ядерні відходи.

У самій Країні Вранішнього Сонця після землетрусу й катастрофи на Фукусімі-1 поглибилася недовіра між владою та громадськістю – прості громадяни й власники великого бізнесу незадоволені тим, як державне керівництво долало наслідки трагедії (особливо в перші дні після інциденту). Зокрема, чимало тамтешніх корпорацій тепер покладаються виключно на себе, будуючи власні електростанції і запроваджуючи заходи радіоактивної безпеки, подекуди суворіші від державних нормативів.

Фото: AP

Продовження теми **на стор. 28**

8 березня

Грузія і НАТО підписали угоду про поглиблення співробітництва

9 березня

ООН повернула Україні право торгувати квотами на парникові викиди

10 березня

Акція опозиції в Москві зібрала 25 тис. осіб. Протестні настрої в РФ пішли на спад

Старі нові об

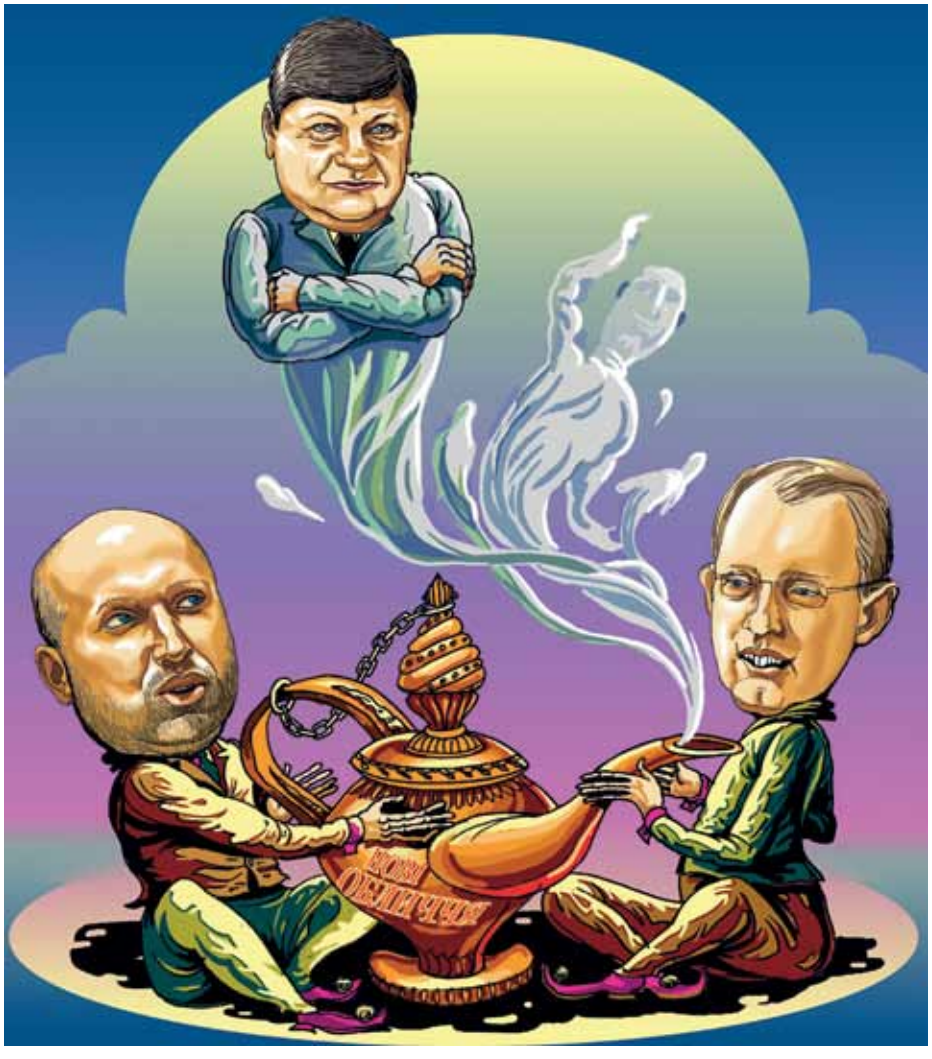

Олександр Волков, колишній помічник Леоніда Кучми, «директор Верховної Ради», якого часто пов'язували з організацією фальсифікацій під час президентських виборів 1999 року, сьогодні не лише курирує Сумську організацію «Батьківщини», а й розраховує іти кандидатом від цієї політсили або й від «єдиного списку» опозиції в одному з мажоритарних округів Сумщини. Волкова й таких, як він, відкинутих нинішньою владою представників режиму Кучми зрозуміти, звичайно ж, можна. Як самостійна політична фігура він виявився неспроможним. Про його «Демсоюз», виборчий блок «КУЧМА» вже давно ніхто не згадує. Але до чого тут інтереси опозиційно настроєних виборців?

Коли Юлія Тимошенко з-за ґрат запропонувала формувати об'єднаний список опозиції на чолі з Ліною Костенко, то ця ідея викликала більше скепсису, аніж схвалення. А втім, вона свідчила про неабияке політичне чуття Юлії Тимошенко, котра як ніхто розуміє, що опозиції не можна йти на чергові парламентські вибори з тими самими обличчями, що й на попередні. Крім нових конструктивних ідей, електорат чекає від неї кардинально іншого фор-

Тиждень в історії

16 березня 1882 року

Народилася Христина Алчевська, українська поетеса, перекладачка, педагог

17 березня 1917 року

У Києві у приміщенні клубу «Родина» **створено Українську Центральну Раду**

18 березня 1187 року

Поява назви «Україна» в Іпатіївському літописі

11 березня

60 міст Іспанії страйкували проти змін у трудовому законодавстві

12 березня

У Брюсселі правий екстреміст підпалив мечеть. Загинув імам

13 березня

ВР прийняла Митний кодекс, який декларує спрощення оформлення ввозу товарів

14 березня

У Черкасах «афганці» штурмували мерію – міський голова не вважає їх захисниками Вітчизни

личчя

мату свого представництва у парламенті. Це має бути не політичний колобок, який перекочується від партії до партії, а людина, що не спокуситься «подаруночком» від Клюєва чи Рибакова. По-друге, це має бути авторитетна особистість, яку знають і якій довіряють. І резерви професійних, авторитетних та ідейних кадрів є: серед представників малого й середнього бізнесу, активістів регіональних організацій, інтелігенції, блогерів...

Можна скільки завгодно таврувати «тушок», але вони наслідок, а не причина. До виборчих списків БЮТ та НУНС набирали і, як показує нинішня передвиборна кампанія, продовжують набирати абсолютно випадкових людей. Принаймні, випадкових із погляду виборця, який голосував за ці політичні сили. Скажімо, за яким критерієм потрапили у список БЮТ Ігор Рибаков, Віктор Лозинський, Богдан Губський чи Андрій Портнов? Або яким чином серед засновників «Громадянської позиції» Анатолія Гриценка опинився інший представник режиму Кучми – Сергій Гриневецький? Опозиція не зробила організаційних висновків, громадськість так і не почула чітких пояснень щодо кадрової політики, що призвела, як наслідок, до спотворення результатів волевиявлення. А невивчені й неусвідомлені помилки мають здатність повторюватися.

Складається враження, що виборчий процес іще не почався, а опозиційні сили вже психологічно готують себе не до перемоги, а до умов співіснування з переможцями. Це при тому, що соцопитування демонструють «просідання» довіри виборця до команди «професіоналів», а отже, опозиційні партії мають реальні шанси на виграш. Прикро визнати, але за два роки вони так і не спромоглися на якісні зміни в кадровій політиці.

Андрій Скумін

Недопартнерство

Непоступливість РФ у питанні щодо зміни формули ціни на газ змушує українську владу шукати дедалі екзотичніші методи тиску на «стратегічних партнерів». Зокрема, Микола Азаров заявив, що коли не вдасться привезти з Москви вигідніші газові угоди, то Україна почне купувати російський газ у концерну RWE в Німеччині, оскільки це буде дешевше. Паралельно ведуться консультації про реверсне постачання блакитного палива з Туреччини. Схоже, Київ вдався до асиметричного тиску і в традиційно чутливій для РФ гуманітарній галузі – досі не надано дозволу на трансляцію фільму «Август Восьмого», що змальовує війну проти Грузії 2008 року з позицій офіційної російської пропаганди. Так, необхідні документи було подано 28 лютого, однак у визначений законодавством стандартний термін – 10 діб – ліцензії на трансляцію так і не надали.

Євроінтеграційні маніпуляції

В інформаційний простір з подачі української влади потрапило повідомлення про те, що з ЄС узгоджено день парафування угоди про асоціацію – 30 березня. До цієї дати Партія регіонів, за словами керівника фракції ПР Олександра Єфремова, має намір ухвалити в парламенті заяву із закликом до ЄС «продемонструвати політичну волю і забезпечити якомога швидше підписання угоди». Проте в Брюсселі не поділяють такого ентузіазму, наголошуючи, що подібними заявами в Києві лише шкодять тим дискусіям, які все ще тривають всередині ЄС, адже українська влада не виявляє готовності продемонструвати ту ж таки «політичну волю» в питаннях дотримання прав людини і припинення політичних репресій. Навіть більше, Олександр Єфремов публічно демонструє зневагу до вимог західних структур, коли заявляє, що парламентська більшість не збирається голосувати за декриміналізацію ст. 364 та 365 КК, як того вимагає резолюція ПАРЄ. Тим часом низка авторитетних європейських діячів на чолі з віце-президентом ОБСЄ Вальбурґою Габсбурґ Дуґлас задіяли для тиску на наше керівництво тему проведення Євро-2012 – 12 березня вони звернулися з листом до очільника УЄФА Мішеля Платіні, щоб той порушив перед українською владою питання ув'язнених опозиціонерів.

ФОТО: PHL

19 березня 1930 року

Народилася Ліна Костенко, українська письменниця

20 березня 1917 року

Тимчасовий уряд Росії видав **маніфест про відновлення Конституції Фінляндії**

21 березня 1919 року

У Будапешті **проголошено Угорську Радянську Республіку** на чолі з Белою Куном

22 березня 1842 року

Народився Микола Лисенко, український композитор, піаніст, диригент

95,3 млн грн

витратить дочірня структура НАК «Нафтогаз України» на облаштування готелю. Тим часом сама компанія має величезні борги

По $545 за 1 тис. м³

закуповують газ для резиденції глави держави у Карпатах. Лікарням в окремих регіонах його продають по $846

85% українців

перебувають на межі виживання. Дані звіту правозахисних організацій «Права людини в Україні»

5 ОБЛИЧ

ДМИТРО ТАБАЧНИК
прогин зараховано?

БОРИС БІЛАШ
з поетів у депутати ПР

«Если стану я нардепом, / Обеспечу свой народ. / Салом, яйцами и хлебом. / Пусть потешит свой живот... Если надо, то и сексом / Угощу его сполна». (З вірша Героя України)

ДЕНИС ОЛЄЙНІКОВ
продав бізнес

Засновник ProstoPrint, який виїхав з України (за його словами, під тиском влади), продав компанію інвесторові з бізнесом у Східній Європі. Штабквартира фірми діятиме в Латвії.

АНДРЕЙ ДИНЬКО
невиїзний

Відомому в Білорусі журналістові, шефредактору часопису «Наша Ніва» заборонили виїжджати з країни.

БІНЬЯМІН НЕТАНЬЯГУ
пригрозив Іранові

«Час, що відділяє нас від можливих ударів по Ірану, – не кілька днів або тижнів. Та водночас це й не питання кількох років», – заявив прем'єр Ізраїлю.

МАЙЖЕ СЕРЙОЗНО

«Юріїв день» Наталії Юріївни

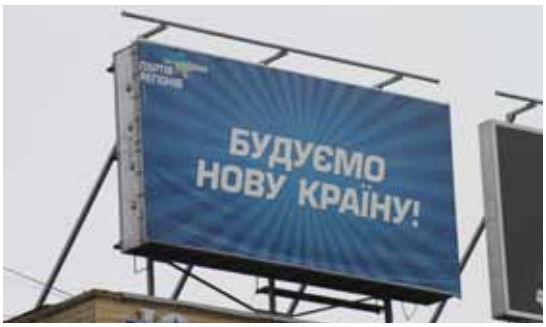

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

Братерське охолодження

Та частина українців, яку традиційно зараховують до так званого проросійського електорату, поступово розчаровується в Росії, про це свідчать останні опитування соціологічної групи «Рейтинг». Зокрема, поміж прихильників Януковича і Тігіпка побільшало тих (до 70%), хто не підтримує ініціативи передачі ГТС нашому північному сусідові. Також зменшилася кількість громадян України з російськомовних регіонів, які виступають за перебування Чорноморського флоту на території нашої держави. Дедалі менше довіри до проросійської історичної риторики навіть поміж прибічників КПУ.

На 108-му місці

опинився Київ у рейтингу конкурентоспроможності (120 країн), презентованому Economist Intelligence Unit

56% американців

готові підтримати військову операцію проти Ірану.
Дані Reuters

Наталія Королевська, чиє обличчя на білбордах остогидло мешканцям великих українських міст уже не менше, ніж 2004-го обличчя «Тому що Януковича», нарешті домоглася свого. 14 березня депутатку Верховної Ради виключили з фракції БЮТ, членом якої вона залишалася, навіть очоливши без згоди Юлії Тимошенко Українську соціал-демократичну партію і розпочавши автономну (від БЮТ) потужну рекламну кампанію: за обсягом джинси в медіа Королевська, вочевидь, перевершила всіх українських політиків.

У Московському царстві Юріїв день (за іменем відповідного святого) був єдиним днем, коли кріпаки могли піти від одного пана до іншого. Королевська заявила, що йде від «панів» – керівництва «БЮТ-Батьківщини» на чолі з Турчиновим – на волю. Але історично ніякої волі в Юріїв день нікому ніхто не дарував. Недарма вчорашні соратники Королевської вже повідомили світові, що насправді вона працює на Банкову. Дивно, що помітили це тільки тепер.

Співпраця Королевської з Адміністрацією президента, звичайно, ніким не доведена, тобто за руку ніхто її ще не спіймав. Але її PR-технологи (чи Банкової?) зробили все, щоб саме так і вважали. Те, що масова рекламна кампанія Наталії Юріївни експлуатує улюблені гасла режиму, помітно неозброєним оком, не кажучи вже про око, озброєне фототехнікою. Складається враження, що розробник білбордів для Королевської і Партії регіонів, як, зрештою, і дизайнер, один і той самий, адже вони надто схожі. Може, й замовник цих візуальних рядів один? Як і в Януковича взірця 2004 та 2010 років, у «штабі» Королевської роблять ставку на мантри про «нову економіку», «нову країну» та «захист кожного» без пояснення шляхів досягнення таких глобальних цілей. Ще трохи – і словосполучення «оновлення країни» стане для українців непристойною лайкою. Мав рацію професор Преображенський, стверджуючи про «розруху в головах». Переконуєшся в цьому щоразу, коли дивишся на осяяні інтелектом обличчя українських політиків, особливо з провладного табору та молодої генерації. З таким потенціалом ми такого набудуємо. З ними в нас майбутнє о-го-го. Таке світле, що непогано було б його ніколи не бачити...

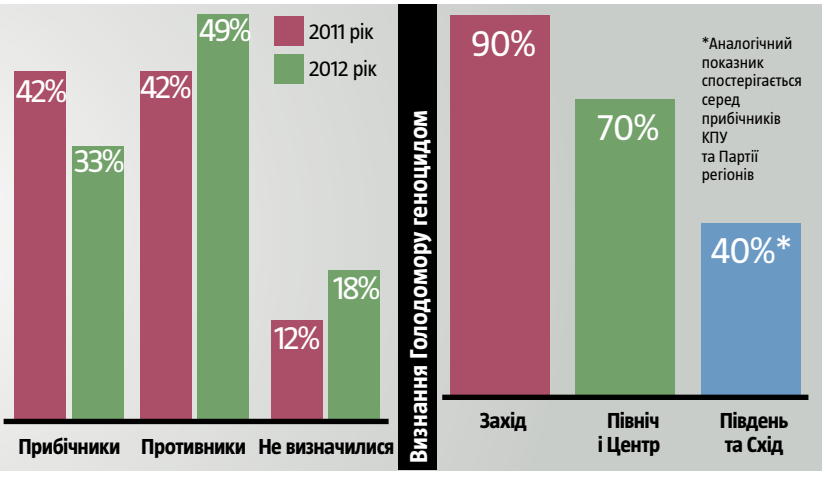

КОРОТКО

«Небезпечна» соціологія

Служба безпеки України викликала на допит увесь склад наукової ради Інституту соціології НАН України. «Такого ще не було у світовій практиці – викликати на допит усю Вчену раду. Це можливо хіба що в Північній Кореї. Влада упивається своїм всесиллям», – прокоментував це заступник директора Інституту соціології Євген Головаха. В СБУ свої дії пояснили розслідуванням справи про розкрадання 920 тис. грн, у якій вчені проходять як свідки. Деякі експерти вважають, що влада в такий спосіб тисне на соціологів напередодні виборів, щоб ті «малювали» Партії регіонів красиві цифри в рейтингах електоральних симпатій.

У пошуках державної зради

Тимчасова слідча комісія Верховної Ради під головуванням Інни Богословської зібрала докази, які нібито вказують на вчинення Юлією Тимошенко державної зради. У цьому комісії начебто допомогла Головна військова прокуратура Росії. Надані нею документи ТСК трактує як докази особистої зацікавленості експрем'єрки під час підписання з РФ невигідних для України газових контрактів. Якщо за цими матеріалами Генпрокуратура порушить кримінальну справу, термін ув'язнення ЮВТ може збільшитися до 15 років. У комісії стверджують, що з січня 1996-го по вересень 1997-го за рішенням президента ЄЕСУ Юлії Тимошенко працівник Мінооборони Росії отримав від неї $15 тис. для «заохочення ряду військовослужбовців у зв'язку із завершенням поставки продукції за контрактом...» «ТСК зуміла довести, що при підписанні угод вона (Тимошенко. – **Ред.**) діяла незаконно і мала особистий інтерес. З політичного погляду здала інтереси країни», – робить категоричний висновок Богословська. Один із соратників опозиціонерки народний депутат Сергій Пашинський так прокоментував розслідування комісії: «Якщо серйозно сприймати, що Юлія Тимошенко дала $500 хабара якомусь чиновнику з Міноборони РФ у 1996-му, а через 15 років, будучи прем'єр-міністром, через це залежала від Владіміра Путіна, то буде просто смішно!»

Грецький дефолт скасовується

Єврогрупа з міністрів фінансів 17 країн єврозони ухвалила рішення про виділення €35,5 млрд на фінансування операцій з обміну грецьких держоблігацій, що належать приватному сектору. Раніше уряд Греції повідомив, що більшість (85,8%) приватних кредиторів країни, зокрема фінансові інститути, погодилися на обмін облігацій, що допоможе реструктурувати близько $140 млрд боргу держави й уникнути дефолту. Однак прогнози щодо тамтешньої економіки залишаються невтішними.

ФОТО З САЙТА GAZETA.UA, РОМАН МАЛЮКО

Роги достатку

Замість виконання попередньо взятих на себе зобов'язань Віктор Янукович та його Партія регіонів вирішили вдатися до підкупу цільових категорій виборців за рахунок усього населення України

Автор:
Андрій Дуда

Хоч би скільки вдосконалювали вітчизняне виборче законодавство, але досі так і не встановлено жодних запобіжників системному підкупові електорату бюджетним коштом. Скажімо, якщо кандидат у депутати чи партія–учасниця перегонів роздає громадянам продуктові пайки по 50 грн, це можна зафіксувати на камеру і звертатись у правоохоронні органи для притягнення винних до відповідальності. Одначе немає ніякісінької управи на високопосадовців, які, представляючи певну політсилу, напередодні виборів вдаються до підкупу мільйонів громадян і жонглюють мільярдними сумами бюджетних коштів. За вісім місяців до дня голосування президент анонсував збільшення соціальних видатків державного кошторису на десятки мільярдів гривень (лише необхідну до кінця цього року суму урядовці оцінюють у 16–17 млрд). Не дивно, що влада перейнялася насамперед доходами електорально найактивніших груп – пенсіонерів. Хоча ще зовсім недавно представники Кабміну з порушенням Основного Закону обмежили виплати за судовими позовами пільговиків і дістали необхідне «добро» на це від підконтрольного Конституційного Суду **(див. *Тиждень*, № 5/2012)**.

КУПЛЮ СОБІ ТРОШКИ ПЕНСІОНЕРІВ

«Ненормально, коли лише через різницю в часі виходу на пенсію у 5–10 років люди отримують суттєво менші пенсії», – збільшення соціальних видатків Віктор Янукович аргументував, зокрема, фінансовими проблемами майбутніх адресатів доплат. Усе правильно, але чому після двох років перебування біля керма гарант згадав про цю несправедливість саме під парламентські вибори? Президент звернув увагу на збільшення виплат для ще однієї пільгової категорії – учасників війни, пообіцявши вже від травня 2012 року більш ніж мільйонові цих громадян доплюсувати до пенсій 30–50%. Навіть якщо виходити з нижньої межі «виделки», 2012 року додатково для виплати цій категорії необхідно підняти видатки бюджету на 2,1 млрд грн. Ще одним різновидом пенсіонерів, якому покращують життя перед виборами, є члени сімей померлих інвалідів війни. Таких в Україні – 173 тис. Їм планують підвищити виплати за останні вісім місяців (травень–грудень) у середньому на 119 грн. Навіть за умови поетапності цієї процедури, вже від грудня треба примножити щомісячні виплати для цієї категорії мінімум на 20,5 млн грн; загальна ж сума додаткових бюджетних виплат 2012 року на такі цілі становитиме не менш як 100 млн грн. Ідеться про погано прихований підкуп виборців за рахунок приблизно 9,3–9,4 млрд грн бюджетних коштів лише 2012 року. Це при тому, що, за оптимістичною оцінкою уряду, дефіцит ПФ і без цієї суми не менший за 9,5–10 млрд грн.

Ще одну соціальну обіцянку спрямовано на цільову аудиторію, останнім часом сильно розчаровану в «своєму лідері»: йдеться про непряму допомогу шахтарям. Президент запевняє, що 190 тис. працівників галузей із високим рівнем травматизму 2012 року отримають додатково у середньому по 500 грн допомоги. Це ще плюс 95 млн грн бюджетних видатків.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ПЛАГІАТ

Класикою жанру передвиборчого популізму в Україні вже стала- тема повернення коштів вкладникам Ощадбанку СРСР. Віктор Янукович не став винятком і пообіцяв відновити виплати 6 млн українських громадян по 1 тис. грн, за що Партія регіонів чотири роки тому різко критикувала (мовляв, популістка), нині ув'язнену Юлію Тимошенко. До кінця року це обійдеться держбюджетові щонайменше в 6 млрд грн. До того ж виплата цих коштів буде лише імітацією вирішення проблеми знецінених вкладів. Адже, ухваливши Закон «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України», Верховна Рада свого часу визнала заборгованість офіційного Києва перед вкладниками Ощадбанку СРСР обсягом у 131,96 млрд грн, причому, згідно зі статтею другою цього документа, «держава зобов'язується забезпечити збереження та відновлення реальної вартості заощаджень громадян», яка з урахуванням інфляції сьогодні уп'ятеро-вшестеро перевищує зазначену суму.

Ще одна складова підкупу виборців – дешева іпотека. За словами Віктора Януковича, «вартість кредитів для людей становитиме не більше ніж 2–3%. Решту компенсує банкам держава. Строки таких кредитів будуть розраховані на 10–15 років». І в цій ініціативі президент не оригінальний. Дешеву іпотеку обіцяли свого часу і Віктор Ющенко, і Юлія Тимошенко. Зрештою, нинішній владі більш ніж досить було б виконати принаймні старі зобов'язання, а вже потім роздавати чергову порцію нових. Напередодні позачергових парламентських виборів 2007 року Партія регіонів обіцяла вільний доступ до ордерів фактично не забезпеченим житловою площею бюджетникам: «Вчитель, лікар, працівник культури, міліціонер, військовослужбовець при укладанні трудового контракту на 20 років

Передвиборчі «реформи»

12 березня Віктор Янукович затвердив Національний план дій на 2012 рік із впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Багате суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Водночас, як свідчить проведене Тижнем дослідження (читай на нашому сайті: «Уряд два роки йде шляхом недореформ», http://tyzhden.ua/Politics/44747), усі «реформаторські» зусилля влади впродовж останніх двох років здебільшого обмежувалися перерозподілом бюджетних потоків до кишень потрібних людей, створенням переваг для великого бізнесу та перенаправленням соціальних видатків (обмеження/збільшення).

КУПИТИ З НАБЛИЖЕННЯМ ВИБОРІВ

Різке збільшення бюджетних виплат цільовим категоріям електорату Віктор Янукович завжди приурочує до виборів

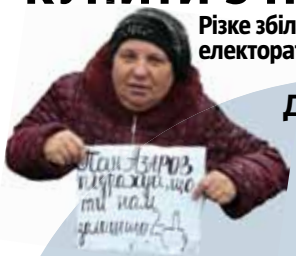

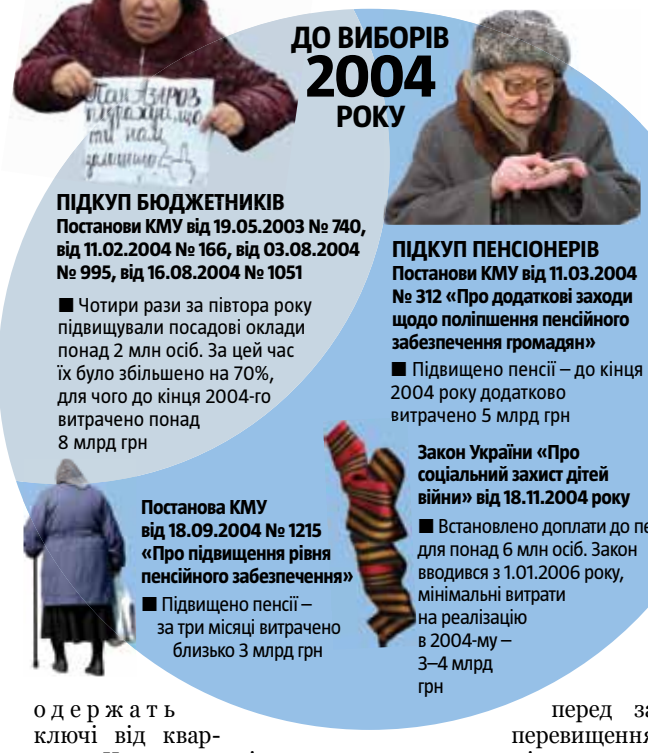

одержать ключі від квартири. Через 10 років роботи житло може бути викуплене за 50% вартості, через 15 – за 25%, а через 20 років воно стає власністю працівника», – це витяг із виборчої програми ПР 2007 року. Досі жоден бюджетник такої можливості не здобув.

Але президент Віктор Янукович озвучив чергову обіцянку про іпотеку під 2–3%. При цьому, відразу стало зрозуміло, що за свої слова відповідати він не збирається: заступник глави його Адміністрації Ірина Акімова уточнила, що 2012 року може йтися про фінансування програми в межах 1 млрд грн, тоді які лише у квартирній черзі стоїть близько 1,3 млн осіб, тож доступ до компенсованих державою кредитів у кращому разі знову дістануть кілька відсотків «обраних», звичайно ж, не уникнувши корупційної складової.

З УСІХ ПО НИТЦІ

Проект масштабного підкупу виборців поставив питання про джерела його фінансового забезпечення. Згадувана Ірина Акімова заявила, що «на сьогоднішній день, за приблизними оцінками Мінфіну, вже є 10–11 млрд грн, які надійшли насамперед за рахунок перевищення планових показників з податку ПДВ імпортної і вітчизняної продукції та за рахунок планового перевищення надходження від податку на прибуток». За інформацією поінформованих джерел у Мінфіні, ця заява не відповідає дійсності. І Податкова, й Митна служби уже працюють у «посиленому режимі», намагаючись виконати бодай планову частину доходів бюджету, і якщо говорити про можливий варіант вирішення проблеми, то може йтися хіба про активізацію тиску на підприємців із вимогою авансової сплати податків, як це вже мало місце у 2004 році. Друге джерело надходжень, яке називають урядовці, – запровадження податку на розкіш, чи на багатство. Як можна зрозуміти з численних заяв представників уряду, на цей платіж покладають великі надії, однак насправді максимум надходжень від нього за найближчі півроку – 0,4–0,5 млрд грн. На більше розраховувати годі – мільйонери та мільярдери у Верховній Раді на серйозніше самооподаткування не підуть. Це, власне, показало запровадження податку на нерухомість: власники «тисяч» квадратів віддаватимуть у бюджет копійки, та й то не зараз.

Тож найреалістичнішим сценарієм знаходження ресурсів для масштабного підкупу виборців, запланованого, як і у 2004 році, командою тогочасного прем'єра й нинішнього президента, залишається активізація роботи Монетного двору Національного банку України. Процес, до речі, вже пішов: останніми місяцями бюджетники й пенсіонери отримують виплати свіжими купюрами вже за підписом нового голови Нацбанку Сергія Арбузова. Тим часом навіть у владі визнають, що й без друку грошей анонсовані соціальні виплати додадуть до річної інфляції щонайменше 1,5% (власне, про це свідчить попередній досвід передвиборчого соціального популізму). Тобто кожна родина з річним бюджетом навіть у 50 тис. заплатить за голоси на користь Партії регіонів щонайменше по 750 грн. Але навряд чи цим обмежиться.

ФІНАНСУВАТИМУТЬ ПЕРЕДВИБОРЧИЙ ПОПУЛІЗМ ЗНОВУ ЗВИЧАЙНІ УКРАЇНЦІ

ГОТУЮТЬСЯ «ДАТИ В ПИКУ»?

Влада шукає механізми компенсації величезних втрат підтримки, яких зазнала протягом двох років. Схоже, планується знову вдатися до масштабного застосування адмінресурсу, маніпуляцій і фальсифікацій

Рейтинг влади, за різними опитуваннями, знизився до 14–18%. Наближені до неї джерела повідомляють, що навіть керівник виборчого штабу регіоналів Андрій Клюєв, який нещодавно нібито отримав вотум недовіри від почесного лідера ПР Віктора Януковича, був змушений донести до патрона свої сумніви щодо шансів партії отримати хоча б просту більшість у майбутній Верховній Раді. Попередні виборчі кампанії, особливо в 2002 та 2004 роках, засвідчили, що влада може здобути перемогу навіть за низького рейтингу – достатньо вдатися до соціального популізму та спотворити електоральні настрої. Останні дії, рішення, заяви біло-синіх чітко демонструють, що вони мають намір скористатися цими інструментами, як у старі добрі для них часи, щоб і після жовтня 2012-го зберегти контроль над парламентом.

ЗМІНИТИ ПРАВИЛА ПОСЕРЕД ГРИ

Коли торік у листопаді Верховна Рада ухвалила новий закон про вибори безпрецедентною для останнього часу більшістю у 366 голосів народних депутатів, поодинокі критичні заяви щодо нових виборчих правил просто потонули в суголосному хорі Партії регіонів, БЮТ і «Фронту змін». Більша частина опозиції переконувала, що підтримати такий документ – правильний крок. Мовляв, заборона зняття кандидатів Центрвиборчкомом і прийняття рішення більшістю не від присутніх, а від складу виборчої комісії, а також низка інших норм стануть запобіжниками проти фальсифікацій.

У такий спосіб влада отримала те, чого їй бракувало (як здавалося на той момент) для впевненої перемоги на парламентських перегонах: підвищення прохідного бар'єра до 5% (обмежуючи кількість опозиційних партій, що потраплять до парламенту), повернення до пропорційно-мажоритарної системи (мажоритарка «забезпечує» їй у рази більше мандатів, аніж списки, як це було 2002-го і на місцевих виборах 2010-го), заборону на участь блоків у кампанії (щоб ускладнити об'єднання опонентів). Зрештою, вона здобула таку необхідну позитивну реакцію опозиції, щоб засвідчити Євросоюзу демократичність виборчого процесу (надто якщо доведеться вдаватися до відвертих фальсифікацій: мовляв, які можуть бути до нас претензії – опозиція також голосувала саме за такі правила гри).

Автор: **Леонід Александров**

Натомість у законі про вибори залишили досить неоднозначну норму, всупереч рішенню Конституційного Суду від 1998 року, яка дозволяє кандидатові в депутати одночасно балотуватись і за партійним списком, і за мажоритарним округом. Тоді деякі оглядачі припустили, що зробили це навмисно, щоб за потреби домогтися на «переконливих» підставах перегляду виборчих правил. Власне, така потреба, зважаючи на критично низький рейтинг влади, виникла, а відтак процес «оновлення» згаданого вище документа розпочався. 23 лютого група народних депутатів спрямувала до Конституційного Суду подання щодо відповідності Основному Закону положень про можливість одночасного балотування як за партійними списками, так і за мажоритарними округами. До речі, Роман Забзалюк під час презентації своїх плівок ЗМІ зазначав, що це подання готують у надрах фракції «Реформи заради майбутнього», до якої він «перей-

Вперед у 2004-й

У більших чи менших масштабах спроби спотворити електоральні настрої суспільства супроводжували всі виборчі кампанії в історії незалежної України. Різниця полягала насамперед в інтенсивності, географії, позиції щодо них центральної влади та здатності учасників процесу (опозиція та громадянське суспільство) мінімізувати їхній вплив на результати волевиявлення. Однак ситуація, що склалася сьогодні в країні, та досвід останніх місцевих перегонів свідчать, що восени 2012 року країна ризикує повернутися до повномасштабного спотворення електоральних настроїв, що було притаманно останнім рокам президентства Леоніда Кучми та прем'єрства Віктора Януковича і зрештою привело до Помаранчевої революції.

ШКАЛА ФАЛЬСИФІКАЦІЙ

Високий рівень

Дострокові вибори президента України та народних депутатів

Очевидці тих подій стверджують, що результати виборів були підкориговані. Зокрема, люди, які працювали тоді на високих посадах, згадують, як у перші дні після голосування в другому турі президентських перегонів із Центрвиборчкому надходила інформація, що більшість проголосувала за Кравчука. Проте після підрахунку голосів у східних областях, який дивним чином затягнувся, було оголошено перемогу Леоніда Кучми. Уже тоді багато хто відзначав вплив адміністративного ресурсу, причому не тільки і не стільки центральною владою, а насамперед тих, хто хотів бачити в президентському кріслі Леоніда Кучму. Найбільше голосів йому нарахували у східних, північних і південних областях.

1994

Низький рівень

шов», і що також ставив свій підпис під ним.

Якщо кандидатів-мажоритарників позбавлять «підстраховки» у вигляді місць у партійних списках, вони будуть більш уразливими до тиску адмінресурсу під час виборів. Адже в разі програшу ризикуватимуть виявитися беззахисними перед можливою розправою, що підтвердила доля Юлії Тимошенко та Юрія Луценка, які не мали депутатського мандата. Водночас зросте конкуренція за прохідні місця в списках опозиційних політсил, а відтак і конфліктогенність у їхньому середовищі.

А вже 29 лютого КСУ отримав ще одне депутатське подання, у якому парламентарії вимагають дати відповідь на запитання, чи можна прикріплювати до одномандатних округів столиці всі закордонні виборчі дільниці. Позбавлення Києва, який традиційно голосує проти Партії регіонів, закордонних дільниць може призвести до втрати ним кількох мажоритарних округів із позитивними наслідками такого рішення для загального результату регіоналів на виборах у столиці.

Уже сьогодні експерти прогнозують можливість перекроювання багатьох мажоритарних в інтересах партії влади. Так, на круглому столі в Міжнародній фундації виборчих систем (IFES) експерти Комітету виборців і Лабораторії законодавчих ініціатив висловили побоювання щодо перспективи маніпуляцій із визначенням їхніх меж. Згідно зі ст. 18 Закону «Про вибори народних депутатів України», одномандатні округи утворюються в межах АРК, областей, міст Києва і Севастополя «з приблизно рівною чисельністю виборців у кожному». Проте «приблизність» може сягати +/-12%. Не виключено, що підконтрольна владі ЦВК умисно зменшить кількість виборчих у західних і центральних областях, де біло-сині мають найменшу підтримку, і збільшити в порівняно лояльних до влади східних. Ця технологія перекро- »

1998

Вибори народних депутатів України

У низці регіонів спостерігався масштабний вплив адміністративного ресурсу на результати перегонів, були зафіксовані масові підкупи виборців владними кандидатами, зокрема СДПУ(о) на Закарпатті. Застосувалися технології задля розпорошення голосів опозиційного електорату. Початок використання «каруселей».

1999

Вибори президента України

Обмеження доступу опозиційних кандидатів до інформаційних ресурсів, активне застосування чорних інформаційних технологій у ході виборчого процесу. Використання владою технічних кандидатів та провокування розколів у таборах потенційно сильних претендентів, а також адміністративного ресурсу, вертикалі бюджетних організацій та особливо системи освіти для впливу на волевиявлення виборців, їх підкуп.

ювання може мати і локальний характер – звуження електоральної бази авторитетних опозиційних кандидатів за рахунок зміни меж округів.

Імовірним є зниження прохідного бар'єра та інші зміни, які полегшували б життя супутникам ПР (на кшталт Литвина) і сплутували плани опозиції. Остання в підсумку замість чотирьох колон та узгодженого списку мажоритарників може отримати велику кількість «технічних опозиціонерів», які після перемоги в округах перейдуть на службу владі.

Керівництво не приховує, що прагне відтворити успіх «За ЄдУ» 2002 року, коли тій із рейтингом 12% прямо чи опосередковано вдалося залучити до своєї фракції більшість депутатів від мажоритарних округів у Верховній Раді IV скликання. Нині триває активний пошук псевдоопозиційних «нових облич» насамперед на агарних територіях майбутніх виборчих округів. Про це, зокрема, розповідає голос, схожий на голос голови фракції «Реформи заради майбутнього» Ігоря Рибакова, на плівках Забзалюка: їм пропонуватимуть широку підтримку з боку влади (адміністративний ресурс) та наближеного до неї бізнесу (фінансова допомога).

Зарадити цій технології має передбачене угодою про об'єднану опозицію від 22 січня 2012-го формування єдиного списку кандидатів-мажоритарників. Як це сталося, наприклад, на нещодавніх виборах до Житомирської облради в Червоноармійському районі, де, попри масштабне застосування владою адмінресурсу, погодженому висуванцеві від «Батьківщини» та «Фронту змін» вдалося перемогти з результатом 43% голосів (що для мажоритарних виборів у Центральній Україні є доволі високим показником). Тож якщо раніше оглядачі прогнозували перемогу біло-синіх за 160–180 мажоритарними округами з 225, то останнім часом представники опозиції висловлюють свою впевненість у перемозі в більшості з них. Утім, спочивати на лаврах останній зарано.

«Важливо не як голосують, важливо, як рахують»
Іосіф Сталін

Прохідного кандидата в депутати, заздалегідь погодженого й оголошеного єдиним від опозиції, взагалі можуть не зареєструвати. Ці наміри, зокрема, в останньому інтерв'ю ***Тижню*** фактично підтвердив Тарас Чорновіл, який вийшов із фракції Рибакова одразу після оприлюднення плівок Забзалюка. Одним із варіантів може бути рейдерська схема: скасування судом рішення з'їзду партії про висунення кандидата в депутати за скаргою одного чи кількох делегатів. Хоча, відповідно до нового закону, ЦВК не може знімати із перегонів, це легко можуть зробити прокурорські працівники.

ВЛАДА НЕ ПРИХОВУЄ, ЩО ПРАГНЕ ВІДТВОРИТИ УСПІХ 2002 РОКУ, КОЛИ З РЕЙТИНГОМ У 12% ВДАЛОСЯ СФОРМУВАТИ БІЛЬШІСТЬ

ПРАВО СИЛЬНОГО

Коментуючи поразку Януковича і його російських консультантів 2004 року, один із них, Ґлєб Павловскій, заявив, що революції в Україні «просто вчасно не дали в пику». Попри непевність такого висновку, його, здається, бере на озброєння нинішня влада. Принаймні та її частина, яка підштовхує керманича домагатися перемоги будь-що, граючи на комплексах і стереотипах. Що, власне, частково підтверджують плівки Забзалюка. Нині президент і його оточення відкрито збирають до рук усі силові важелі. Після призначення керівниками МВС і податкової служби осіб, яких пов'язують зі старшим сином гаранта, у цих відомствах розпочалася справжня чистка: розстановка на ключові посади людей, відданих новому керівництву, причому по всій вертикалі, знизу догори. Подібне, мабуть, очікує і СБУ, і тим більше Міноборони, нових очільників яких також вважають близьким до Олександра Вікторовича Януковича.

Схоже, розпочалася підготовча робота до виборів і по лінії прокуратури. 2 березня кум президента Віктор Пшонка замінив прокурора однієї з найпроблемніших і водночас найважливіших для влади областей – Львівської. Замість Віталія Ковбасюка

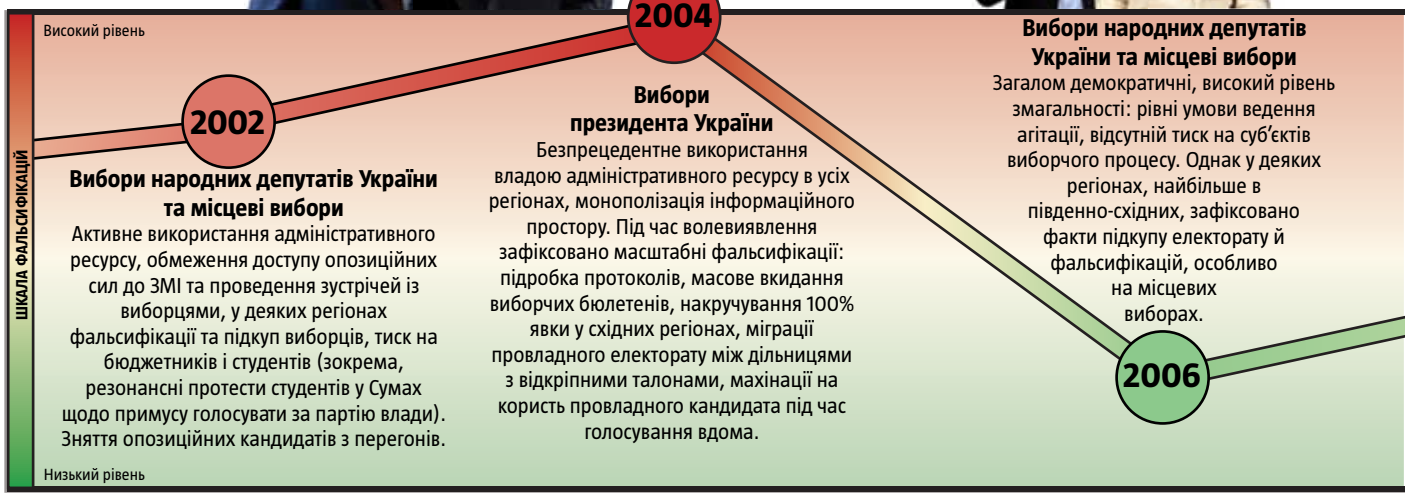

ВІДВЕРТО

Роман Забзалюк

Ігор Рибаков

Тиждень *наводить фрагменти розшифровки плівок Забзалюка, де голос, що нагадує депутата Ігоря Рибакова, описує технологію та фальсифікації виборів*

Р.: Нам любые кандидаты нужны. Любые, б...! Главное, чтобы они были с нами. Те, которые, б..., имеют рейтинг на Западной Украине. По х..., откуда они там. Главное, чтобы у меня были эти рабы [...] Мажоритарку отдадим под них. Всю власть, которая есть: область, губернатор, главы администраций, СБУ, прокуратура – все будет под него. Весь админресурс. Так жестко, что они ох...т.

(переведеного на посаду заступника) новим керманичем обласної прокуратури став Олег Василенко, який до цього був прокурором Сумщини. А до Сум відряджено Руслана Білоконя, який досі очолював Головне управління ГПУ.

У Криму на місцевих виборах 2010 року масово «закривали» потенційних кандидатів від «нерегіональних» партій, звинувачуючи в кримінальних злочинах. Зокрема, напередодні місцевих виборів було затримано мера Алушти Володимира Щербину, селищного голову Ліваді Анатолія Мамикіна (який обіймав цю посаду 25 років) та інших конкурентів регіоналів на електоральному полі Криму.

До кандидатів-мажоритарників можуть прийти не лише з прокуратури. Зважаючи на те що в їхніх лавах буде немало представників бізнесу, ймовірно, долучаться і податківці, і УБЕЗ. Не виключено, що опозиціонерам шитимуть навіть виборчі злочини, наприклад, підкуп виборців (ст. 157 КК), імітувати який досить легко.

Влада має важелі для того, щоб застосувати і менш жорсткі, але ефективні технології з викривлення волевиявлення народу. Серйозний ризик для опозиції – створення абсолютно нерівних, неконкурентних умов у веденні виборчої кампанії, починаючи з масштабного підкупу людей і закінчуючи цілковитим домінуванням в інформаційному просторі. До речі, як свідчать внутрішні джерела у київській Партії регіонів, технологи-«гречкосії» Леоніда Черновецького на сьогодні ледь не в повному складі працюють на ПР. Іншим (також згаданим на скандально відомих плівках Забзалюка) механізмом впливу на підсумки кампанії може стати введення представниками влади до складу виборчих комісій формально від опозиції своїх людей. Це дасть змогу ухвалювати потрібні керівництву держави рішення в комісіях, де воно може навіть і не мати формальної більшості.

Чим усе це може обернутися, відомо з місцевої кампанії-2010 та подальших довиборів: спираючись на законодавство, яким розширено права виборчих комісій, вони можуть позбутися всіх представників опозиційних сил, спостерігачів і журналістів (під приводом того, що ті «заважають їхній роботі») і надати потрібний владі результат. Саме це ледве не сталося 12 лютого 2012 року в Червоноармійському районі Житомирської області, де обласна виборча комісія відмовилася реєструвати офіційних спостерігачів від одного з опозиційних кандидатів.

«І НІХТО НЕ ДІЗНАЄТЬСЯ...»

Окремо розвивається вельми важливий напрям – нейтралізація вчасної та адекватної реакції Заходу на перебіг виборів в Україні. Його розробка відбувається за класичними працями, які змальовують історію та методику проведення операцій радянськими спецслужбами.

Прикладом може бути ситуація навколо керівника місії Євросоюзу Жозе Мануела Пінту Тейшейри **(див. *Тиждень* № 10/2012).**

Водночас наші можновладці розгортають у Європі власні рупори. Так, у січні цього року в Брюсселі розпочав роботу Європейський центр сучасної України, до якої, як вважають, має долучитися народний депутат від ПР Леонід Кожара. А співпрацювати можуть євроексперти, раніше помічені в коментуванні на користь російської чи нинішньої української влади (зокрема, Інна Кірш). Такі центри повинні створювати «інформаційний шум», підтримуючи традиційну думку «спостерігачів СНД» про те, що в Україні «все відбувається нормально».

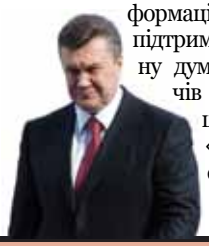

2007

Позачергові вибори народних депутатів України

Здебільшого демократичні, високий ступінь змагальності, локалізація впливу адміністративного ресурсу та фальсифікацій у межах деяких регіонів. Найбільше порушень спостерігачі зафіксували на Сході України.

2010

Вибори президента України

Були визнані моніторинговими організаціями як такі, що пройшли з дотриманням міжнародних стандартів, не зафіксовано використання адміністративного ресурсу, фактів системного підкупу виборців. Водночас у деяких регіонах мало вияв обмеження доступу спостерігачів на окремі дільниці, зокрема на Донбасі.

2010

Місцеві вибори

Масштабне використання владою адмінресурсу, зокрема правоохоронних органів (порушення кримінальних справ проти нелояльних до неї кандидатів), обмеження доступу опозиційних сил до ЗМІ, масове зняття опозиціонерів із перегонів, клонування місцевих організацій політичних партій у деяких регіонах задля усунення опозиційних сил від виборчого процесу.

Підрахуй правильно

Коротка інструкція з виборчих махінацій для деспота, в якого обмаль часу

Єдиним справді важливим опитуванням громадської думки є вибори. Але для досвідченого фальсифікатора такий рецепт геть негодящий. День голосування – це запізно. Якщо почати лупцювати електорат своїх суперників, укидати «ліві» бюлетені в урни й підтасовувати результати, то хтось десь обов'язково таки поскаржиться. Всі ці іноземні спостерігачі, котрі тільки й дивляться, щоб улізти куди їх не прохано, завдадуть вам тоді клопотів. Громадськість обурена, і на репутації залишається пляма.

Та цього й не потрібно. Якщо взятися до махінації заздалегідь, можна отримати, на перший погляд, абсолютно благопристойні вибори, котрі, попри те, гарантовано забезпечують необхідний результат. І ніхто не зможе його спростувати. Вся штука в тому, щоб ретельно дотримуватися правил, написавши їх перед тим власноруч.

Усе починається з телебачення, з якого більшість виборців (а надто бідніші й менш освічені) переважно черпають новини. Тільки не давіть усіх, мов асфальтовий коток, – так ви лише покажете свою слабкість. Змиріться з існуванням невеликих, недофінансованих рупорів опозиції (понад те: навіть самому варто мати уявлення, що там у них діється). Але обов'язково забезпечте собі чи

ПОГЛЯД

Чесні вибори за нечесних правил гри?

Автор: Ганне Северінсен

Як член Ради Європи Україна «взяла на себе зобов'язання проводити вільні вибори через розумні проміжки часу шляхом таємного голосування в умовах, які забезпечують вільне вираження думок виборців при обранні своїх представників» (протокол 1, стаття 3).

Немає таких двох країн, які б однаковим способом гарантували це «вільне вираження думок виборців». У багатьох державах виборчі правила переглядають у світлі історичного досвіду незадовільного проходження останньої кампанії. У доповіді ПАРЄ під назвою «Функціонування демократичних інституцій в Україні», яка обговорювалася 26 січня, співдоповідачі йдуть дещо далі: «У принципі кожна держава має право обирати таку виборчу систему, яка найкраще задовольняє її потреби і національні особливості, якщо тільки вона відповідає європейським стандартам і дає демократичні результати. Оскільки і мажоритарна, і повністю пропорційна, і змішана системи не змогли забезпечити бажані демократичні результати, Асамблея рекомендувала прийняття регіональної пропорційної системи на основі відкритих списків та кількох регіональних виборчих округів. На її думку, така система забезпечила б внутрішньопартійну демократію і прозорість для виборців, а також посилила б представництво від регіонів і підвищила підзвітність».

Я абсолютно погоджуюся з цими словами.

Проте чи мали минулі недоліки цієї системи вирішальне значення для більшості у Верховній Раді, коли в листопаді минулого року вона ухвалила проведення наступних виборів за схемою «50 на 50»? Здається, ні. Очевидно, що нинішню виборчу систему потрібно міняти, бо вона майже не дала людям змоги вирішувати, з-поміж яких кандидатів обирати. Але повернення до колишньої, яка давала стільки можливостей для маніпулювання електоратом, не можна розглядати як спробу «повчитися на помилках минулого». Розумніше пояснення – нинішні народні депутати намагаються зберегти за собою свої мандати. Занадто довго вже немає проміжної ланки між рядовим виборцем і Радою. Це не система «знизу догори», не та, де ви голосуєте за «свого депутата». Окрім усіх цих проблем маємо ще одну можливу серйозну несправедливість: коли лідер опозиції та інші провідні політики напевно не зможуть брати участі у перегонах!

своїм союзникам контроль над головними телевізійними каналами. В усіх новинах мають сурмити про ваші успіхи й змальовувати вас державним мужем, який до того ж займається крутими чоловічими видами спорту та зворушливою благодійністю.

В уяві виборців це поставить вас на перше місце. Ваша пропагандистська машина повинна також загострити увагу на зв'язках опозиції із зарубіжжям, щоб вона бачилася ненадійною і «не своєю». Слід грати на кожній суперечності, розходженні в поглядах і особистій слабкості (тоді як ваші власні грішки мають залишатися державною таємницею).

Це полегшить наступні перегони. Перекроювання виборчих округів – чудова тактика. На парламентських виборах – відтискайте електорат своїх опонентів у такі місця, де від них особливої користі не буде. А своїх, навпаки, розподіляйте за численними маргінальними округами. Тоді перегляньте реєстри електорату: мусите запровадити суворі вимоги до реєстрації тих, хто вам не симпатизує. Можете розраховувати на голоси з місць позбавлення волі, військових частин тощо, отож забезпечте масову реєстрацію таких виборців.

Закони про політичні партії теж у ваших руках. Зробіть їх якомога важчими. Це геть виснажить опозицію – а якщо вона хоч раз спіткнеться, ви завжди можете домогтися того, щоб її кандидатів викреслили з бюлетенів. Ваша партія контролюватиме могутню бюрократичну машину й легко виконає всі вимоги. Найвищий пілотаж – створити «кишенькові» опозиційні політсили різних відтінків, які відтягнуть увагу від ваших справжніх суперників.

У день виборів вам доведеться допустити в країну іноземців. Тому зробіть цей доступ легким для «правильних» серед них: ваших ідеологічних побратимів і спостерігачів з інших авторитарних країн. Надто цікавим буквоїдам із Заходу теж можна відчинити двері, але тільки в останній момент, щоб у них не було часу організуватися. Дискредитуйте місцеві організації спостерігачів за виборами як закордонних грантожерів, та ще й упереджених. Нехай у країні всі фанфари ревуть про вибір ваших прихильників: це переважить скарги тих іноземців, які, за словами ваших телеканалів, снують таємні інтриги проти держави.

СПРИТНІСТЬ РУК – І ЖОДНОГО ШАХРАЙСТВА

Не марнуйте багато часу на електоральну кампанію. Будь-що, крім одного тріумфального мітингу, робить вас подібним до звичайного собі політика. Натомість повторюйте, що ви надто заклопотані державними справами – і не забудьте подбати, щоб вас і ваші клопоти показувало телебачення.

У день виборів роздавайте безкоштовно харчі й перехиліть чарчину-другу в бідних кварталах. Виборчі дільниці в тих регіонах, де за вас не голосуватимуть, повинні відчинятись із запізненням і зачинятися передчасно. За потреби нехай у них закінчаться бюлетені. Зайнятим людям не до стояння в довжелезних чергах.

ЗАВЧАСНІ МАХІНАЦІЇ ЗАВЖДИ ГАРАНТУЮТЬ НЕОБХІДНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Про всяк випадок забезпечте підтасовку результатів. В ідеалі вам треба мати у своєму розпорядженні, на перший погляд, надійну й безпечну комп'ютеризовану систему. Якщо голосування відбувається за традиційним методом, то подбайте, щоб уночі урни зберігалися в потаємному місці, де (якщо все інше не спрацює) можна докинути скільки треба «своїх» голосів і знищити бюлетені за опонентів. Якщо вас упіймають, списуйте все на провокаторів, які буцімто намагаються вас дискредитувати.

Утім, ніщо з переліченого не допоможе вам правити країною після перемоги. Але хто сказав, що політика – легка справа?

© 2012 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

Як вибрати «найменше зло» під час майбутньої парламентської кампанії за змішаною системою «50 на 50»? Насправді правила гри в жовтні визначатиме саме ця система. Я вважаю принаймні добрим знаком те, що майже всі опозиційні політсили зробили спільну заяву про співпрацю. Але це лише початок дуже важкого процесу. Вони мають поставити перед собою мету не допустити, щоб Партія регіонів виграла всупереч лише 20-відсотковій підтримці електорату, про що свідчать опитування громадської думки.

Іншою метою буде уникнути апатії громадян. Перед місцевими перегонами (за даними громадянської мережі «ОПОРА») після впровадження системи «50 на 50» лише 8,5% виборців сподівалися на справедливий результат. І тільки 50% фактично взяли в них участь. Такої недовіри електорату цілком можна очікувати й сьогодні. Половину народних депутатів буде обрано за округами. Обраним вважається кандидат із найбільшою кількістю голосів у першому турі. Ця система дає найкращі шанси посісти місця відносно найбільшій політсилі (на сьогодні в переважній частині областей це Партія регіонів). А надто коли ПР матиме у своєму розпорядженні адміністративний ресурс.

Тому лише узгодивши спільні кандидатури, по одній на кожен округ, опозиція може отримати мандати в цій половині складу парламенту.

Це означає, що в кожному виборчому окрузі потрібно досягти дуже багатьох «домовленостей». Як свідчить історія, дотримуватися їх нелегко. І щоб здобути вплив на електорат, важливо, аби узгоджений кандидат виявився місцевою й авторитетною людиною. Це не може бути просто угода між партіями про розподіл кандидатів, як карт у колоді. Тому всі опозиційні політсили на місцях мають уже розпочати співпрацю і впливати на зазначений процес віднині й до жовтня.

Другу половину народних депутатів буде обрано за закритими партійними списками. Оскільки є п'ятивідсотковий виборчий поріг, важливо не розколюватися на багато партій.

Ті ж, які вирішать брати участь у перегонах, мають спробувати відкрито сформувати свої списки. Так, система закрита, але в будь-якому разі партія може взяти до уваги місцеві сили по всій території країни. Це також вселить виборцям надію на те, що вони на щось впливають, а відтак заохотить їх до участі в голосуванні. І, що далеко не останнє за значущістю, заради майбутнього України дасть змогу уникнути обрання великої кількості олігархів-опортуністів!

Як кажуть, не все відразу. Але наступні перегони можуть стати маленьким кроком уперед, якщо цього разу опозиційні сили співпрацюватимуть під однаковими гаслами.

Повернення блудного сина, який нікуди не ходив

Попри реалізацію масштабних іміджевих проектів, зорієнтованих переважно на європейську аудиторію, Петро Порошенко не має альтернативних пропозицій розвитку країни. Він завжди був і залишається органічною складовою пострадянсько-олігархічної системи

Автор:
Андрій Скумін

Інтрига щодо можливого призначення Петра Порошенка міністром економіки триває вже понад два тижні. Президент Янукович вважає справу з його входженням у владу фактично вирішеною. Під час перебування в Каневі 9 березня він знову підтвердив, що «мав розмову з Петром Порошенком... пропозиції, які я від нього почув, мене цілком влаштовують. Тому я хотів би, щоб він працював. Для себе я рішення вже прийняв... подання [урядове], наскільки мені відомо, вже готове».

У випадку згоди Петра Олексійовича на входження до Кабміну владний конгломерат отримує у своє розпорядження значні фінансово-організаційні та медійні активи. За версією Forbes, статки цього олігарха «другого ешелону» оцінюють більш як у $1,1 млрд, він має добре відпрацьовані електоральні зони у Вінницькій області, на його підприємствах трудяться тисячі людей – потенційних виборців у регіонах, що не вирізняються особливою симпатією до нинішньої влади. Підконтрольний Порошенку «5 канал» від часів Помаранчевої революції здобув популярність серед значної частини українського суспільства, яка скептично оцінювала лояльні до влади ЗМІ. Рекрутування Порошенка знімає питання про примусову купівлю частки його медійних активів представниками «Сім'ї» (таку можливість уже давно обговорюють у політикумі). Вочевидь, працевлаштовуючи Порошенка, влада розраховує створити видимість (перед Європою і виборцями) нової урядової команди ліберальних реформаторів, які мають багатий бізнес-досвід (Тігіпко, Хорошковський, Арбузов).

Особиста репутація Петра Порошенка не обтяжена негативом ані в Україні, ані поза її межами – принаймні звинувачення покійного Олександра Зінченка на його адресу, датовані 2005 роком, для багатьох уже призабулися. У європейських колах, які розгублено шукають можливих адекватних, по-західному мислячих особистостей серед вітчизняного істеблішменту, до Порошенка ставляться прихильно, як до людини з якою можна мати справу і на яку можна покладати надії щодо змін в Україні та виведення з глухого кута її відносин із самим ЄС. Цьому посприяла іміджева активність Петра Олексійовича, який вирішив піти шляхом Віктора Пінчука і з допомогою свого благодійного фонду один за одним організовує «круглі столи» й конференції, що мали б пов'язувати євроінтеграційну тематику із його ім'ям. Одначе зміст таких форумів зазвичай далекий як від найгостріших проблем України, так і від її можливої європейської трансформації. Не приділяючи уваги дражливим для влади моментам або ж питанням самої суті олігархічно-монополістичної системи в Україні, Порошенко та його фонд зосереджуються фактично на популярних серед єврофункціонерів темах, які зазвичай гарантують імідж ліберального політика, що розмовляє однією мовою з європейцями.

З «ЄСДЕКІВСЬКОЇ» ШИНЕЛІ

Попри перше враження (збалансування влади «конструктивними представниками» колись ворожого табору), насправді ситуація з Порошенком більше скидається на повернення «блудного сина» у природне для нього середовище. Йдеться про типового представника пострадянської

ФОТО: PHL

еліти, політичний світогляд якої сформувався в епоху Кучми, а перехід окремих її представників у опозицію на початку 2000-х років став лише результатом неможливості реалізувати власні амбіції в тогочасному владному таборі.

Політичну кар'єру цукерковий магнат розпочав під час парламентської виборчої кампанії 1997–1998 років. На перегони він ішов одночасно і як №11 СДПУ(о), і як мажоритарник в окрузі №12 на Вінниччині. Це був час, коли партію, очолювану Василем Онопенком, уже приватизувала «київська сімка» на чолі з Віктором Медведчуком та братами Суркісами. Подейкують, що саме її політтехнологи і ввели до широкого вжитку в Україні «каруселі», підкуп виборця, «чорні» інформаційні кампанії. Це абсолютно не заважало Порошенку близько двох років представляти її в парламенті III скликання й навіть входити до її політбюро. Саме він під час гуманітарної операції Північноатлантичного альянсу в Югославії 26 березня 1999 року зачитував від імені фракції СДПУ(о) заяву, у якій засуджував «агрессивные действия НАТО по отношению к Югославии» (у парламенті того скликання майже половину своїх виступів Порошенко виголосив саме російською).

НЕРЕАЛІЗОВАНІ АМБІЦІЇ

Початок 2000-х став часом політичної структуризації регіональних еліт, які висловлювали невдоволення тим, що їхні інтереси ігнорував президент Кучма. Петро Порошенко починає реалізацію власного політичного проекту: 29 лютого 2000-го у ВРУ було сформовано депутатську групу «Солідарність» (пізніше – фракцію), а в середині того ж таки року він створює Партію солідарності України. Водночас бере участь у переговорному процесі, результатом якого в листопаді 2000-го стає поява нової політичної сили, яка дістала назву Партія регіонального відродження «Трудова солідарність України». Проте очолити її Порошенкові не вдалося (хоча, за твердженням поінформованих осіб із його оточення, в ході переговорного процесу це йому нібито обіцяли).

За кілька місяців партія зі складною абревіатурою ПРВТСУ змінила назву на Партію регіонів України, а її головою став тогочасний керівник Державної податкової адміністрації Микола Азаров, Порошенко відтак мав задовольнитися посадою його заступника. Проте в тандемі з Азаровим працювати Петрові Олексійовичу, судячи з усього, було цілком комфортно. У них склалися добрі особисті стосунки: саме цією дружбою пояснюють той факт, що Азаров стояв із помаранчевим шарфиком на Майдані, а нещодавно прем'єр-міністр видав порцію компліментів Петрові Олексійовичу, відзначивши, що з ним було б цілком комфортно працювати в уряді.

Але проблема Порошенка зразка 2001 року була в тому, що ані Азаров, ані Семиноженко (який прийшов на зміну Азарову в ПР) реально на той час уже нічого не вирішували в Партії регіонів. Рішення приймали абсолютно інші люди, і Петро Олексійович швидко зрозумів, що на рівних із ними він грати не зможе, відтак уже навесні 2001 року виступає проти своїх колишніх соратників із ПР. 26 квітня 2001 року, коли ВРУ відправила у відставку уряд Ющенка, лише один депутат із

«Солідарності» голосував за це рішення, а у травні Порошенко реанімує власний проект «Солідарність». Такі його дії були продиктовані не ідеологічними, а вочевидь суто технологічними мотивами. Порошенкова належність до провладних сил знайшла свій вияв у заяві «Солідарності» щодо оцінки виконання урядової програми: «Солідарність» виступає за збереження зразкового трикутника партнерства: «...президент, Верховна Рада на чолі з головою Верховної Ради і прем'єр-міністр... Прем'єр-міністр Ющенко має чітко задекларувати свою підтримку стратегічного курсу реформ президента і політично відмежуватися від радикальної опозиції, знайти засоби зняти з себе образ лідера опозиції».

У ПОТЯГУ НА ЙМЕННЯ «ЮЩЕНКО»

Далі в Порошенка був помаранчевий період, закономірним результатом якого стало те, що найбільш «буйні» представники опозиції зразка 2001–2004 років Юлія Тимошенко і Юрій Луценко – у в'язниці, а Петро Порошенко – кандидат на посаду в уряді свого колишнього керівника в нині правлячій партії, сформованому в березні 2010-го в сумнівний із погляду конституційності спосіб – масового перекуповування «тушок». Мабуть, тому що насправді ані перебіжчики, ані Петро Олексійович ніколи не були носіями помаранчевих цінностей ні в частині «українськості», ні в питанні демократії та європейської моделі розвитку країни, оскільки всі вони є продуктом і органічною складовою олігархічної системи, яка несумісна з цими поняттями. Порошенко не має (навіть на рівні декларацій) ані стратегічного бачення розвитку країни на якісно іншій основі, ані бажання цього робити, адже та система зробила його успішним. Але ж за збереження монополістично-олігархічної системи жодної євроінтеграції, чи принаймні внутрішніх перетворень за європейськими лекалами, відбутися не може. Можливим є хіба що копіювання зовнішніх ознак Європи. Втім, це більш чи менш успішно вдавалося українським можновладцям і раніше, не змінюючи суті.

ТЕСТ НА ЄВРОПЕЙСЬКІСТЬ НЕ ПРОЙШОВ. «Круті номери» на авто, яким їздить Петро Порошенко, засвідчують його місце в системі, родом із совка

Показовими є орієнтації пана Порошенка в знакових для несформованої української ідентичності питаннях. Зокрема, вельми характерною бачиться його належність до середовища світської когорти прихильників УПЦ Московського патріархату. Він не лише неодноразово надавав їй фінансову допомогу, за яку навіть був «удостоєний похвали» відомого своєю україно-фобською позицією єпископа Вишгородського й настоятеля Києво-Печерської лаври Павла – «ведь и Владимир Литвин, и Петр Симоненко, и Александр Мороз, и Виктор Медведчук, и Петр Порошенко, и многие другие известные парламентарии не только декларируют, но и помогают нашей Церкви». У червні 2009 року Петро Порошенко був висвячений у Свято-Іонинському монастирі УПЦ МП на диякона. Він також фінансово підтримував Міжнародну громадську організацію «Козацтво Запорозьке» (окремі ЗМІ навіть називають його «генералом» цього «козацтва»), яке відзначається особливою сервільністю щодо Московського патріархату й намагалося забезпечувати охорону під час візитів російського патріарха Кірілла (Гундяєва). А «гетьман» фінансованого Порошенком «лицарства» свого часу вручив «орден» Козацької слави III ступеня скандально відомому Олесеві Бузині.

ЖОДНОГО ПОЛІТИКА, ЯКИЙ НЕ СТАВИТЬ ЗА МЕТУ ЗЛАМАТИ ПОСТРАДЯНСЬКУ ОЛІГАРХІЧНУ СИСТЕМУ, НЕ МОЖНА ВВАЖАТИ АЛЬТЕРНАТИВОЮ

Свою готовність підлаштовуватися під переможця Петро Олексійович особливо яскраво продемонстрував і в межах трикутника Порошенко – Ющенко – Тимошенко: від головного антагоніста Юлії Володимирівни (у 2005 році) він еволюціонував до «компромісної фігури» між президентом Ющенком та прем'єром Тимошенко як міністр закордонних справ (восени 2009 року), а після її відставки в березні 2010-го був готовий продовжувати працювати на тій самій посаді в сформованому в сумнівний спосіб уряді Азарова.

За час своєї 12-річної активної політичної кар'єри Порошенко спромігся повзаємодіяти з абсолютно різними політичними силами, часто антагоністичними між собою, що є класичною ознакою представника сформованої в пострадянській Україні «партії влади», якій не принципово, яку ідеологію сповідувати, головне бути у владі.

Ознакою деструктивної лівизни було б заперечувати право одного з найбагатших людей України претендувати на роль реформатора. Втім, якщо маєш намір реформувати постколоніальну країну, в якій громадяни позбавлені економічної свободи, а право приватної власності існує лише на папері, варто говорити про реальне подолання монополій, кардинальне відокремлення бізнесу від політики і (о, жах!) про консолідацію ідентичності української політичної нації на основі її мови та історії. Петру Олексійовичу ці теми неприємні.

Та наше суспільство вже, схоже, виробило антитіла на «реформаторів», і навряд чи тепер пройде 2004 рік, коли під гаслами української та європейської альтернативи підтримку здобули люди типової малоросійсько-радянської закваски. Що ж до європейських друзів Києва, то їм варто поспівчувати. Бачачи катастрофічний брак притомних персоналій у вітчизняному політикумі, вони готові хапатися за кожного, хто виявляє амбіції і засвоїв потрібну «європейську» лексику. Але просування імітаторів реформ лише ускладнить ситуацію в державі. Друзі України мають бути свідомі цього.

НАДІЙНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ ОПЕРАТОР

Natalie tours

EMBAJADA DE ESPAÑA EN UCRANIA

aecid

ЛІНІЯ ІСПАНСЬКОГО КІНО

з 22 березня у кінотеатрі «КИЇВ»

МАКСІМ
ПРОСТО 102.5FM
ФОКУС
WHAT'S ON
Тиждень
gloss.ua City Guide
tochka.net

МІШЕЛЬ ФУКО РИДАВ БИ

Автор:
Оксана Пахльовська

Зашкалюють децибели полемік. У Могилянці заборонили революційну художню виставку «Українське тіло». Сайти дають картинки. Поки ти їх роздивляєшся, якась зникає – модератор не витримав. Вочевидь, не має гарту гінеколога. Таке відчуття, що всі оглухли. На душу. На етику. На смисл. Втратилося значення слів, вичах зміст категорій...

У приміщенні факультету літератури і філософії Римського університету «Ла Сапієнца» міститься Музей античного мистецтва – гіпсові копії грецьких і римських статуй. Півсотні залів, 1200 експонатів. Студенти готуються до іспитів у тіні Аполлона й Мінерви. Археологи вивчають еволюцію еллініcтичного мистецтва. Тут відбуваються захисти дипломів, конференції.

Музей створив австрійський археолог єврейського походження Емануель Льові, друг Фройда, засновник першої в Італії кафедри археології. «Калóс кай аґатóс», – казали греки: краса й добро.

Згадую атмосферу американських університетів. Входиш – і справді у храм науки. Alma Mater Studiorum – мотто першого університету світу, Болонського, заснованого в XI столітті. В Іллінойському університеті Урбани-Шампейн стоїть у дворі навіть пам'ятник цьому давньому символу науки. На стінах – портрети отців-фундаторів і донаторів. Приглушені звуки. Портьє біля ліфта. Тиша, прохолода, чистота. Зовні на свіжій траві кампусу – студенти та брунатні білочки в пошуках чим підживитись.

Чи Оксфорд. Якби не машини й комп'ютери, не знаєш, у якому ти столітті. Навіть у стін є повага до самих себе.

Сама полеміка навколо того, чи можна було б зробити тут провокативну виставку, неможлива. Для цього є різні Sex Museum: у Нью-Йорку й Сан-Франциско, Парижі та Амстердамі, Барселоні, Неаполі, Празі... Але західний університет, Athenaeum, недоторканний простір вільного критичного знання, яке в ідеалі не може бути підвладне ані доктринерству, ані провокаціям. На його територію не має права ввійти поліція. Студенти можуть не допустити до слова самого Папу Римського – це трапилось у тому самому Римському університеті «Ла Сапієнца» кілька років тому. Університетський вимір декретує: єдине вічне в людині – це пошук знання.

Звідси й Athenaeum – початково храм, присвячений Афіні. Вона ж Мінерва – богиня знання і мудрості. На плечі сова, у руках щит Персея з головою Медузи Горгони. Освіта – це мистецтво творення етичної людини, казав Гегель...

Отже, корумпована освіта – мистецтво творення неетичної людини. Порновиставка в університеті – це не мистецький виклик, а елементарне хамство. Але на її захист зібрано 350 підписів з усього світу, імпровізуються соціокультурні аналізи, лунають звинувачення в цензурі.

КЕРІВНИКИ КРАЇНИ СТВОРЮЮТЬ ВИДИМІСТЬ ПОЛІТИКИ. ІНТЕЛЕКТУАЛИ – ВИДИМІСТЬ ПРОТЕСТУ

Натомість автором по-справжньому постмодерних артефактів є влада, яка панорамує обличчя політичних в'язнів у клітці та провадить моторошні ігрища навколо лікування Тимошенко. Вона практикує «біополітику» як спосіб дисциплінарного регулювання суспільства. «Українське тіло» використовується для морального паралічу всієї країни. Вже не кажучи про тотальне системне хамство керівництва держави стосовно жінок як категорії. Де ж усі знавці Мішеля Фуко з його аналізом каральних практик щодо тіла як способу утвердження диктаторської влади? Де авторки феміністичних опусів? Хіба не відкривається перед ними неміряне поле новаційних досліджень?!

Влада протиставила софістикований і по-справжньому постмодерний тест совковій патетиці псевдоліберальних опонентів. Літератор передпенсійного віку на червоній трибунці читає «Убить під... са» як лірику барикадної боротьби, а навколо топчуться пінгвіни – незграбні парочки, що на морозяному флеш-мобі непереконливо зображають пози Камасутри на захист свободи моралі. І мотто Red go porn, і мазохістські наручники на трибунці додають ситуації лише жалюгідності. Річ не в шизофренічних політиканах, які в поганому слові бачать президента. Біда в тому, що це елементарно бездарно.

І де ж лібералізм європейського Львова в цьому кондовому сексизмі? Уже не кажучи про тріумф політичної некоректності. Після слів «Табачніки правлять свій відьомський бал, / Зійшла, мов зоря, їхня раса» згадуються інші персонажі нинішнього владного синкліту, належні і до української «раси», і до російської, і до білоруської... Та й галицька не без успіху вкорінилася на Банковій. Насправді ж належне те все до «раси» совка, за який має бути соромно всім без винятку згаданим вище націям та етносам. А заклик до «шахтаря з Донбасу» вбити «підараса» «сталевим кайлом» недалеко відбіг від полум'яних погроз компартійних писак розправитися з ворогами СРСР. Також незрозуміло, чому саме на «шахтаря з Донбасу» покладається ця місія? Хіба ж не західноукраїнські інтелектуали прагнуть від'єднатися від згаданого регіону, щоб хутко опинитися в Європі?! Коли ж таку писанину захищає навіть український ПЕН-клуб, то це нічия: якість влади й опонентів урівноважується в абсурді.

Керівники країни створюють видимість політики. Інтелектуали – видимість протесту. Протест стає флеш-мобом. «Остання барикада» – кав'ярнею. Україна – Євразією. У давньоримські часи у філософській та правничій літературі одним із важливих понять була dignitas. Це слово означало багато: особиста честь і репутація, серйозність і відповідальність за свої слова та вчинки. Коли такі особисті й громадянські цінності зникли в суспільстві, припинила своє життя і Римська республіка.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ
ІНФОРМАЦІЙНИЙ
5
ЧАС
ПІДСУМКИ
ТИЖНЯ
З ТЕТЯНОЮ ДАНИЛЕНКО
21:00
ЩОНЕДІЛІ

Подайте на покращення

Українському уряду доводиться вдаватися до нових позик, щоб гасити старі. При цьому стан реального сектору дедалі гірший

Автор:
Ірина Ходорова

Днями зазвичай урівноважений і самостійний прем'єр Микола Азаров повідомив, що Україна проситиме МВФ спрямувати новий транш у рахунок погашення попередніх. З'явилася також інформація, що новопризначений міністр фінансів Юрій Колобов найближчим часом відвідає США, щоб домовитися з представниками Міжнародного валютного фонду про реструктуризацію заборгованості. У відкритих джерелах навіть з'явилася непідтверджена інформація, ніби український уряд звернувся до авторитетних лобістів США із проханням налагодити місток до МВФ задля отримання нового траншу без підняття внутрішніх цін на газ. Що відбувається?

У лютому Україна своєчасно й у повному обсязі повернула МВФ аж $575 млн. Директор Гендепартаменту грошово-кредитної політики Нацбанку Олена Щербакова у відеозверненні, розміщеному на офіційному сайті, після цього навіть поінформувала, що гроші «сплатили... і претензій з боку іноземних інвесторів, зокрема МВФ, не отримали». Аж раптом такі березневі заяви. І все це після того, як аналітики Bloomberg констатували, що ризики дефолту в Україні вищі, ніж у будь-якій іншій державі (окрім Греції). Навіть в Аргентині вони менші – вартість її п'ятирічних кредитно-дефолтних свопів на 12 базисних пунктів зараз нижчі за українські (780 б. п.).

ШАЛЕНІ БОРГИ

Так чи інакше, а 2012-й стане для України роком максимальних виплат за накопиченими боргами. За інформацією Мінфіну, загальний обсяг державних зобов'язань (розрахований у нацвалюті) на грудень 2012-го становитиме 415,326 млрд грн – 27,6% ВВП. Причому на їх погашення цього року з держбюджету доведеться витратити (!) 95,5 млрд грн. Найбільше коштів буде спрямовано на повернення боргів російському ВТБ Банку (16,2 млрд грн) і МВФ (24,8 млрд грн). Але це лише верхівка айсберга.

За даними того самого НБУ, за дев'ять місяців 2011 року сукупний короткостроковий валовий зовнішній борг України за залишковим терміном погашення збільшився на $3,1 млрд – до $52,6 млрд. Саме стільки валюти теоретично може вийти з держави, якщо 30 вересня 2012-го від неї та її резидентів вимагатимуть виконання зобов'язань у повному обсязі... Навіть якщо припустити, що левова частка суми відображає якісь внутрішньокорпоративні потоки, то залишок може виявитися зіставним з обсягом міжнародних резервів України. У попередні роки на проблему

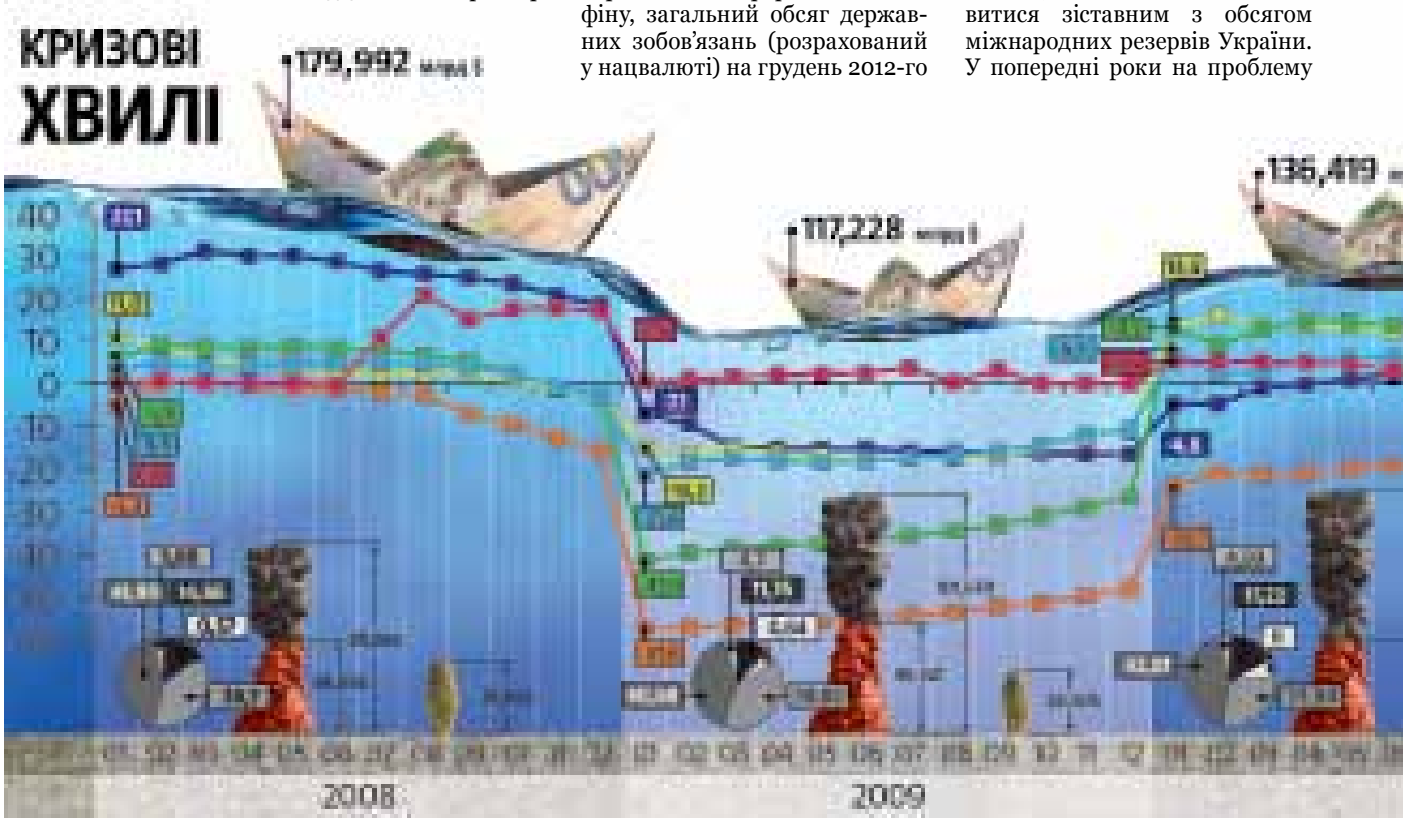

увагу не звертали, оскільки в усьому світі борги зазвичай реструктурували, пролонгували тощо. Однак наївно вірити в те, що згаданий процес триватиме вічно. Історія з МВФ – підтвердження цього.

У бюджеті 2012 року передбачено залучити на зовнішньому ринку позик на 38 млрд грн, на внутрішньому – 61 млрд грн. Ці цифри, на думку багатьох опитаних експертів, свідчать радше про оптимістичність настроїв уряду, аніж про їхню реалістичність. «У січні – березні Україна має виплатити приблизно 13 млрд грн, позичили ж наразі лише 5–6 млрд грн», – констатує аналітик Міжнародного центру перспективних досліджень Олександр Жолудь (його оцінки, до речі, є чи не найспокійнішими). Фахівець каже, що уряд готується до розміщення євробондів на суму $1,5 млрд і нібито попит на них є, але якщо воно з якихось причин не вдасться, то підстав для песимізму буде ще більше.

«Єврозона в стані м'якої рецесії, – заявив в інтерв'ю Agence France-Presse єврокомісар з економічних питань Оллі Рен. За підсумками 2011-го економіка ЄС зросла на 1,5%, єврозони – на 1,4%. Рецесія триває не лише в Греції та Італії, а й у Португалії, Бельгії, Нідерландах, Чехії, Словенії тощо. Відповідно покупців на суверенні папери на більшменш прийнятних умовах Україні знайти буде не так уже й легко, а в разі погіршення відносин із МВФ – ще складніше. Розуміння цього в уряді є, він активно шукає гроші на внутрішньому ринку: у січні – березні Мінфін розмістив облігацій на 2,5 млрд грн, але цього явно замало, щоб звести кінці з кінцями. Держава навіть почала підготовку до емісії валютних паперів для населення. Але чи матимуть вони попит?.. Питання можна вважати риторичним (принаймні доти, доки ці папірці не забезпечуватимуться реальними активами, наприклад, землею).

Олександр Охрименко, президент Українського аналітичного центру, зберігає спокій, хоча й ретельно відстежує ситуацію: «Незважаючи на використання золотовалютних резервів (у лютому зменшилися на $315 млн. – **Ред.**), Україна без особливих проблем погасила перший транш кредиту МВФ. У нас можуть бути проблеми з виконанням зобов'язань перед ВТБ цього року, але, найімовірніше, буде знайдено компроміс...» Так чи інакше, а нові позики 2012-го спрямують переважно на повернення старих. Чи буде за рахунок чого гасити нові?

ХИТКИЙ БАЛАНС

«У 2012-й Україна увійшла з дефіцитом платіжного балансу такого розміру, якого не було навіть у кризові 2009–2010-й. Зазвичай у січні фіксувався профіцит, а цьогоріч на старті отримали дефіцит майже в $890 млн...» – каже Олександр Охрименко. За даними аналітика ГК FOREX CLUB Миколи Івченка, у січні тривав процес переведення середньо- і довгострокової заборгованості при- »

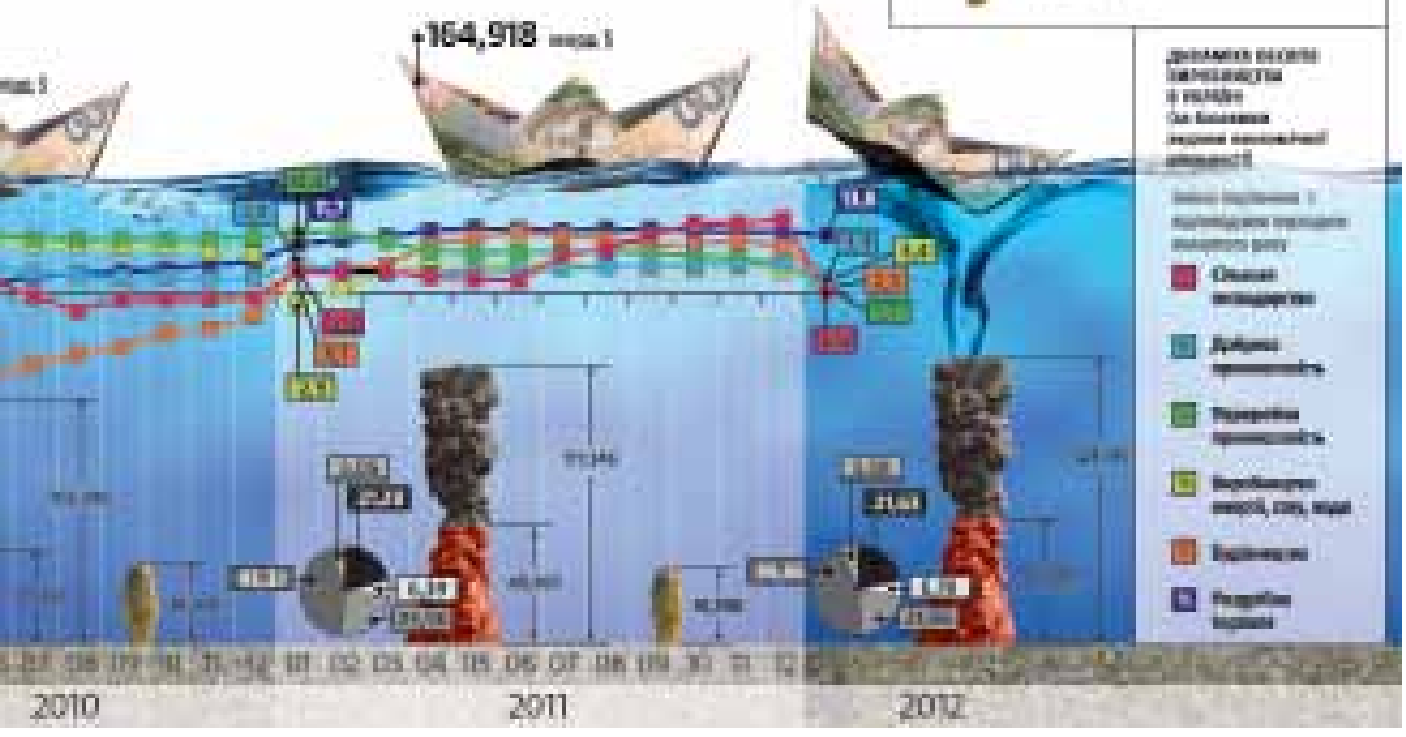

ватного сектору в короткостроково. Це доволі тривожний симптом, який пояснюється, найімовірніше, ескалацією глобальної кризи. Доволі різко (на 52,7% рік до року) зменшився обсяг припливу прямих іноземних інвестицій (нібито у зв'язку з великою кількістю свят у січні). А відплив валюти за статтею «торговий капітал» становив (!) $2,135 млрд (проти $79 млн у грудні 2011-го), що фактично підірвало сальдо фінансового рахунка (процес пояснюється погашенням торгових кредитів компаніями-імпортерами).

Погіршується ситуація в реальному секторі. Так, Нацбанк констатував, що вітчизняна економіка функціонує в умовах низького зовнішнього попиту. Як наслідок – ще в листопаді 2011-го динаміка обсягів виробництва металургії була від'ємною (-1,4% рік до року), так само і в грудні (-4,7%), і в січні 2012-го (-1,6%). За офіційною версією, падіння показників зумовлене, зокрема, високою базою порівняння минулого та позаминулого років. В аналітичних висновках регулятора помічено, що в січні 2012-го скоротилося виробництво підприємств харчової (-1,9% порівняно з аналогічним періодом 2011-го) та легкої промисловості (-12,1%), транспортної галузі (-1%). Поміж чинників усіх цих трендів називають і «реформи» (погіршення загальних логістичних показників пояснюють двовідсотковим зменшеням обсягів залізничних перевезень), і «несприятливі погодні умови» (через морози виникли перебої з постачанням сировини – залізорудної, вугілля, коксу, брухту – на металургійні заводи)... Але ніхто не гарантує та й не може гарантувати, що в разі ескалації глобальної кризи процеси в Україні не розгортатимуться за сценарієм 2008–2009-го. Адже відтоді структура національної економіки, критично залежної від експорту, майже не змінилася. Хіба що частка АПК у ВВП збільшилася, але у зв'язку з тими самими «несприятливими погодними умовами» невідомо, яким буде цьогорічний врожай. Загалом уряд уже знизив прогноз зростання ВВП 2012-го з 5% до 3%, а ЄБРР узагалі вважає, що 2,5% – максимальний для нашої країни показник.

СУВОРИЙ МВФ

«Від'ємне сальдо платіжного балансу в січні компенсувалося інтервенціями НБУ з продажу доларів США в розмірі 904,4 млн», – розповідає Микола Івченко. Однак лише в такий спосіб довго ситуацію з курсом гривні не втримати. Цікаво, що протягом лютого регулятор не вдавався до істотних інтервенцій для згладжування курсових коливань. «Це свідчить про збалансованість попиту і пропозиції на валютному ринку», – вважає директор Департаменту з управління валютним резервом та здійснення операцій на відкритому ринку НБУ Олександр Дубіхвіст. А за спостереженнями Івченка, «паспортизація» валютних операцій в Україні дала певний результат, адже попит на вільноконвертовані грошові знаки знизився приблизно на чверть у місячному вимірі. Але все це не вирішує наявних проблем у принципі.

Бажане отримання траншу від МВФ – лише тактичний крок, але навіть із ним виникають певні проблеми. Фонд (через посередників або особисто через керівництво) дедалі частіше натякає на можливе при-

PRO & CONTRA

Чи очікує Україну дефолт 2012 року?

Сергій Терьохін, екс-міністр економіки

Україна в переддефолтному стані. Цього року потрібно віддати кредиторам майже третину доходів бюджету. Наша держава точнісінько повторює траєкторію Греції, влада якої вдавалася до кредитів, підвищуючи соціальні видатки. З часом коштів треба було дедалі більше, і ми бачимо, чим усе це закінчилося. Грецький уряд малював красиві статистичні цифри, але кінець цієї історії спостерігаємо зараз... Я розумію актуальність питання виборів до Верховної Ради, але наміри збільшувати соціальні видатки мене дивують.

Олександр Пасхавер, президент Центру економічного розвитку

А чому б не поміркувати про можливі дефолти, наприклад, Італії, США або Росії?.. Справді, вартість кредитно-дефолтних свопів (CDS) нашої країни останнім часом зросла і попереду тільки Греція. Але Україна – це ринок, що розвивається, тому ризики на ньому завжди були вищі. Й інвестори їх враховують. Нагадаю, що 2008-го, приміром, вартість страхування ризиків у випадку з Україною також була вчетверо-вп'ятеро більшою, але дефолту не сталося.

пинення співпраці з Україною, якщо вона не піде на поступки для отримання нової фінансової ін'єкції. Йдеться, зокрема, про підвищення тарифів на газ для населення на 30% (з подальшим подорожчанням блакитного палива до рівня собівартості), а для підприємств теплокомуненерго – на 58% (з повним перенесенням цінового навантаження на кінцевого споживача). Інакше, вважають аналітики МВФ, НАК «Нафтогаз України» матиме великі фінансові проблеми. Також з погляду мінімізації фінансових ризиків Міжнародний валютний фонд наполягає на девальвації гривні, курс якої впродовж останніх років Нацбанк утримував на відносно стабільному рівні. Невиконання цих вимог ставить руба доволі незручне для нашої країни питання: виконання умов обслуговування та погашення раніше отриманих кредитів. Причому треба розуміти, що ускладнення відносин із МВФ може позначитися навіть не так на державі (хоча її частка в структурі валового зовнішнього боргу невпинно зростає), як на інших позичальниках, для кредиторів яких рішення Фонду є індикатором.

«На жаль, МВФ має рацію, – розмірковує Олександр Охрименко. – Стабільний курс занадто дорого обходиться економіці України в умовах, коли російський рубль, євро девальвували. Це послаблює позиції вітчизняного експорту... Видається доцільним відродити валютний коридор, у межах якого була б можливою контрольована зміна курсу долара»... Мінус цього підходу – курс гривні в Україні багато хто сприймає як чи не єдину ознаку стабільності, а отже, його перепади щонайменше підігріватимуть інфляційні настрої.

«Невелика девальвація нацвалюти – приблизно до 8,15–8,2 UAH/USD – могла б допомогти експортерам, – стверджує Микола Івченко. – Очікується, що платіжний баланс України 2012 року знову виявиться від'ємним. Економічні кондиції країн-партнерів погіршуються на тлі боргової кризи в єврозоні, сповільнення темпів зростання в Китаї... Врожай зернових в Україні також може бути меншим за очікуваний, що не сприятиме поліпшенню зовнішньоторговельного балансу. Водночас Євро-2012 – це не лише можливості для нашої держави, а й приплив імпорту...»

Чи виконуватиме вітчизняний уряд вимоги МВФ щодо ціни на газ? З одного боку, видається дивним, що роздрібна вартість блакитного палива в Україні нижча за оптову, і вирівнювання цієї ситуації покращило б фінансові кондиції Нафтогазу. З іншого – ціна газу для населення (як і стабільність гривні) – наріжний камінь напередодні виборів, її підвищення (зокрема, і через зростання комунальних тарифів) було б, м'яко кажучи, дуже сміливим політичним рішенням влади, рейтинг популярності якої знижується. Але окрім МВФ у нинішніх умовах гроші Україні можуть позичити хіба що Росія та Піднебесна, на яку так сподівається наш уряд, зважаючи на останні заяви міністра закордонних справ Костянтина Грищенка: «Китай – глобальна сила. Причому на полі європейської політики він має всі шанси бути силою спокійною, не нав'язливою, а це для нас особливо цікаво». Однак російські умови, як і вимоги МВФ, вочевидь, також передбачатимуть подорожчання газу або інші поступки економічного та гуманітарного характеру. Адже РФ нині також не в тих економічних кондиціях (щоб розкидатися грішми), але зі стабільними геополітичним інтересами. Про інтереси Китаю годі й говорити: останнім часом Піднебесна вдається до скуповування боргових зобов'язань, що вкладається в межі її стратегії жорсткого протекціонізму на зовнішніх ринках. Може статися, що, уникаючи таких пропозицій, нашій країні доведеться розраховувати лише на власні сили, які потрібно оцінювати адекватно...

Євро-2012 багато експертів сприймають як стабілізуючий економічний чинник для України (погіршення ситуації невигідне ані експортерам, ані імпортерам) і часову можливість для бодай якихось реальних (а не декларативних) реформаторських кроків, зокрема в напрямку імпортозаміщення та формування внутрішнього ринку. Якщо і такий шанс буде втрачено, то в разі ескалації кризи вітчизняній економіці буде непереливки. А там і до реального дефолту недалеко.

Останні офіційні статистичні зведення свідчать, що 2011-го Україна експортувала товарів та послуг на $82,1 млрд, а імпортувала – на $88,85 млрд. *Тиждень* не раз звертав увагу на надмірну залежність вітчизняної економіки від важкої промисловості, непристосованої до різкого погіршення кон'юнктури на зовнішніх ринках. Водночас проблема від'ємного сальдо торговельного балансу та її похідні (відплив валюти з країни, курсові коливання, зменшення обсягів виробництва та рівня зайнятості) мають ще одну складову: імпорт. У наступному числі *Тиждень* з'ясує, яким країнам створюють робочі місця імпортери й українські споживачі, а також скільки це коштує національній економіці?

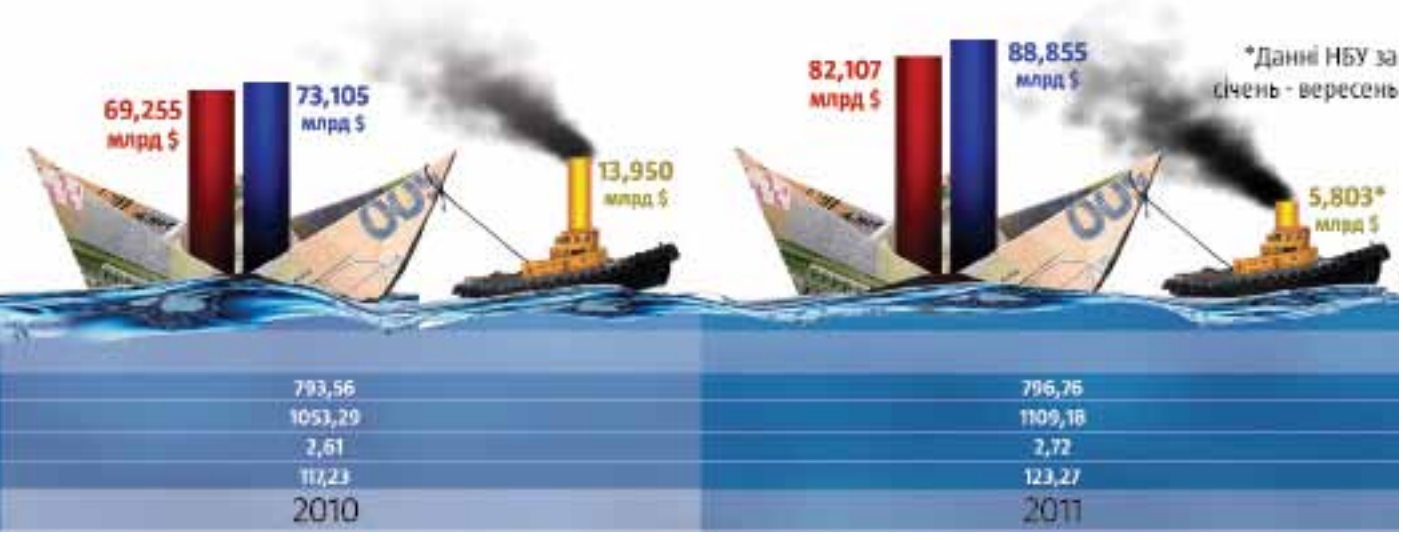

Мрія, що зрадила

За рік після Фукусіми майбутнє ядерної енергетики зовсім не райдужне. Причини – висока собівартість і низька безпека

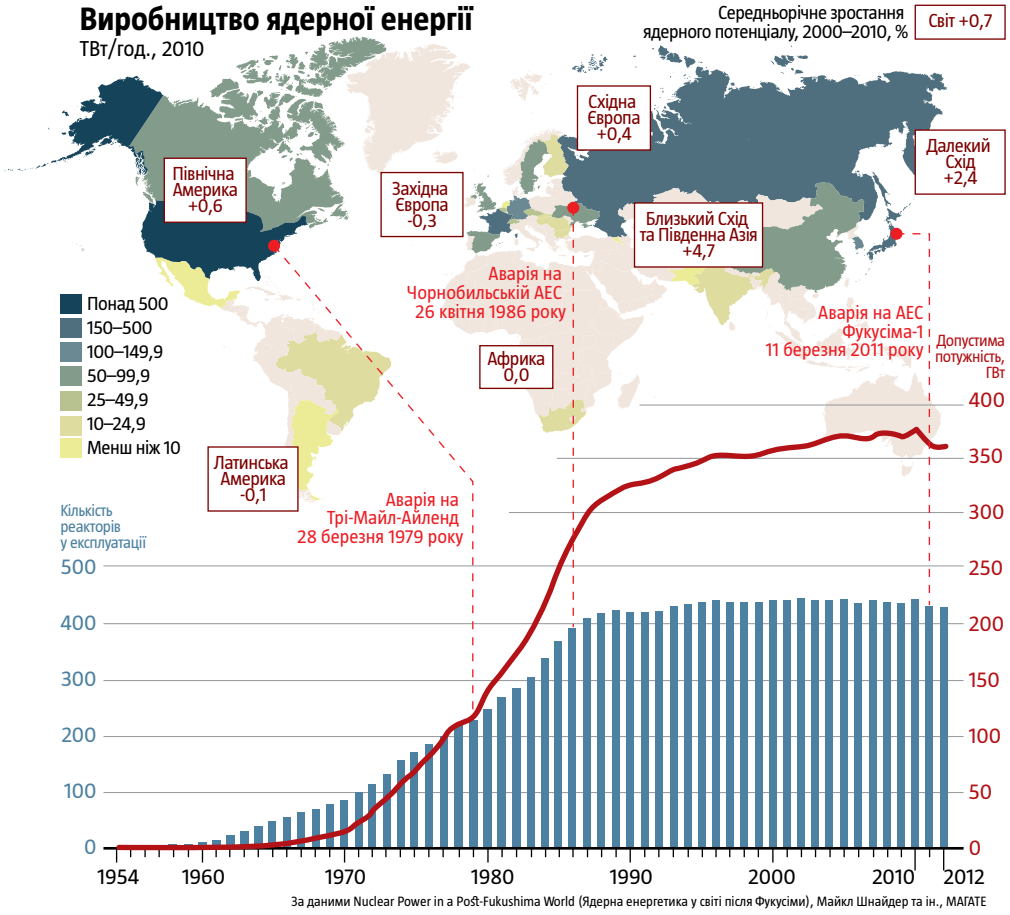

За даними Nuclear Power in a Post-Fukushima World (Ядерна енергетика у світі після Фукусіми), Майкл Шнайдер та ін., МАГАТЕ

Колосальну енергію, захована в атомному ядрі, хімік Фредерік Содді 1908 року оспівував так: вона може «змінити обличчя пустельного континенту, розтопити крижані полюси і перетворити весь світ на щасливий райський сад». У руках військових ця енергія загрожує чимось зовсім протилежним: зробити пустелю з квітучих садів у безпрецедентних масштабах. Ідеалісти сподівалися, що «мирний атом» зможе відновити баланс і стати дешевим, невичерпним, надійним та безпечним джерелом електроенергії на довгі століття. Та не так сталося, як гадалося, і в найближчому майбутньому навряд чи так буде.

Обговорюючи проблеми ядерної енергетики 26 років тому, The Economist зауважив, що вже дещо ослабла атомна промисловість має майбутнє: «Збудувати багато атомних електростанцій, а далі рік за роком напрацьовувати позитивну статистику, без летальних випадків і серйозних аварій. Поза сумнівом, результатом стане дешевша енергія». То була правильна оцінка, але наш висновок про те, що ця галузь «безпечна, як кондитерська фабрика», виявився заручником майбутнього. Не минуло й місяця, як в Україні вийшов з-під контролю і вибухнув один із реакторів на Чорнобильській АЕС, забравши численні життя працівників, які були на зміні, а пізніше й ліквідаторів аварії. Шлейф радіоактивного забруднення протягнувся на тисячі кілометрів, залишивши за собою смугу непридатної для життя території і зігнавши з місця десятки тисяч людей. Шкода від радіації не оцінена й донині, горе і страждання переселенців очевидні.

І ТИ, ЯПОНІЄ?

Згодом, через 25 років, коли минуло достатньо часу, щоб заговорили про «атомне відродження», все повторилося. Бюрократи, політики і промисловці так званого атомного села Японії – це вам не якісь незрозумілі партапаратники напіврозваленої авторитарної держави, на яких лежить провина за Чорнобиль. Навпаки, вони були відповідальними перед виборцями, акціонерами, суспільством. Та все ж дозволили своєму захопленню атомною енергетикою заступити неефективні інструкції, ненадійні системи безпеки і злочинне ігнорування тектонічних ризиків для реакторів, а натомість натхненно пропагували міф про атомну безпеку.

Не в усіх демократичних країнах справи такі погані. Проте ядерна енергетика ось-ось перекочує за межі демократичних держав. Найбільші інвестиції в галузь – у Китаї. Не тому, що він ставить на мирний атом, а тому, що навіть скромний інтерес у такій величезній економіці робить його великим за мірками майже всіх інших держав. Регулятивну систему Піднебесної після Фукусіми, вочевидь, буде цілком переглянуто. Деякі з нових тамтешніх АЕС збудовано за найсучаснішими і, як вважається, найбезпечнішими проектами. Але для

© 2012 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

безпеки потрібно щось більше, ніж просто першокласне інженерне мистецтво. Необхідні незалежне регулювання і ретельна, самокритична культура безпеки, яка постійно вишукує можливі огріхи і непомічені загрози. А саме цього ні Китай, ні Росія (яка теж планує збудувати чимало атомних станцій) поки що не можуть гарантувати.

У будь-якій країні незалежне регулювання галузі ускладнюється, якщо вона функціонує переважно за вказівками держави. Але без останньої приватні компанії просто не бралися б за будівництво атомних електростанцій. Почасти це пояснюється ризиками, які виникають унаслідок дії місцевої опозиції та змін державної політики (у Німеччині АЕС, які до того вважали безпечними, після аварії на Фукусімі закрили, що стало холодним душем для всього сектору). Але здебільшого це зумовлено справді високою вартістю реакторів. Менші капітальні витрати, раніше заявлені для сучасних постчорнобильських проектів, так і залишилися на папері. Ті кілька нових установок, які будуються зараз у Європі, вже перевищили свої без того чималі бюджети. А в Америці, де найбільший у світі парк АЕС, видобуток сланцевого газу різко скоротив витрати на один з альтернативних видів палива; появу нових атомних станцій можна очікувати лише на все ще регульованих ринках електроенергії – таких, як у південно-східному регіоні.

ТЕХНОЛОГІЯ ДЛЯ ДОРОЖЧОГО СВІТУ

Щоб атомна енергетика відігравала більшу роль, вона або має подешевшати, або повинні подорожчати інші способи отримання електрики. Теоретично другий варіант видається перспективнішим: поки що шкода, завдана довкіллю горючими корисними копалинами, не компенсується. Якщо до вартості викопного палива включити загрозу, яку становлять для клімату викиди вуглецю, то вона значно зросте. Ми вже довгий час обговорюємо необхідність запровадження податку на них (і скасування субсидій на енергію). Але на практиці ціни на вуглець навряд чи виправдають вартість атомної електроенергії. Запропонований Великою Британією нижній поріг ціни на викиди (у 2020-му еквівалент €30 ($42) за тонну в цінах 2009 року, що приблизно вчетверо вище від нинішньої вартості на європейському ринку вуглецю) має на меті зробити інвестиції в ядерну енергетику вельми привабливими для того, щоб збудувати ще кілька нових електростанцій. Але навіть за таких умов, імовірно, знадобляться інші стимули. А поки що є небагато ознак того, що десь можна встановити і підтримувати достатньо високу ціну на інші способи виробництва електроенергії.

ДЛЯ БЕЗПЕКИ АЕС НЕОБХІДНІ НЕЗАЛЕЖНЕ РЕГУЛЮВАННЯ І РЕТЕЛЬНА, САМОКРИТИЧНА КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ

Незалежно від того, чи зможе атомна електроенергія виграти від зміни цін на викиди вуглецю, вона стала б конкурентоспроможнішою, якби була дешевшою. Утім, попри багаторічні щедрі вливання держави в дослідницькі програми, поки що жодних зрушень у цьому секторі не спостерігається. Зазвичай інновація процвітає там, де між собою можуть конкурувати багато проектів, де в гру легко вступати новачкам, де регулювання не надто суворе. Деякі технології з використання відновлюваних джерел енергії відповідають цим критеріям і, як результат, стають дешевшими. Але очевидного способу зробити це для атомної енергетики поки що немає. Прихильники стверджують, що невеликі реактори масового виробництва могли б допомогти уникнути частини проблем, типових для нинішніх гігантів. Проте для справжньої інновації їм потрібен великий ринок, щоб конкурувати між собою, якого на сьогодні немає.

Нововведення в атомній галузі все ще можливі, але не такими швидкими темпами: кити еволюціонують повільніше за дрозофіл. Це не означає, що атомна енергетика раптом зникне. Куплені сьогодні реактори можуть працювати аж до XXII століття, і немає сенсу виводити з експлуатації справні установки, за які вже заплачено і які ще можна використовувати не один рік (що зробила Німеччина). Деякі країни, які переймаються безпекою своєї енергетики, і далі будуватимуть реактори. Те саме може стосуватися держав, які планують створювати ядерну зброю або мають кошти для цього. І якщо ціни на горючі корисні копалини зростуть і залишатимуться високими (через їхній брак або великий податок), атомна електроенергія може знову стати привабливою. Але обіцянок змінити планету вже немає.

Занепад

Сценарії розвитку ядерного потенціалу Японії, ГВт

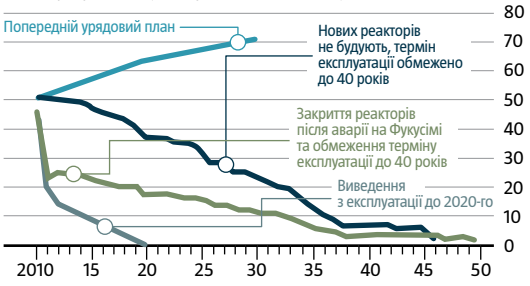

За даними Інституту політики сталого енергетичного розвитку, Токіо

Уловити потенціал

Світове споживання енергії*, млн т у нафтовому еквіваленті

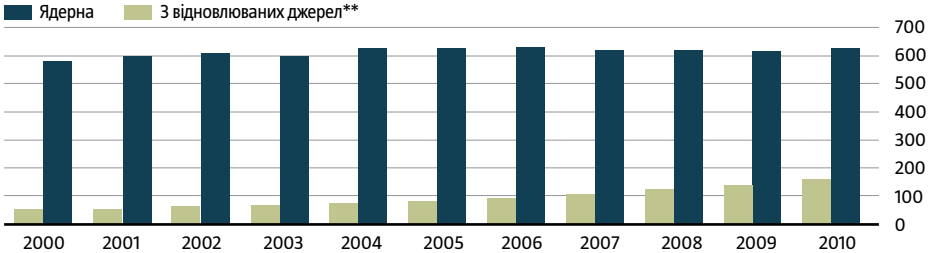

За даними Статистичного огляду світової енергетики 2011 року від British Petroleum

*На основі валового виробництва, не враховуючи транскордонного постачання електроенергії. Конвертовано на основі теплової еквівалентності з коефіцієнтом перетворення на сучасній теплоелектростанції на рівні 38%. **Вітрова, геотермальна, сонячна, з переробки біомаси та відходів

Оцінка безпеки

Результати стрес-тестів енергоблоків АЕС України заспокоюють, але не дають відповідей на запитання, чому їхнє обладнання так часто виходить із ладу

Автор:
Артур Денисенко,
координатор енергетичної програми Національного екологічного центру України

Необхідність ретельної переоцінки безпеки діючих у світі енергоблоків постала відразу після аварії на Фукусімі-1. У березні минулого року європейці прийняли рішення провести стрес-тести. Україна відразу заявила, що також приєднується до цієї ініціативи.

Програма європейської переоцінки безпеки атомних електростанцій передбачає три стадії: спершу переоцінку проводять національні оператори АЕС (в Україні це НАЕК «Енергоатом»). На другому етапі звіти операторів атомних електростанцій перевіряють національні регулятори, тобто державні органи, які здійснюють регулювання всього, що пов'язано з ядерною промисловістю та радіаційною безпекою (у нашому випадку Державна інспекція ядерного регулювання). Заключна, третя стадія полягає у вивченні звітів національних органів на європейському рівні та підготовці фінальних висновків щодо кожної ядерної установки. Громадське обговорення результатів стрес-тестів, яке відбулося наприкінці минулого року, є закінченням першої стадії та початком другої.

Основна теза національного оператора АЕС заспокійлива: «Усе нормально, немає чого хвилюватися. Події, подібні до тих, що сталися на Фукусімі-1, в Україні, по-перше, неможливі, а, по-друге, якщо й можливі, то наші станції їх витримають». Заради справедливості слід зазначити, що висновки НАЕК «Енергоатом» не є оригінальними порівняно з висновками операторів в інших країнах – усі вони відзвітували, що їхні АЕС найбезпечніші, а тому катастрофи там неможливі. Проте таких результатів можна було очікувати, адже складно уявити, що компанія, яка володіє атомними станціями, у своїх звітах щодо власних енергоблоків скаже, що вони небезпечні й тому їх слід негайно зупинити. Утім, не всі довіряють офіційним висновкам цільової переоцінки АЕС, зокрема й в Україні.

СКЛАДНО УЯВИТИ, ЩО КОМПАНІЯ, ЯКА ВОЛОДІЄ АТОМНИМИ СТАНЦІЯМИ, У СВОЇХ ЗВІТАХ СКАЖЕ, ЩО ВОНИ НЕБЕЗПЕЧНІ

Стрес-тести здебільшого пройшли тільки на папері, оскільки йдеться про моделювання зовнішнього впливу на атомні електростанції та оцінку надійності й здатності ключового обладнання витримати екстремальні навантаження. Базовими сценаріями оцінки надійності АЕС розглядаються землетруси, затоплення, екстремальні температури, смерчі, урагани, а також комбінація зазначених подій. Але ці дослідження тільки теоретичні, тому невідомо, як саме поведе себе обладнання під час реальних ситуацій. Повномасштабних випробувань із моделюванням його масового виходу з ладу не було проведено.

24–25 травня 2011 року на Запорізькій атомній електростанції відбулися протиаварійні тренування. Їхній сценарій передбачав комбінацію землетрусу та затоплення майданчика внаслідок хвилі від Каховського водосховища та втрату дизель-генераторів 6-го блоку ЗАЕС. За результатами прогнозувалося, що подачу струму буде відновлено за рахунок дизель-генераторів з інших блоків. Проте, як свідчать події на Фукусімі-1, цілком імовірний сценарій, коли знеструмлюються системи охолодження водночас трьох енергоблоків, а потім і басейнів витримки відпрацьованого ядерного палива (ВЯП). Як здійснити довготривале охолодження відразу трьох-чотирьох енергоблоків та басейнів витримки ВЯП – за результатами стрес-тестів незрозуміло.

До речі, на вже згадуваній найбільшій у Європі Запорізькій АЕС 12 листопада 2011 року другий енергоблок було відключено від мережі аварійним захистом. Попередньою причиною порушення в роботі вважають моральне та фізичне старіння обладнання. І хоча вже через добу енергоблок підключили до мережі, проте відмови обладнання на станції трапляються незалежно від проведення стрес-тестів. Щонайменше це означає, що неможливо передбачити всі події, які можуть призвести до небажаних наслідків.

Аварія на Фукусімі-1 ще раз засвідчила, що безпечних реакторів немає. Представники атомної промисловості завжди повторюють: загроза виникнення масштабної аварії на АЕС така мала, що ці події майже цілковито виключені. Проте історія не погоджується з математичною імовірністю. Трохи більше ніж за 30 років людство отримало відразу п'ять розплавлених ядерних енергоблоків (один у США 1979-го, один в Україні 1986-го та три в Японії), тобто по одному кожні шість років.

Крім того економіка ядерної енергії також неоднозначна. Вартість однієї лише програми підвищення безпеки на українських АЕС – €1,5 млрд. Атомна енергетика – завжди компроміс між безпекою та економікою. Після подій на Фукусімі-1 досягати його стає дедалі важче.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД:
ФРАНЦІЯ

КНИГАРНЯ

23|03|2012
(п'ятниця)

18:00

Книгарня «Є»
Київ, вул. Лисенка, 3

Журнал «Український тиждень» та Книгарня «Є» запрошують на зустріч у межах спільного проекту «Європейський досвід».

Наш гість – Марк-Олів'є Падіс

редактор журналу **ESPRIT**

Тема зустрічі:
«Демократія та проект об'єднаної Європи»

Марк-Олів'є Падіс
Випускник Вищої нормальної школи Фонтене / Сен-Клу (Ліон). Агреже за спеціальністю «Сучасна мова та література», професор літератури. Головний редактор журналу Esprit, віце-президент аналітичного центру Terra Nova, член редколегії веб-порталу журналів Eurozine, член редакційної ради журналу Recherches familiales. Викладає магістрам європейських студій Інституту політичних досліджень Sciences Po в Парижі. Працював у соціальній службі Генерального планового комісаріату в 2000 та 2001 роках. Разом із Тьєррі Пешем написав книжку «Транснаціональні компанії серця. НГО, політика та ринок» (Les Multinationales du cœur. Les ONG, la politique et le marché, Le Seuil / La République des idées, 2004).

Генеральний інформаційний партнер Тиждень

ВХІД ВІЛЬНИЙ

Горила в каламутній воді

Корупційний скандал привів до влади у Словаччині лівих

РОБЕРТ ФІЦО. Владу повернуто, але чи вдасться виправдати завищені очікування виборців?

ФОТО: AP

Автор:
Ярослав Пешек,
чеський публіцист

Останні шість місяців на словацькому політичному майданчику це мало вигляд вельми непрофесійної підготовки до зйомок фільму на тему кримінальної політики, корупції та мафії. Чогось на кшталт італійського серіалу «Спрут» із непідкупним комісаром Каттані. У Словаччині це дістало кодову назву «Горила».

Справа «Горила» та пов'язані з нею відомості обертаються в мережі вже років зо два. Журналісти багато разів намагалися подати детальну інформацію щодо цього, але завжди наражалися на мур мовчання. Виявляла свою зацікавленість і прокуратура, але все закінчилося призупиненням слідства. Перевірити походження матеріалу не вдалося нікому. Йдеться не просто про запис прослуховування, а про аналітичний матеріал, який, імовірно, зробили на підставі останнього. Характер справи нагадує роботу спецорганів.

Усе змінилося, коли прем'єр-міністр Івета Радичова наказала Словацькій інформаційній службі забезпечити доступ своїм агентам до розгляду компрометуючих матеріалів у поліції та прокуратурі. Газети, часописи й телевізійні передачі в країні вибухнули інформацією хоч і неперевіреною, зате приголомшливою. Корупція в парламенті, хабарництво серед міністрів та високопосадовців... Матеріали охоплюють період від семи-восьми років тому й дотепер; вони компрометують як лівий, так і правий уряди, що були в цей час біля керма.

Словацька громадськість почала поступово довідуватися, що багато відомих політиків значились у платіжній відомості фінансової групи PENTA, яка за допомогою мільйонних хабарів поширювала свій вплив на прийняття рішень стосовно важливих економічних і господарських питань. З'ясувалося, що за збігом обставин до однієї з квартир на Вазововій вулиці в Братиславі потрапив працівник словацької спецслужби SIS. Невдовзі він збагнув, що доля підкинула йому найбільшу справу в житті. Адже сусіднє помешкання PENTA використовувала для конспіративних зустрічей із багатьма політиками. Старанний агент просвердлив стіну, наладнав прослуховування й аналізував, аналізував і ще раз аналізував.

Значущість опублікованої інформації та розчарування, що з неї випливало, вивели зазвичай сумирних словаків на вулиці. Близькі позачергові вибори до парламенту підлили олії у вогонь: міста країни охопили демонстрації супроти «Горили», під час яких не бракувало ані пожбурених бананів та каміння, ані поліції з водометами й піротехнікою.

«Горила» почала жити своїм власним передвиборним життям, і багато спостерігачів подумали, що той, хто її вигадав, або завзятий гравець, або геніальний стратег. Розчаровані виборці втратили свою ще

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ СЛОВАЧЧИНИ

Індекс людського розвитку ООН –
35-те
місце у світі

Очікувана тривалість життя при народженні –
75,4 року

ВВП за ПКС на особу –
$23 3847
(41 місце у світі)

донедавна тверду впевненість, отож почався час загальних вагань і вишукувань у «каламутній воді». З'явилися нові політсили, як-то «Партія 99%» або «Партія звичайних людей». Усі почали змагатися в обіцянках, що покладуть край корупції та підкупу. Уважний аналітик зрозумів би, що в Словаччині за такої ситуації можуть перемогти популізм і безвідповідальна демагогія.

З наближенням 11 березня, дня позачергових парламентських виборів, протестних акцій побільшало і зміцнився дух неадекватного популізму. Кожен виборець розумів, що в країні мусить змінитися політична система, а також з'явитися реальний контроль над нею з боку суспільства, аби запобігти повторенню справи «Горила». Але в Словаччині немає безстрашного й непідкупного комісара Каттані, як у тому італійському серіалі, тож виборець змушений усе вирішувати сам. Віддавати голос за менше зло.

На виборах соціал-демократи на чолі з екс-прем'єром Робертом Фіцо (керував урядом у 2006–2010 роках) здобули 44,41% голосів і можуть розраховувати в парламенті на 83 місця зі 150, а відтак сформувати однопартійний уряд. Отож зрозуміло, кого словацький виборець на даному етапі вважає більшим злом. «Красти й брехати не можна!» – ось так звучить послання електорату політикам, причому не лише словацьким.

СИТУАЦІЯ МОЖЕ ПРИЗВЕСТИ ДО УЗУРПАЦІЇ ВЛАДИ Й ПІДШТОВХНУТИ КРАЇНУ ДО АВТОРИТАРИЗМУ

За докладнішого аналізу результатів виборів, однак, годі позбутися сумнівів і непевності. Ліві соціал-демократи носилися з привабливою програмою, що, мовляв, варто лише обкласти податками багатіїв та банки – й одразу стане ліпше. Ані слóва про особисту відповідальність кожного, продуктивну працю, чесну конкуренцію між людьми та в національній економіці загалом, питання європейської інтеграції та союзницьких домовленостей...

Словаччина пережила не тільки позачергові парламентські вибори, а й, можливо, найжорсткішу виборчу кампанію у своїй історії. Соціалісти перемогли й уперше від 1989 року створили одноколірний уряд без потреби в коаліції. У парламенті вони тепер можуть тільки власними голосами приймати проекти своїх законів і відкидати пропозиції інших.

Специфіка передвиборної ситуації, що її створила «Горила», може призвести до узурпації влади й підштовхнути країну до авторитаризму. Експерти вже висловили свої сумніви в тому, чи вдасться Роберту Фіцові виконати обіцянки, озвучені ним під час електоральної кампанії. Він керуватиме сам, а тому не зможе виправдовуватися діями опозиції.

«Горила» допомогла соціалістам перемогти на виборах, але чи навчила словаків орієнтуватись у каламутній воді?

Під знаком взаємно

Безрезультатне завершення антитерористичної операції НАТО в Афганістані може піддати сумніву подальше існування Альянсу

Автор:
Майкл Бініон,
Велика Британія

Війну в Афганістані програно? Невже сотні бійців НАТО загинули абсолютно даремно? У розпал підготовки Альянсу до виведення звідтіля своїх військ ці запитання звучать дедалі докірливіше й наполегливіше з вуст що день, то більшої кількості високопосадовців у його країнах. Наростає обурення: якщо операція закінчиться провалом, унаслідок різкого засудження найбільшої нерегіональної військової кампанії НАТО існування 63-річного Альянсу виявиться недоцільним і він розпадеться.

Рідко коли впродовж кільканадцяти років відтоді, як США й союзницькі війська вторглися до Афганістану, аби очистити його від «Аль-Каїди», ставлення там до західних сил було гіршим, а то й більш ворожим, ніж тепер. За останній місяць сталися чотири події, що тільки посилили напруження: відео, де вояки зі Сполучених Штатів справляють малу нужду на мертві тіла афганців, спровокувало масовий гнів і різку відразу серед місцевого населення. Невдовзі після цього американці спалили (навмисно чи ні – вже не вельми важливо, як показали подальші події) десятки примірників Корану разом із речами інших військовополонених. Це мало катастрофічні наслідки. Під час антиамериканських виступів, що прокотилися країною, загинули десятки осіб. Щоденні демонстрації тільки підкреслили тенденцію посилення ненависті до іноземних військових, а особливо американців. Неодноразові вибачення й визнання помилок адміністрацією Обами ще більше загострили увагу на незграбності та нерозумінні менталітету й умов Афганістану Пентагоном і тими чиновниками, які принаймні дотепер мали б навчитися тактовного ставлення до того, чим переймається місцеве населення.

Третім ударом, особливо для британців, стала загибель від вибуху на початку березня шести вояків зі Сполученого Королівства, коли таліби напали на їхнє авто. Ця атака стала найбільшою за кількістю жертв серед британців, відколи Лондон відправив до Афганістану понад 9 тис. своїх армійців. Британський уряд зіткнувся з потужним тиском із боку власного ж таки населення, котре зажадало пришвидшити виведення військ, заплановане на 2014-й. І хоча головнокомандувач збройних сил Великої Британії закликав своїх співвітчизників до терплячості й витримки, вони дедалі більше нарікають, що і сама операція, і тактика в Афганістані безнадійно неефективні. Вбивство чотирьох

ої втоми

ФОТО: REUTERS

ВПЕРЕД У МИНУЛЕ. Антиамериканські настрої, що наростають в Афганістані, можуть повернути до влади «Талібан»

французьких солдатів невдоволеним афганським вояком у січні викликало схожу реакцію у Франції. Відтак, усі її військовослужбовці залишать республіку ще до 2014 року.

А останній інцидент – убивство 16 афганців, зокрема жінок і дітей, американським солдатом, який відкрив вогонь по селянах у їхніх домівках, – обернувся неабияким напруженням у взаєминах між Вашингтоном і Кабулом. Порівнюваний із масовим убивством у в'єтнамському Сонгмі, випадок показує, яку ціну – емоційну й моральну – сплатили за цей конфлікт солдати США.

Водночас дуже важко примиритися з урядом Хаміда Карзая, який у Вашингтоні вважають безнадійно корумпованим. Шанси на проведення переговорів щодо майбутнього перемир'я за участю «Талібану» в такій ситуації зменшуються: останній натомість може на хвилі антиамериканських настроїв просто зачекати до виведення військ НАТО й повернутися до влади.

Усе це неабияк лякає Альянс. Операція в Афганістані вже зібрала чималу данину. Впродовж останнього десятиліття серед країн – членів НАТО точилися суперечки через розподіл її тягаря. Ті, кому випав основний, а саме Америка, Велика Британія і Франція, звинувачували інших, зокрема Німеччину та Італію, в пошуку м'яких мирних рішень, а коли мова про Італію, то й узагалі в підкупі «Талібану» задля убезпечення себе від його нападів. Тепер північноатлантичні держави самі вирішують, коли виводити свої сили. Канада, яка є однією з найпринциповіших, розлючена, бо ж залишилася на самоті на передовій поблизу Кандагару в Південному Афганістані й зазнала значних утрат у 2006–2008 роках. Тепер вона згорнула місію, скоротивши свою присутність від 2500 військових у розпал операції до близько 950 нині. Контингенти деяких інших держав альянсу вже виведено.

У травні Барак Обама планує провести саміт НАТО в Чикаго. Там він збирався оприлюднити чіткий план виведення союзних військ із Афганістану, а також подробиці політичних дискусій щодо того, як цій країні перейти до контролю над власною безпекою. Однак тепер усе відбувається якось хаотично. Американці втратили довіру до Карзая, а громадська думка на Заході не вважає його уряд вартим підтримки Альянсу. Домовленість із ним про забезпечення перебування частини американських військових у Афганістані і після 2014 року, якої досягли нещодавно, може бути розірвана з огляду на останні події.

За іронією, єдина зовнішня підтримка операції НАТО йде від Росії, що тривалий час зображувала Альянс як постійну загрозу своїй безпеці. Росіяни бояться виникнення вакууму влади в республіці й особливо переймаються тим, що таліби можуть повернутися до влади, а відтак серйозніше посприяти ісламістським екстремістам у Чечні та деінде на Північному Кавказі. Росія досі публічно засуджує НАТО, але тихцем допомагає йому з постачанням життєво необхідних запасів до Афганістану з півночі, а це важливо, якщо Пакистан і далі блокуватиме південний маршрут.

Однак громадська думка на Заході нині різко повернулася проти операції НАТО. Альянсу вдалося ненадовго відновити довіру до себе як військової організації під час кампанії в Лівії, коли він перебрав від Великої Британії та Франції контроль над упровадженням зони, забороненої для польотів. Однак Америка не втручалася помітним чином у лівійську операцію, споглядаючи її радше як європейську, ніж трансатлантичну. Нездатність НАТО погодитися сьогодні на будь-яку із західних військових стратегій задля припинення вбивств у Сирії посилює нарікання, мовляв, воно більше не може відігравати вирішальну роль в кампаніях за кордонами своїх країн-учасниць.

Певний час Вашингтон закидав європейським союзникам таке: вони не роблять власного внеску до НАТО й покладаються на те, що Альянс залишатиметься ефективним завдяки американському військовому та фінансовому сприянню. Ці аргументи дістали продовження за Барака Обами. Адміністрація попереднього президента щораз активніше вирішувала в обхід НАТО створити «коаліцію охочих» під кожну операцію, яку планувала провести. Тепер у Вашингтоні чуються схожі розмови про майбутнє. Без радянської загрози, яка спонукала Альянс до згуртованості, й за постійного виведення американських вояків із Європи США дедалі менше зацікавлені в НАТО. А що, як операція в Афганістані стане останнім ударом по надіях на перспективу існування об'єднаної і дієвої трансатлантичної військової потуги?

Суперконкурентний день

Республіканець Мітт Ромні хоч і не завоював серце консервативного електорату, проте, схоже, побореться за американське президентське крісло

Автор:
Жанна Безп'ятчук

На початку цього місяця світ спостерігав паралельно за двома політичними дійствами: президентськими виборами в Росії та «супервівторком» (Super Tuesday) 6 березня у США. Перші формалізовували неминучість дальшої монополізації влади в РФ Владіміра Путіна. Другий був ключовим моментом у змаганні республіканських політиків за право боротися від Великої старої партії США (паралельна назва Республіканської) за крісло в Білому домі на виборах восени 2012-го. У першому випадку ми бачимо країну, де самé явище публічної політики де-факто знищено як таке. У другому – ту, де його піднесено мало не до абсолюту.

МОВОЮ ЦИФР

«Супервівторок» – це день, коли праймериз (проміжні вибори кандидатів у президенти від партії) проводяться в найбільшій кількості штатів, тобто за один день вирішується доля багатьох голосів і стає приблизно зрозуміло, хто представлятиме партію на перегонах. Якщо хтось із кандидатів зриває джек-пот чи принаймні здобуває відчутну перевагу над рештою, конкуренти можуть зняти свої кандидатури (2008-го так учинив Мітт Ромні, коли після «супервівторка» в лідери вийшов Джон МакКейн). Водночас треба дивитися не так на відсоток виборців, що підтримали політика в певному штаті, як на кількість голосів делегатів. Від неї все й залежить. 2012-го республіканському кандидатові, щоб опонувати Бараку Обамі, потрібно заручитися підтримкою 1144 делегатів на партійному з'їзді, який відбудеться у вересні.

В ЕКОНОМІЧНИХ ПИТАННЯХ РОМНІ СТОЇТЬ НА ПОЗИЦІЇ «АНТИ-ОБАМА», АЛЕ ЦЬОГО МОЖЕ ВИЯВИТИСЯ ЗАМАЛО

«Великий вівторок» 2012 року не розставив усіх крапок над «і» – ніхто з претендентів не досягнув беззаперечної перемоги, але й фаворит перегонів не змінився – екс-губернатор штату Массачусетс Мітт Ромні за голосами делегатів випереджає Ріка Санторума. Ромні переміг у 6 із 10 штатів: Айдахо, Аляска, Вермонт, Вірджинія, Массачусетс, Огайо. Рік Санторум виграв у Оклахомі, Північній Дакоті й Теннессі. У цій когорті ключовим вважають штат Огайо, який хоч і постачає не так багато голосів делегатів – 66, проте уособлює різні прошарки суспільства, консервативне сільське й модерніше міське населення. Той, хто може виграти в ньому, – здатен здобути перемогу й в Америці. Але Ромні ледь-ледь зумів зачепитися за перемогу в Огайо, набравши 38% голосів на противагу 37% Санторума. Взагалі, з кожним новим раундом праймериз і кокусів (партійна конференція, на якій вибирають кандидатів для участі в різних виборах. – **Ред.**) представник династії Ромні, що вже завоювала своє місце в історії американських бізнесу й політики (батько, Джордж Ромні, був генеральним директором American Motors, губернатором штату Мічиган), просувається вперед дедалі скромніше, коли говорити мовою цифр. Після «великого вівторка» жоден із його опонентів – ані Рік Санторум, ані Ньют Ґінґріч, ані Рон Пол – своїх кандидатур із перегонів не зняли. Ромні обіцяють влаштувати запеклий бій за голоси делегатів.

Крім того, він не зумів стати лідером у жодному з південних штатів, які становлять основу так званого Біблійного пояса – території з найбільш консервативним і релігійним населенням. Це дає підстави аналітикам твердити, що Мітт Ромні «не завоював серце республіканського електорату». Завжди осяйно усміхнений політик, звісно, старається щосили: він і проти одностатевих шлюбів виступає, і підтримує pro-life choice (рух за захист життя. – **Ред.**), а отже, бореться проти абортів. Але йому не вдається у своїх поглядах на все нетрадиційне бути таким однозначним і категоричним, як Санторум.

МОВОЮ ПОЛІТИКИ

Інтелігентний і харизматичний, але не ідеологічний за способом мислення Ромні вирішив надолужити брак підтримки за допомогою риторики щодо зовнішньополітичних тем. Він оголосив себе продовжувачем справи 40-го президента США Рональда Рейґана. «Загальний лейтмотив моєї зовнішньої політики буде таким самим, як і в нього: головним чином «мир через силу» (peace through strength). Як і він, я пропоную всеохопний план із відбудови американської могутності та забезпечення наших солдатів зброєю, якої вони потребують, щоб мати перевагу в будь-якому конфлікті». Він готовий оголосити XXI століття «століттям Америки». Готовий конфронтувати з Росією і погрожувати Ірану війною, а не лише новими санкціями, як це робить нинішня команда Білого дому.

Так, Ромні шпетив Барака Обаму за його некритичну реакцію на результати виборів у РФ: «Те, що ми побачили в Росії, – це насмішка з демократичного процесу. Адміністрація Обами мала б замість того, щоб вітати росіян із завершенням виборчих перегонів, засудити грубі маніпуляції та обмеження свободи медіа, які перешкоджали цим виборам. З огляду на гальмування розвитку тамтешньої демократії, найкращою дефініцією для політики

президента Обами щодо Росії буде не перезавантаження (set back), а рух назад (setback)».

У випадку з Іраном він навіть зіграв на межі фолу: «Лише коли вони (іранська влада. – **Ред.**) усвідомлять, що наприкінці шляху – не ядерна зброя, а руїни, з'явиться реальна можливість мирного вирішення питання». Почувши такий спіч, у Тегерані, не виключено, пришвидшать які-небудь свої стратегічні роботи, щоб на момент приходу до влади такого рішучого президента бути, так би мовити, «у всеозброєнні». Обама без імен і прізвищ відрізав на заяви Ромні: «Ці хлопці (республіканські кандидати) не є головнокомандувачами. І коли я спостерігаю, з якою невимушеністю дехто з них говорить про війну, я хотів би нагадати про ціну, яку треба за неї платити».

В економічних питаннях Ромні стоїть на позиції під назвою «анти-Обама», чого, вочевидь, замало в нинішніх кризових умовах, аби переконати у своїй альтернативності. Так, він пропонує довести скорочення витрат федерального бюджету в 2016-му до $500 млрд за рік. І спосіб це зробити під номером один – скасувати Obamacare, реформу охорони здоров'я, ініціативу нинішнього президента. Це, за підрахунками аналітиків зі штабу Ромні, дасть змогу економити $95 млрд. Інші шляхи заощаджувати – урізати фінансування програм із планування батьківства й материнства, що є таким собі меседжем найконсервативнішому електорату, адже це планування передбачає і переривання вагітності. Ще Ромні пропонує зменшити федеральне фінансування некомерційного мистецтва, гуманітарних наук. І те, і друге разом – це ще плюс кілька зекономлених мільярдів. Паралельно з цим треба запроваджувати ефективніші моделі управління, формувати «простіший, розумніший і менший уряд», твердить політик. Як зекономити ще кількасот мільярдів? У його програмі на це немає відповіді.

Подейкують, що Мітта Ромні не люблять ані в Русі чаювання, ані в середині власної партії. Але це не заважає йому змагатися за номінацію від республіканців. Щоб опинитися нагорі, як він, потрібно вміти відкрито змагатися й мати до цього талант і ресурси – інтелектуальні, фінансові, організаційні. І взагалі просто бути nice guy (гарним хлопцем. – **Ред.**). Тож, попри деякі проблеми, сумніви й вагання, все йде до того, що саме Мітт Ромні стоятиме напроти Барака Обами на президентських дебатах 2012-го. Сьогодні різні опитування виводять уперед то одного, то другого. Вони рухаються впритул, що є стандартною ситуацією для полярної двопартійної системи. Суттєво на перебіг кампанії може вплинути якийсь форс-мажор: новий фінансовий обвал, приміром. Тоді шанси республіканського кандидата підстрибують угору миттєво, а то й захмарно. Попереду ще прайміриз у 34 штатах, із них у 30 голоси делегатів розподілятимуться пропорційно, тобто Ромні вже й не обов'язково вигравати в кожному окремо – досить послідовно здобувати солідний результат.

*На основі всіх попередніх виборів у штатах, станом на 13 березня 2012 р.

«Ґвардія» не здається

Автор:
Юрій Макаров

Не люблю рецензій. Точніше, люблю їх читати, але не писати. Тож якщо це рецензія, то не на серіал «Бєлая ґвардія», щойно показаний головним державним телеканалом Росії, а на особливий стан душі, який цей твір репрезентує.

«Біла гвардія» Міхаіла Булґакова – культовий роман російської інтелігенції. Здавалося б, його екранізація приречена на успіх. Однак позитивних відгуків у пресі РФ практично не з'явилося. Новий опус солідарно облаяли як патріоти, так і ліберали, всі відзначали передусім великий бюджет і не менший несмак, а також відверту, підкреслену україножобію авторів, якої навіть за нинішньої згущеної атмосфери братньої держави виявилося забагато. Можливо, мало значення те, що прем'єра відбулася буквально напередодні президентських виборів, і публіка недвозначно прочитала основний меседж: ми – за правильних росіян, які протистоять усіляким сепаратистам із їхніми помаранчевими жахами. Коротше, голосуйте за Путіна! Один відомий письменник, до речі, саме «патріотичного» спрямування, констатував: «Білу гвардію» хотіли використати, як балет «Лебедине озеро» під час серпневого путчу 1991 року. Номер спрацював, Путіна обрали. Вочевидь, ті, хто не читали «Білої гвардії».

Авторам серіалу (до речі, колишнім «нашим», імен яких я навіть не хочу згадувати) закидали, що вони навмисно загострили антиукраїнські мотиви роману, дописавши за Булґакова кілька кітчевих епізодів за участю диких, підступних, агресивних і небезпечних «хохлів». Але ж вони це загострили, а не вигадали, в оригіналі такий дух є, тільки з трохи більшою мірою смаку й таланту. Я давно намагаюся довести просту і, як на мене, очевидну думку: Міхаіл Афанасьєвіч Булґаков, якого дехто прагне включити до пантеону української культури на тій підставі, що він наш земляк, щиро ненавидів Україну як таку. Воно й не дивно: представник колоніальної адміністрації, син професора духовної академії (і за сумісництвом цензора іноземної літератури!), тобто діяча тодішнього «ідеологічного фронту» імперії, інакше не міг думати й відчувати. Для нього єдина прийнятна Україна – це російська провінція, яку слід цивілізувати силами інтелігенції, що житиме в затишній квартирі з пічкою, самоваром під лампою та книжковою шафою з Пушкіним. Не дивна й дальша еволюція письменника, яка перетворила його на адепта Сталіна – роман «Майстер і Маргарита» саме про це. На жаль, на жаль...

Ось тут, власне, основне питання: як нам до цього ставитися? Визнати, що радянська інтелігенція молилася не на ту ікону? Розлюбити Булґакова? Що ж, любов – це річ інтимна. Тут краще говорити про визнання. Я згадую один скандал – коли індієць Зубін Мета, призначений пожиттєвим головним диригентом Тель-Авівського симфонічного оркестру, вирішив перевиховати ізраїльську публіку, привчивши її до Ріхарда Ваґнера. Запис цього концерту можна за бажання знайти в інтернеті. Враження важке: зі сцени лунає божественна музика «Трістана та Ізольди», зала казиться, тюкає, свистить, гупає ногами, а оркестр героїчно намагається дограти твір до кінця. Річ у тому, що Ваґнер був не лише улюбленим композитором нацистів, а й публіцистом виразно антисемітського спрямування. Відтоді Мета з національними травмами не експериментував.

І все-таки наважуся припустити, що така реакція – радше ознака колективної слабкості. Адже, виходячи з цієї логіки, німці мали б ігнорувати Золя, Мопассана, Франса, в яких чимало антинімецьких мотивів, поляки – Достоєвського, а ми – навіть пізнього Гоголя. Ненависть і політична гіперактивність найчастіше позначаються на творчих здібностях, людина стає безплідною, проте трапляються й винятки, а великий талант – завжди виняток. Тож, може, колись нам удасться піднятися вище обра́з і сприймати будь-якого митця передусім як людину з усіма притаманними їй гріхами, беручи від культури те, чим вона може нас збагатити, а не те, в чому вона стає на хибний шлях.

РОСІЯНАМ САМИМ, СХОЖЕ, НАБРИДЛИ ЦІ ПОСТІЙНІ ПОШУКИ НЕВІСТКИ, ЯКИМИ ЇХ ВІДВОЛІКАЮТЬ ВІД РЕАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ КРАЇНИ

Інша річ, що таке ставлення має бути свідомим, і це не означає толерувати хамство, яке продукується сусідами на державному рівні. Серед творців та замовників новітньої «Бєлой ґвардії» щось не помічено, відверто кажучи, ані Булґакова, ані Достоєвского. Їхніх ментальних родичів правильніше шукати серед санітарних лікарів, переконаних, ніби з України походить найбільша загроза здоров'ю російських громадян, а ще прем'єрів-президентів, які раптом скаржаться Європі, мовляв, «хохли» знову тирять їхній газ. Цікаво, що росіянам самим, схоже, набридли ці постійні пошуки невістки, якими їх відволікають від реальних проблем країни.

Ну а нам, може, поки що варто повчитися самоповаги – бодай у тих-таки ізраїльтян?

КНИГАРНЯ

17–23 березня

чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

|| **Київ** (вул. Лисенка, 3):

17 березня, 12:00 – дитячі читання з Лірником Сашком.
20 березня, 18:00 – презентація нового роману Люко Дашвар «Биті Є. Макс».
21 березня, 18:00 – презентація видання поезій та перекладів Рауля Чілачави «Світло самотньої зірки».
22 березня, 18:30 – зустріч із українськими письменниками з нагоди повернення з Паризького книжкового салону. Учасники: письменники Марія Матіос, Лариса Денисенко, Євгенія Кононенко, Антон Кушнір, Євген Положій, президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів Олександр Афонін, видавець Анетта Антоненко. Модератор Микола Кравченко.
23 березня, 18:00 – журнал «Український тиждень» та Книгарня «Є» запрошують на зустріч у межах проекту «Європейський досвід». Наш гість – Марк-Олів'є Падіс, редактор журналу Esprit. Тема зустрічі: «ДЕМОКРАТІЯ ТА ПРОЕКТ ОБ'ЄДНАНОЇ ЄВРОПИ».
24 березня, 12:00 – презентація книжок Міри Лобе «Що таке справжня дружба?», «Усі на борт!» і Зузи Геммерле «Сьогодні йду я сам до туалету» та « Сьогодні я сердита!» від австрійсько-українського видавництва «Дж.Дж. Агенція ГМБХ Україна».

|| **Івано-Франківськ** (вул. Незалежності, 31):

19 березня, 18:00, 5-й поверх – відкриття виставки Лідії Темної «У пошуках світла».
21 березня, 18:00, 4-й поверх – майстер-клас «Пошуки творчості» від мовно-літературної студії «Натхнення».
22 березня, 17:00, 4-й поверх – презентація книжки Олександра Сича «Український націоналізм: традиція і модерн».

|| **Львів** (просп. Свободи, 7):

19 березня, 18:00 – зустріч із письменником-мандрівником Максимом Кідруком.
20 березня, 12:00 – презентація DVD з фільмом «Срібна земля. Хроніка Карпатської України. 1919–1939».
21 березня, 18:00 – творчий вечір Юрія Винничука, присвячений 60-літтю письменника.
22 березня, 18:00 – лекція на тему «Проспект вільних ідей (процес генерації нестандартних ідей, вільнодумність, подолання обмежень, ідеї та місто)» (спільно з організацією «Едукандія: територія розвитку»).
23 березня, 18:00 – у межах проекту «Country Days»: День Греції (спільно з організацією AIESEC).

|| **Харків** (вул. Сумська, 3):

20 березня, 18:00 – презентація видання «Україна, відпочивай активно!».
21 березня, 18:30 – лекція «Мистецтво країни тюльпанів. Культура Нідерландів».
23 березня, 19:00 – дискусія «Роль впливу домашніх тварин на психологічний стан людини». Мова – англійська.

|| **Вінниця** (вул. Соборна, 89):

16 березня, 18:00 – презентація роману Тетяни Ковтун «Вирій загублених душ».
19 березня, 18:00 – презентація книжок Володимира В'ятровича «Історія з грифом «Секретно» та «Друга польсько-українська війна. 1942–1947».
20 березня, 18:00 – презентація роману Міли Іванцової «Ключі від ліфта».
21 березня, 18:00 – історичний клуб «ХроноТоп». Дискусія «Іван Богун на перетині історії та історій».
23 березня, 17:00 – зустріч із критиком і перекладачем Іриною Славінською.

Інформаційний партнер Тиждень

Із повним переліком заходів та його можливими змінами ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті **book-ye.com.ua**

ЖИВА СИЛА

У березні 1917 року в Наддніпрянській Україні розпочалася хвиля національного відродження, потенціал якого згодом змарнувала Центральна Рада

Автор:
Ярослав Файзулін

Лютнева революція в Російській імперії, що завершилася зреченням царя і становленням нової демократичної влади, підштовхнула до кардинальних змін у громадсько-політичному житті України. Після тривалого періоду бездержавності й утисків відродився національно-визвольний рух. Його масштаби змусили центральну владу звернути увагу на місцеві вимоги й визнати наявність «українського питання» в Росії.

РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗМІНИ

24 лютого 1917-го* в Петрограді розпочалися масові страйки, до яких згодом приєдналися військові частини столичного гарнізону, зокрема й вояки Волинського полку, сформованого переважно з українців. 2 березня російський самодержець Ніколай II за себе й за сина Алєксєя зрікся престолу на користь брата Міхаіла, який наступного дня відмовився взяти на себе таку відповідальну місію. Влада перейшла до Тимчасового уряду, сформованого із членів комітету Державної думи й очолюваного князем Ґєоргієм Львовим. Альтернативним владним осередком стала петроградська Рада робітничих і солдатських депутатів.

Перші телеграми про революційні події в Петрограді почали надходити до Києва ще 28 лютого. Тоді це мало вигляд чогось містичного і нездійсненного. Нікому й на думку не спадало, що за одну добу два царі династії Романових, яка правила імперією впродовж трьох століть, відмовляться від престолу.

4 березня 1917 року з метою репрезентації українських вимог на загальноросійському полі київські громадські організації об'єдналися у «комітет», який дістав назву Центральна Рада. У перші дні діяльності він надіслав привітальні телеграми на адресу голови Тимчасового уряду Ґєоргія Львова та міністра юстиції Алєксандра Кєрєнского, в яких висловив підтримку демократичного курсу нової влади, а також сподівання, що буде задоволено національні вимоги українства у демократичній Росії. Водночас поширили заклик до всіх регіональних організацій у Наддніпрянщині активізувати національне життя (створення шкіл, гімназій, запровадження української мови в навчанні та державних установах, збір коштів на національний фонд тощо).

14–15 березня 1917 року в залі Педагогічного музею в Києві відбувся Український кооперативний з'їзд, що перетворився на справжню маніфестацію.

Умови, висунуті їхніми земляками, широко обстоювали українці Росії. Ще в перші дні революції в Петрограді постала Українська Національна Рада на чолі з Олександром Лотоцьким. Її лідери мали кілька зустрічей із головою Тимчасового уряду князем Ґєоргієм Львовим й передали йому пам'ятну записку з вимогами.

*Усі дати в статті – за старим стилем

Від самого початку Українська революція не обмежувалася постановкою лише національно-культурних завдань – ішлося про значно ширші наміри, зокрема зміни державного устрою. Але із цим Центральна Рада не поспішала.

НАДОЛУЖИТИ МЕРТВИЙ ЧАС

Перемога російської революції створила сприятливі умови для відродження всіх ланок українського громадського життя. Навесні 1917-го значного розмаху набуло відновлення осередків «Просвіти», які дбали про підвищення освітнього та культурного рівня населення. За недовгий період у березні 1917 року в Наддніпрянщині виникло близько сотні цих організацій. Сергій Єфремов відзначав, що «не тільки великі міста з їх інтелігентними силами й великими засобами, не тільки менші міста й містечка, де теж можна знайти чимало свідомих людей, а навіть глухі, нікому не відомі села на Україні – всі поспішаються ніби надолужити за той мертвий час, коли на всіх стиках усе мовчало, благоденствуючи».

Поміж найактивніших міжпартійних об'єднань було Товариство українських поступовців (ТУП), на основі якого й постала Центральна Рада. 25–26 березня 1917-го в залі Педагогічного музею в Києві відбувся перший з'їзд цієї організації, де були присутні учасники з різних куточків Наддніпрянщини.

Із початком революції в Києві виникло Товариство шкільної освіти, яке вимагало українізації педагогічного процесу. Першим практичним заходом у цьому напрямі стало відкриття 18 березня 1917 року в Києві української гімназії на чолі з Петром Холодним.

3 березня 1917-го відбулося перше віче молоді з кількох вишів міста, на якому було створено Головну українську студентську раду. Вона широко агітувала за дерусифікацію різних сфер суспільного життя. Бурхливе пробудження національної свідомості не оминуло й війська.

ВЕЛИКА ХВИЛЯ

Повалення самодержавства й становлення нової влади спричинило хвилю маніфестацій, які прокотилися багатьма містами. В перших числах березня багатолюдними мітингами вирували, зокрема, Київ, Харків, Миколаїв, Одеса, Полтава. Їх учасники висловлювали підтримку Тимчасовому урядові та ідеалам демократії, роззброювали колишню царську поліцію, звільняли політичних в'язнів.

12 березня 1917 року 25-тисячна українська маніфестація відбулася у Петрограді. Після урочистої панахиди за Шевченком, яку священики відправили на майдані біля Казанського собору, та невеликого громадського мітингу учасники дійства пройшли до Державної думи з жовто-блакитними прапорами й плакатами: «Хай живе вільна Україна!» та «Хай живе федеративна демократична республіка!»

УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ НЕ ОБМЕЖУВАЛАСЯ ПОСТАНОВКОЮ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ЗАВДАНЬ – ІШЛОСЯ ПРО ЗМІНУ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ

16 березня було масштабно відзначено Свято революції в Києві, під час якого десятки тисяч людей вийшли на вулиці, щоб продемонструвати негативне ставлення до монархії та підтримку революційних процесів, висловити вимоги демократичного розвитку народів колишньої Російської імперії.

У цей день на Думській площі (нині Майдан Незалежності) демонтували пам'ятник убитому 1911 року прем'єр-міністрові Росії Пєтру Столипіну як символ старого режиму. Спроба зняти його вночі 16 березня не увінчалася успіхом, а тому його обгородили дерев'яною конструкцією, обмотали ланцюгами, а згодом скинули з постаменту. Збоку це мало такий вигляд, ніби російського прем'єра повісили.

Після Свята революції лідери Центральної Ради вирішили провести в Києві український «здвиг», програму якого розробляла спеціальна комісія на чолі з Дмитром Антоновичем.

Уранці 19 березня місцина напроти Володимирського собору, що була визначена збірним пунктом маніфестантів, виявилася затісною для всіх охочих. Учасники процесії заполонили Бібіковський бульвар (нині Тараса Шевченка) та Володимирську вулицю напроти університету. Загалом на акцію зійшлося близько 100 тис. осіб: військові (близько 30 тис.), робітники, студенти, гімназисти, діти з притулків, службовці, члени українських товариств тощо.

Після панахиди за Тарасом Шевченком поблизу Володимирського собору розпочалася святкова хода центральними вулицями Києва. Колони прокрокували Володимирською, Фундуклеївською (тепер Богдана Хмельницького), Хрещатиком до будинку Київської міської думи. Їх прикрашали численні жовто-блакитні прапори, хоругви з національними символами, зобра-

СИМВОЛ РЕЖИМУ. Демонтаж пам'ятника Пєтру Столипіну на Думській площі в Києві

женнями Шевченка, архістратига Михаїла, плакати. За повідомленнями однієї з газет, учасники маніфестації несли із собою понад 320 українських знамен. Найпоширенішими гаслами були: «Хай живе Вільна Україна!», «Хай живе демократична федеративна республіка!», «Хай живе на Вкраїні вільне козацтво!», «Ще не вмерла Україна!», «Слава Україні!», «Хай живе національно-територіальна автономія України!», «Самостійна Україна з Вільною Росією!», «Самостійна Україна з гетьманом на чолі!» Святковий настрій підтримували 14 військових оркестрів і сім хорів, що виконували гімн «Ще не вмерла Україна», пісні «Гей, не дивуйте», «Заповіт» та інші.

На балконі міської думи зібралися представники вищої влади Києва – президія виконавчого комітету Ради об'єднаних громадських організацій, командування місцевого військового округу, адміністрація Міської думи, котрі були змушені висловити повагу до національного «здвигу». До слова було запрошено голову Української Центральної Ради, професора Михайла Грушевського, якого молодь на руках винесла на балкон міської думи. Після короткої розповіді про визвольні змагання, політичні репресії проти українства він закликав учасників маніфестації під жовто-блакитними прапорами й портретом Шевченка присягтись боротися за здобуття автономії України у складі Росії.

Після складання клятви учасники маніфестації піднялися на Софійську площу, до пам'ятника Богдану Хмельницькому. Там відбулися молитва за мучеників народу, посвята хоругов війська й перше багатолюдне українське віче. Воно ухвалило складену Центральною Радою резолюцію, в якій містилися вимоги про автономію та українізацію публічних установ.

Маніфестація 19 березня стала кульмінаційним моментом руху. Вона засвідчила високий рівень національної свідомості Наддніпрянщини; продемонструвала силу організованих лав і змусила російську революційну демократію по-новому поглянути на прагнення українців, певною мірою навіть налякала її.

РЕВОЛЮЦІЙНА ХВИЛЯ. Моряки Чорноморського флоту в Севастополі на демонстрації з нагоди повалення царату. Березень 1917 року

За висловом Михайла Грушевського, вона показала, що «українство – се не фікція в головах гуртка романтиків чи маніяків-інтелігентів, а жива сила» над масами, яка «їх рушає й підіймає».

Однак лідери Центральної Ради, перебуваючи в полоні ідей драгомановського федералізму та соціалізму, були далекі від розуміння справжнього потенціалу руху, який походив «знизу». Свідомість українських мас, незважаючи на століття утисків та обмежень, в умовах революції чимдалі дужче радикалізувалася. Проте великі суспільні очікування, які настали від повалення царату, були значною мірою атомізовані непродуктивною політикою ЦР у 1917 році, з чого згодом скористалися більшовики.

ЛІДЕРИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ БУЛИ ДАЛЕКІ ВІД РОЗУМІННЯ СПРАВЖНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ РУХУ, ЯКИЙ ПОХОДИВ «ЗНИЗУ»

У київській маніфестації на Софійській площі 19 березня 1917 року взяли участь **100 тис. осіб** (із них 30 тис. військових)

«УКРАЇНСЬКА НЕБЕЗПЕКА»

Певний час російська влада вдавала, ніби вперто не помічає наявність «українського питання» в своїй демократичній державі, представляючи національно-культурні вимоги народу як забаганки й вигадки купки інтелігентів, котрі «понавигадували їх на шкоду інтересам Росії». Однак згодом ігнорування українських вимог перетворилося на справжнє занепокоєння і протидію.

На противагу українським організаціям у Києві виникло «Общество югороссов», завданням якого була «оборона» прав росіян на території Наддніпрянщини та боротьба з «вузьконаціональними» течіями. Як відзначав Сергій Єфремов, «югороссами» були наші земляки, що «себе чванливо величали «тоже малороссами», або «малороссами, говорящими по русски», і на цій підставі гудили українське письменство за «ковальство», «вузість» і т. ін.».

Містами поширилися чутки про «засилля націоналістів», які хочуть вигнати з України мало не всіх неукраїнців або звести їх на становище поневолених національностей. Звісно, вони не мали під собою жодних підстав. Навпаки, лідери Української революції всіляко демонстрували свою демократичність, а права нацменшин посідали одне із центральних місць у програмах усіх без винятку задіяних у ній політичних партій і груп. Натомість у їх поширенні були зацікавлені противники українського руху, що намагалися позбавити його підтримки демократично настроєного населення, представників інших національностей та міжнародної спільноти. Офіційно прихильники «російської прогресивної думки» обрали позицію доброго порадника, що втихомирював революційний запал українців, оберігаючи їх від нерозумних і нерозважливих кроків. Насправді це була лише гра, щоб відтягнути час і дочекатися посилення центральної влади.

Продовження теми **на стор. 44**

Тиждень
український
www.tyzhden.ua

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Передплатний індекс 99319

РЕДАКЦІЙНА ПЕРЕДПЛАТА!

ВИГІДНІШЕ, НІЖ НА ПОШТІ!

Інші переваги редакційної передплати:

- можливість оформлення передплати як на місяць, так і **до кінця 2012 року**;
- отримувати журнал зручно – безкоштовна поштова доставка по Україні

НІКОЛИ ЩЕ ПЕРЕДПЛАТА НЕ БУЛА ТАКОЮ ПРОСТОЮ ТА ШВИДКОЮ!

Оберіть зручний для Вас спосіб передплати:

редакційна:
у будь-якому банку за наведеними нижче реквізитами. Повідомте адресу доставки за телефоном **(067) 407 10 96** (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує);

у відділеннях Укрпошти:
за індексом 99319;

за системою Portmone:
на сайті журналу – http://tyzhden.ua/Virtual/Subscription/

Вартість редакційної передплати:

- за 1 міс. – 45 грн
- за 2 міс. – 90 грн
- за 3 міс. – 135 грн
- за 4 міс. – 180 грн
- за 5 міс. – 225 грн
- за 6 міс. – 270 грн
- за 9 міс. – 405 грн

повідомлення

отримувач платежу

ТОВ «Український тиждень»	260073019028	35392656
	поточний рахунок отримувача	код отримувача

назва установи банку

АТ «ЄВРОГАЗБАНК»	380430
	МФО банку

Прізвище, ім'я та по батькові платника

Адреса платника, телефон

вид платежу: **за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»**

період:

касир

сума, грн

платник (підпис)

Увага! «Український тиждень» гарантує переадресацію видання в разі зміни адреси доставки та виключно за умови редакційної передплати. Просто попередьте нас за три тижні, зателефонувавши за номером +38 (067) 407 10 96 (callback), і Ви вчасно отримаєте свіжий номер «Українського тижня» на нову адресу.

Від імператорської до національної

Як українізувалися частини російської армії

Автор:
Дмитро Калинчук

Українізація штатних частин російської армії розпочалася майже відразу після перемоги Лютневої революції 1917 року. Ідея створення військових частин із українців, які б мали національну символіку і формувалися з урахуванням давніх мілітарних традицій, впала на сприятливий ґрунт національного піднесення в Україні.

Тоді в середовищі офіцерів українського походження національні ідеї були вельми популярними. Приміром, Чугуївське військове училище було відоме водночас як рекордсмен за кількістю Георгіївських кавалерів поміж своїх випускників і як «розсадник мазепинства». Не бракувало патріотів і серед офіцерів-фронтовиків. Процес українізації відбувався практично одночасно трьома незалежними один від одного шляхами.

ТРІУМФ І ТРАГЕДІЯ ПОЛУБОТКІВЦІВ

На початку 1917 року в діючих з'єднаннях і резервних частинах російської імператорської армії перебувало близько 3,5 млн українців та осіб, що походили з українських губерній, за загальної чисельності армії 9,6 млн солдатів та офіцерів. В умовах активізації національного руху та спроб запровадити автономний статус для українських губерній у складі Росії необхідність спертися на цю силу була очевидною.

6 березня* група офіцерів і військових урядовців, що належали до «Братства самостійників», зібрала в Києві підготовче віче тамтешнього гарнізону. Очолював цю ініціативну групу військовий урядовець і лідер самостійників, харківський адвокат Микола Міхновський. 9 березня збори ухвалили про створення Установчої військової ради, а вже через два дні майже тисяча вояків сформувала український охочекомонний (себто добровольчий) полк.

16 березня постав Український військовий клуб імені гетьмана Павла Полуботка, завданням якого було «згуртування всіх вояків-українців до негайної організації національної армії, яко могутньої своєї мілітарної сили, без якої не можна й помислити про здобуття повної волі України». Безпосередньою організацією наших частин зайнявся Український військовий комітет на чолі з полковником Глинським.

Самостійники, які виявилися в меншості у складі створеної на початку березня 1917 року Центральної Ради, знайшли для себе повноцінну нішу у військовому русі, сподіваючись вибити за його допомогою політичний ґрунт з-під ніг українських соціалістичних партій, що домінували в ЦР й орієнтувалися на автономію Наддніпрянщини у складі Росії. В українізації вони вбачали своєрідний шлях до побудови регулярних збройних сил, які у вирішальний момент могли стати на оборону незалежної України.

Командування Київського військового округу ідею створення українського полку в складі російської армії категорично відкинуло. Зрозумівши, що безпосередньо нічого домогтися не вдасться, полуботківці пішли ва-банк, обравши стратегію доконаних фактів, таким чином змушуючи російське командування визнати формування українських частин.

18 квітня 1917 року члени клубу Полуботка оголосили про створення із солдатів-добровольців київського етапного пункту 1-го Українського козачого полку імені гетьмана Богдана Хмельницького. Полуботківцям вдалося привернути на свій бік командувача Київського гарнізону генерала Миколу Ходоровича, а 20 квітня 1917-го Ставка Верховного Головнокомандування дала дозвіл штабу Київського військового округу на формування окремої української частини.

Однак ініціативу самостійників було вибито під час проведення І Всеукраїнського військового з'їзду (5–8 травня 1917 року), на якому головою Українського генерального військового комітету (УГВК), керівного органу, відповідального за українізацію в російській армії, замість упливового серед українських військових колах поручика Миколи Міхновського обрали маловідомого на той час соціал-демократа Симона Петлюру, протеже очільників ЦР.

*Усі дати в статті – за старим стилем

НЕПОТРІБНІ ВОЯКИ. Старшини 1-го Українського козацького полку імені Богдана Хмельницького. Вересень 1917 року

Незважаючи на це, натхнені першими успіхами самостійники заходилися формувати наступну військову частину – полк імені гетьмана Полуботка. Аж тут коса найшла на камінь. У своїх українізаторських планах полуботківці відверто сподівалися на підтримку Центральної Ради як головного національного представницького органу, у складі якого працювали також члени УГВК. Однак соціалістичні партії ЦР у військовому питанні дотримувалися кардинально іншої думки. «Не своєї армії нам соціал-демократам потрібно і всім щирим демократам треба, а знищення всяких постійних армій», – наголошував голова уряду ЦР Володимир Винниченко.

Коли командування Київського військового округу рішуче відмовило у створенні другого українського полку, Центральна Рада пристала саме на його бік. Протистояння полуботківців із владою закінчилося їхнім виступом 4–5 липня 1917 року, який рішуче придушили російські урядові війська за прихильного нейтралітету ЦР.

Просто під завісу згаданого виступу новобранці на київському пересильному пункті зажадали визнати їх третім українським полком імені Грушевського. Щоб не загострювати ситуації, ЦР негайно зробила це, після чого відправила його на фронт. Туди ж один за одним вирушили частини імені Богдана Хмельницького й імені гетьмана Полуботка, а за ними й більшість членів військового клубу Полуботка. І хоча діяльність останнього була припинена, приборкати стихійну українізацію армійських частин виявилося практично неможливо. Ініціаторами цього процесу часто-густо ставали самі солдати та офіцери російської армії.

Підполковник Юрій Капкан – командир першого українізованого полку в 1917 році

ІНІЦІАТИВИ «ЗНИЗУ»

Стихійна українізація військових частин фактично розпочалася після Лютневої революції, коли в російській армії стали масово виникати солдатські ради та комітети. У полках, де переважали українці, останні швидко опановували ради і наполягали на визнанні їхніх частин українськими. До певного часу такі вимоги мали декларативний характер. Та все змінилося в травні 1917 року, коли в Києві зібрався І Всеукраїнський військовий з'їзд, на який приїхали близько 700 делегатів від майже мільйона солдатів та офіцерів-українців.

Під тиском резолюцій з'їзду військовий міністр Тимчасового уряду Алєксандр Кєрєнскій погодився провести українізацію трьох корпусів російської армії: 6-го, 17-го та 41-го. Вони були обрані не випадково – саме в цих корпусах більшість особового складу становили росіяни. Однак згаданий процес відбувався навіть попри спротив Верховного командування. Компроміси згори доповнилися ініціативою знизу.

До 6-го армійського корпусу стараннями голови корпусної ради Петра Трофименка почали масово надходити поповнення з України, туди ж за власним бажанням перевели наших українців-офіцерів. Українізації корпусу запекло чинили опір російські офіцери, зважаючи на давню історію цього з'єднання (наприклад, 62-м Суздальським полком, який був у складі 6-го корпусу, свого часу командував фельдмаршал Алєксандр Суворов). У результаті складних переговорів було прийнято рішення виділити з його складу офіцерські кадри для створення українського з'єднання, яке згодом перейменували у 2-й Січовий Запорізький корпус.

На інших фронтах українізація відбувалася з перемінним успіхом. Траплялися випадки, коли командувачі російських корпусів і армій, росіяни за походженням, не перешкоджали, а, навпаки, сприяли зазначеному процесу. Пояснювалося це насамперед тим, що українізовані частини виявлялися напрочуд стійкими до більшовицької пропаганди. На Північному фронті »

ПАРАД. Український військовий рух не вписувався у соціалістичні плани Центральної Ради

створення української бригади підтримував особисто командувач 14-го армійського корпусу генерал-лейтенант Алєксєй Будбєрґ. «Треба було, не очікуючи ні на які дозволи, українізувати полки і тоді певно вони втрималися б», – ремствував згодом російський генерал.

РОСІЙСЬКИЙ ФАКТОР

Напрочуд дивовижною здавалася позиція деяких російських генералів щодо українізації армійських частин. Павло Скоропадський у своїх мемуарах визнавав, що українізацію підлеглого йому 34-го армійського корпусу він розпочав за наказом Верховного головнокомандувача Корнілова, ледве не проти своєї волі.

Генерали-українці ставилися до цього процесу вкрай обережно, зважаючи передусім на особливості політики ЦР. «Моє враження таке, що в українському русі є здоровий національний підйом, тільки бракує серйозних державних людей», – згадував Скоропадський. Таку саму думку поділяв губернський комісар Чернігівщини та член ЦР Дмитро Дорошенко: «Соціалісти, що цілком заполонили Центральну Раду, жадали будувати Україну так би мовити на пустому місці».

Утім, той факт, що найбільшою за чисельністю і найбоєздатнішою частиною поміж українізованих з'єднань російської армії виявився 34-й армійський корпус генерала Скоропадського, має цілком просте пояснення. Він був єдиним, який українізовували не стихійно і з декларативною імпровізацією, а відповідно до чіткого плану за певного сприяння Верховного командування. Результатом цієї роботи стало створення потужного формування з налагодженою системою управління та зв'язку, роботою офіцерів.

Причина, з якої Верховний головнокомандувач російської армії генерал від інфантерії Лавр Корнілов раптом захопився українізацією 34-го корпусу «включно до лазаретних команд», прояснюється у спомінах генерала Скоропадського: шляхом українізації його намагалися убезпечити від пропаганди більшовизму. Але можна припустити й іншу версію. Згаданий процес мав завершитися 15 серпня, проте корпус потребував ще часу на доформування й тому залишився у своїх попередніх таборах. А вже 27 серпня спалахнув військовий путч, відомий в історії як Корніловський заколот. Характерною особливістю цієї змови було те, що її ударною силою виступили Донська, Уссурійська козацькі та Дика дивізії. Ані донські й кубанські козаки, ані кавказці з Дикої дивізії в ті часи не вважали себе росіянами. Скоропадський згадував, що навіть конвой генерала Корнілова складався з кінних туркменів, а не з російських вояків. Не дивно, що більшовицька пропаганда найбільший відгук знаходила в середовищі останніх, а найменший – поміж представників інших національностей.

Чи планував Корнілов кинути проти більшовиків-росіян ще й солдатів-українців Скоропадського? Важко сказати, однак безперечним є той факт, що після корніловського заколоту командування російської армії скасувало будь-яку українізацію її частин. Щоправда, безлад у ній на той момент сягнув такої межі, що і військо, і ЦР цей наказ просто проігнорували.

Після більшовицького перевороту в Петрограді сутички між прибічниками Тимчасового уряду та червоними спалахнули і в Києві. 28–31 жовтня на вулицях міста розгорнулися повномасштабні бої. За цих умов вихованці 1-ї Української військової школи, бійці 1-го запасного полку та делегати III Всеукраїнського військового з'їзду зайняли оборону в районі, де містилися установи Центральної Ради. А в той самий час до Києва прибули полки імені Хмельницького, імені Полуботка, імені Грушевського, а також 413-й та 414-й піхотні полки з корпусу генерала Павла Скоропадського. 31 жовтня 1917 року бої на вулицях закінчилися перемогою ЦР.

Та, попри це, керівний орган Української революції жодним чином не переглянув своїх згубних для безпеки держави поглядів на сутність військового будівництва. Здобутки українізації російської армії з надзвичайною легкістю змарнували соціалісти ЦР, які в січні 1918 року під час вирішального наступу більшовицьких військ на Київ ухвалили закон, що передбачав ліквідацію регулярної армії та заміну її народною міліцією. «Загальне узброєння народу», яке пропонували українські ліві, призвело до більшовицької окупації України та укладення «хлібного миру» з країнами Четвертного Союзу.

Микола Міхновський (1873–1924) розумів роль регулярної армії в побудові самостійної держави

Генерал Павло Скоропадський (1873–1945) українізував частину, що була «контрреволюційною» в очах українських соціалістів

ДО РЕЧІ

Нереалізований військовий потенціал армії УНР

У результаті напівстихійної українізації станом на жовтень 1917 року серед частин російської армії українськими себе оголосили: на Румунському фронті – 10-й та 26-й армійські корпуси у складі п'яти піхотних дивізій, плюс три окремі кавалерійські дивізії; на Південно-Західному – 31-й, 32-й, 34-й, 51-й армійські корпуси та 74-та піхотна дивізія; на Західному – дві українські дивізії з українців 11-го корпусу та 137-ї дивізії; на Північному – 21-й армійський корпус; на Кавказькому фронті – 5-й Кавказький корпус у складі двох дивізій.

2011 ZEBRA Poetry Film Festival

GOETHE-INSTITUT В УКРАЇНІ ТА КНИГАРНЯ «Є» ПРЕДСТАВЛЯЮТЬ

Відеопоезія від Poetry Film Festival «Zebra» (Німеччина)

Презентація д-ра Томаса Вольфарта, директора Літературної майстерні в Берліні

м. Івано-Франківськ. 24 березня (субота) 2012 року,16:00

Книгарня «Є», вул. Незалежності, 31

м. Київ. 26 березня (понеділок) 2012 року, 19:00

GOETHE-INSTITUT в Україні, вул. Волоська, 12/4

www.literaturwerkstatt.org

www.goethe.de/ukraine

www.book-ye.com.ua

www.tyzhden.ua

GOETHE INSTITUT

Тиждень

Вікіпедія на «відмінно»

Доцент Ніжинського університету Олександр Желіба мотивує студентів створювати статті для електронної енциклопедії замість рефератів

Спілкувався
Любомир Крупницький

На вимогу навчальної програми вишів щодо індивідуальних творчих завдань студентів ті переважно обмежуються рефератами, які часто-густо просто списують у попередників або скачують з інтернету. Олександр Желіба своїм підопічним у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя писати реферати не забороняє, проте вже третій рік хлопці й дівчата мають альтернативу – створювати (редагувати) статті у Вікіпедії. Такий підхід, окрім очевидної користі для українського сегмента цього вебресурсу, має ще й інші переваги. Молодь глибше розуміє теми, над якими працює, а крім того, здобуває технічні навички. Але найголовніше – це змінює ставлення до навчання. Адже виконана праця потрапляє на очі не лише викладачеві, а й тисячам онлайн-читачів.

У. Т.: Ваш досвід змушує подивитися на Вікіпедію під іншим кутом – із джерела інформації вона перетворюється на інструмент педагогічного процесу. Як ви до цього прийшли?

– Років вісім тому Міністерство освіти запровадило обов'язковий курс «Сучасні інформаційні технології в галузі» – цю дисципліну читають у кожному виші на п'ятому курсі. Для підвищення кваліфікації викладачів до нас спеціально приїжджали фахівці з тренінговою програмою. Вона, зокрема, передбачала навчання дітей утілювати результати своїх дослідницьких проектів у формі презентацій, веб-сторінок, буклетів. Мені ця робота сподобалась, та коли почав працювати зі студентами, більшість із них не дотягували до потрібного рівня. Паралельно викладаючи історію, мені доводилося шукати багато фахової інформації, і я чимало її знаходив у Вікіпедії. Бачу: щось не відповідає дійсності, тож принагідно виправляю. Тоді й подумав: «А чом би не залучити до цієї роботи студентів? От і запропонував їм редагування Вікіпедії як альтернативу проектної роботи. Бо ж якщо вони редагують вікі-статті, то, очевидно, й навчаються шукати, відбирати, зберігати й упорядковувати інформацію.

У. Т.: Чим цей метод вирізняється з-поміж інших, які зазвичай використовують учителі й викладачі? Які його переваги?

– На зустрічі випускників у своїй школі на стенді в кабінеті літератури я натрапив на альбом, у якому ми колись, ще школярами, писали свої оповідання. І так приємно стало, що вони збереглися. А як показати дитині, що її праця важлива? За методикою викладання, якщо даєш школярику завдання (наприклад, зліпити лицаря із пластиліну), обов'язково треба виставити цю роботу на загальний огляд – нехай дитина бачить результат своєї праці. Тоді в неї буде стимул і далі завзято трудитися. А у Вікіпедії, як на вітрині, – все перед очима. До того ж викладач може перевірити роботу студента. Ага, редагував такий-то, дивимося: у статті про історію села була така інформація, а після правок студента стало ось як. Видно еволюцію: що зроблено, коли працював, у які дні й навіть години. Тобто Вікіпедія дає змогу контролювати (в позитивному сенсі) як процес роботи, так і її кінцевий результат. Плюс іще й у тому, що це не є творення «в шухляду». Бо реферати написали – і що? В деяких випадках вони стають основою для курсових, але в більшості – просто накопичуються у викладача на столі, в столі, під столом.

У. Т.: Мабуть, усі знають ціну теперішнім рефератам...

Український сегмент Вікіпедії посідає
13-те
місце за кількістю і
5-те
за якістю статей серед її 284 розділів різними мовами. У середньому в українській частині веб-ресурсу з'являється 1 351 стаття щотижня і 193 – щодня

ФОТО: АМАКІНА, ВІКІСХОВИЩЕ

– Дуже шкода, що вся ця інформація (хоч би як їх писали) йде в нікуди. Мова не лише про реферати. У нашому виші був період, коли студенти робили презентації до певної теми. Але чим вони були насправді? Хлопці й дівчата брали якісь шматки інформації з тієї ж таки Вікіпедії чи інших джерел... Хто справжній автор – теж не зрозуміло. Тож користь сумнівна. А одне з педагогічних правил каже: щоб людина мала бажання працювати, їй слід бачити сенс. Кожному важливо усвідомлювати, що результат його роботи може бути для когось корисний і зусилля не марні. Інша перевага – це краще розуміння змісту матеріалу. Ще Конфуцій казав: «Чую – і забуваю, бачу – і пам'ятаю, роблю – і розумію».

У. Т.: Як студенти сприймають вашу новацію?

– По-різному. Були й ті, хто спочатку просто хотів за мінімум роботи дістати максимум балів. А потім почали втягуватися. Створив хтось статтю, я висловив кілька зауважень, щось порадив переробити. Потім, бачу, до наступної він уже виявляє більшу охоту й помилок допускає менше. Потім іще за якусь статтю взявся. Студенти працюють над рефератами на першому курсі, мають архівну, краєзнавчу практики – це, по суті, міні-дослідження, й цілком реально їхні результати розміщувати у Вікіпедії. Це, як на мене, буде набагато ефективніше, аніж коли та інформація припадатиме пилом, доки піде в архів чи на макулатуру. В процесі роботи з'являється маса запитань. Не завадив би невеликий посібник, що складався б із двох частин. Перша – про правила редагування Вікіпедії, набір шаблонів, необхідних для певної галузі. Друга – з порадами щодо написання статті на історичну чи іншу тематику.

У. Т.: Чи не суперечить праця студента над вікі-статтею в якості навчального завдання духові самої електронної енциклопедії, що її творять цілком добровільно?

– Аж ніяк. Кожен обирає свою форму роботи й на лабораторних заняттях трудиться у своєму напрямі. Один може чудові статті для Вікіпедії створювати – хай він і далі вдосконалюється. А якщо не лежить до цього душа, то не варто саме за це братися. Є ж інші варіанти. На першому курсі історикам читають спеціальні дисципліни. Там є завдання скласти власний родовід. Хтось просто склав і забув, а хтось копнув глибше... Якщо на першому курсі студент зрозуміє, що це цікаво, й «підсяде» на цю роботу, він зможе сам пропонувати викладачеві: «Хочу відредагувати ось цей сегмент Вікіпедії», – і йому це буде зараховано як індивідуальне заняття.

У. Т.: Як вашу ініціативу сприйняло керівництво? Чи хтось із ваших колег-викладачів використовує такі форми роботи зі студентами?

– Види індивідуальної роботи пропонує педагог, а на засіданні кафедри їх лише затверджують. Що ж до ставлення керівництва, то заборони немає, розуміння є. Я точно знаю, що існують викладачі, які самі редагують, а от чи студентам пропонують таку форму роботи, важко сказати. Багато хто до цієї ідеї підходить самостійно. Деякі з моїх колег, може, й хотіли б працювати в даному напрямі, але бояться зізнатися, що в чомусь не компетентні. Не тільки перед вихованцями, а й один перед одним. Тож згадуваний посібник із редагування Вікіпедії важливий не так для студентів, як для викладачів.

У. Т.: Товариство у даному випадку радше віртуальне, але така праця, певно, дає відчуття спільноти?

– Для когось це може бути першим досвідом громадської роботи за яку не платять, але яку все одно виконуєш радо. Творення статей Вікіпедії інколи може дещо боляче бити по юнацькому максималізму, адже тебе будь-хто може виправити, однак і це треба пережити. Відчуття спільноти, як на мене, приходить пізніше, коли людина вже починає трудитися більш усвідомлено. Буває також, що під час роботи з іншими колегами виникають конфлікти редагувань. Тоді ґрунтовніше починаєш спілкуватися, пізнавати інших людей, які працюють над цією темою. У тебе одне бачення, а в нього – інше, треба знайти аргументи, чітко їх подати. Це теж наука.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Олександр Желіба

Педагог, історик, геральдист, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри права та методики викладання історико-юридичних дисциплін Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Читає дисципліни «Теорія і методика навчання історії», «Шкільний курс всесвітньої історії та методика його навчання», «Сучасні інформаційні технології в галузі». Автор понад 100 наукових статей та розробок із методики викладання історії, геральдики, політології, зокрема 15 книжок і навчальних посібників. У Вікіпедії під ніком Geliba створив 175 статей, понад 5600 – відредагував.

Прихисток для музики

Поки у світі споруджують надсучасні концертні зали й театри, Україна ледве дає раду своїм старим невеликим музичним майданчикам

Автор: **Роман Горбик**

У лютому стало відомо, що Київрада розглядає відмову від реалізації одного з найбагатостраждальніших культурних проектів незалежної України – Малої опери. Над її створенням від 2004 року до своєї смерті працювала Євгенія Мірошниченко. Проте мрія співачки й досі не стала дійсністю через проблеми з приміщенням, яке київська влада так і не змогла забезпечити. Адже тільки споруда так званого Лук'янівського народного дому (історичний будинок Малої опери. – **Ред.**) є комунальною власністю, земля ж під нею – в оренді будівельної фірми, що не хотіла йти на поступки. Через це неможливо здійснити реконструкцію приміщення. На круглому столі новий художній керівник опери взагалі звернувся до урядовців із проханням відмовитися від ідеї проекту. Натомість київським меломанам буцімто можуть запропонувати Муніципальний камерний театр. Голова Комісії Київради з питань культури та туризму Олександр Бригинець каже, що надія побачити в столиці новий театр усетаки є. Термін оренди ділянки під приміщенням спливає за рік, і сьогодні бізнесмени нарешті готові до переговорів. До того ж 2012-го місто вперше виділило більш-менш вагомі кошти на проект, що дасть змогу розпочати планувальні й ремонтні роботи. Та Малій опері це, найімовірніше, не допоможе. «Річ у тому, що саме приміщення не пристосоване для неї, адже не має ні належної акустики, ні оркестрової ями. Два з трьох проектів реконструкції не передбачають використання будівлі під оперу», – каже пан Бригинець. Утім, вона стовідсотково залишиться культурним закладом, швидше за все, театром. А ось перспективу побачити в ньому таки Малу оперу голова комісії оцінив тільки на 20%. Про побудову ж нового приміщення в коридорах міської влади навіть не йдеться.

ЗГАДУЮЧИ ПОТЬОМКІНА. Головний фасад будівлі, де мала б бути Мала опера, більш-менш пристойний **(див. нижнє фото)**, однак тильна частина вражає занедбаністю

ФОТО: АНДРІЙ ЛОМАКІН

ОПЕРА В АРСЕНАЛІ

Ситуація навколо Малої опери особливо прикра на тлі браку майданчиків для класичної му-

зики в Києві. Один із провідних українських диригентів Володимир Сіренко каже, що в Україні взагалі, а особливо в столиці, не вистачає концертних залів, а ті, що є, не відповідають новим вимогам. «Не обов'язково вони мають бути надсучасні чи дуже великі, – каже пан Сіренко. – Просто за допомогою новітніх технологій можна створити прекрасні умови для виконання музики, передусім акустичні. Колонний зал імені Лисенка чудовий, але дуже маленький, ідеальний для камерної. Крім того що великий оркестр ледве розміщується на сцені, то ще й ті децибели, які дає виконання симфонічних творів, ця зала не може визвучити. Зала консерваторії пристосована під вистави оперної студії, має добру акустику, але театрального плану. Акустику ж у Національній опері зіпсували під час реконструкції у 1980-х роках».

А ось під час недавньої реконструкції в Одеській опері її вдалося зберегти, вважає диригент. Серед непоганих, хоч і невеликих українських залів пан Сіренко називає також філармонії в Одесі та Львові, а з очікуваною відбудовою так званої старої опери в Харкові має додатися ще один справді унікальний майданчик із рідкісною акустикою.

Крім того, ще 2007-го за міністрів Вовкуна і, пізніше, Богуцького були плани звести в Києві нехай і не дуже великий, але сучасний повноцінний концертний зал на території «Мистецького Арсеналу», але будівництво так і не почалося. Подейкують, що проект можуть знову запустити після Євро-2012. Керівництво «Мистецького Арсеналу» підтверджує наявність планів.

ФОТО НАДАНО АВТОРОМ

Філармонію на Ельбі добудують, а ще років за 10 мало хто й пам'ятатиме про пристрасті навколо однієї з найкращих концертних зал у світі

Однак щонайменше ще кілька років іміджу України завдаватиме шкоди брак адекватного європейській столиці майданчика для класики. «У нас немає змоги слухати світові оркестри, бо їм фактично ніде виступати, – каже Володимир Сіренко. – У тих залах, які в нас є, їм важко навіть розміститися».

ДОРОГИЙ ДОВГОБУД

На Заході культурна інфраструктура є візитівкою кожної країни й міста, надто тих, що прагнуть позитивного ребрендингу. Концертні зали й театри, що вражають уяву і коштують сотні мільйонів, стали своєрідним трендом у європейському музичному мистецтві 2000-х років. Уже статус легенд мають нові оперні театри в Осло та Копенгагені, а лише 2011 рік приніс стильні й сучасні зали в Гельсінкі (Центр музики) та Рейк'явіку (Harpa), обидва вартістю близько €200 млн.

Проте є й темний бік місяця. У гонитві за марнославством амбітні проекти несуть загрозу роздутих бюджетів, яка в українських реаліях може створити тепличні умови для відмивання коштів. Особливо повчальний тут приклад Гамбурга, де зведення нового символу міста перетворилося на дорогий довгобуд.

Одна з найпрестижніших архітектурних компаній Herzog & de Meuron, яка будувала галерею Tate Modern у Лондоні та стадіон «Пташине гніздо» в Пекіні, розробила для Гамбурга проект Філармонії на Ельбі на місці колишніх доків у порту. 110-метрова споруда на 26 поверхів має стати найвищою в місті. Крім цілком звукоізольованої великої зали на 2150 місць і двох менших у філармонії постануть музей, кімнати для репетицій, чималий паркінг, великий готель і навіть житлові квартири. Споруду мали закінчити до минулого листопада, однак нині озвучили нову офіційну дату – квітень 2014 року. Кошторис будівництва уже зріс майже втричі – зі €114 млн до €323 млн (і це якщо рахувати тільки бюджетні кошти, адже понад €100 млн забезпечують приватні інвестори).

Чимало городян сприймають споруду не як іміджевий проект, а як невиправдану розтрату громадських коштів. Натомість на думку представників фундації, що опікується будівництвом, їхній проект – це шанс для Гамбурга, який можна використати для зміцнення його образу як музичного міста замість традиційних асоціацій із проституцією й неохайним Репербаном.

В УКРАЇНІ НЕМАЄ ЗМОГИ СЛУХАТИ СВІТОВІ ОРКЕСТРИ, БО ЇМ ФАКТИЧНО НІДЕ ВИСТУПАТИ

СВІТОВІ СУПЕРЗАЛИ

Оперний театр Осло (Норвегія)
Відкрито: 2008
Вартість: €540 млн
Кількість місць: 1364
Фішка: подвійний дах, індивідуальні екрани для титрів

Королівський оперний театр (Копенгаген, Данія)
Відкрито: 2005
Вартість: €385 млн
Кількість місць: від 1492 до 1703
Фішка: п'ять сцен, підвісний глядацький зал

Національний центр виконавських мистецтв (Пекін, Китай)
Відкрито: 2007
Вартість: €300 млн
Кількість місць: 5452 (у трьох залах)
Фішка: футуристичний «яйцеподібний» дизайн посеред штучного озера в історичному центрі

Концертний зал імені Волта Діснея (Лос-Анджелес, США)
Відкрито: 2003
Вартість: $274 млн
Кількість місць: 2265
Фішка: футуристичний дизайн фасадів, ретельно спроектована за найсучаснішими технологіями акустика

DR Концертхусет (Копенгаген, Данія)
Відкрито: 2009
Вартість: €188 млн
Кількість місць: 1800
Фішка: збудовано в новому районі, бюджет зріс у процесі спорудження на 250%

Не без тарганів

Книжка української письменниці стала відкриттям на літературній виставці у Вільнюсі

ФОТО НАДАНЕ ВИДАВНИЦТВОМ NIEKO RIMTO

Спілкувалася **Олена Максименко**

Іронічний детектив Лесі Вороніної **(на фото ліворуч)** «Суперагент ООО» спричинив мало не фурор на цьогорічній виставці у Вільнюсі, що́ є доволі рідкісною подією для української книжки за кордоном. Секретом успіху стало те, що твір особливо уподобали малюки й підлітки. Услід за чергою хлопчиків, які вишикувались по автографи до авторки, «Суперагерта ООО» з-поміж тисяч інших видань вирізнили й місцеві телевізійники, після чого інтерес до нього зростав із лавиноподібною швидкістю. Письменниця поділилася з ***Тижнем*** спостереженнями щодо європейського досвіду представлення книжки та спілкування з литовським читачем.

У. Т.: Як ваш детектив потрапив до тамтешнього видавця?

– Мене запросили найбільше литовське дитяче видавництво Nieko rimto, що в перекладі означає «нічого серйозного», і його талановита натхненниця, художниця й письменниця Сіґуте Ах. Усе вийшло стихійно: торік мені до рук потрапив її твір «Амброзій, Мурчик і Янгол», і ми вирішили випустити його в щойно створеному дитячому видавництві «Прудкий равлик» у перекладі українською. Ця книжка – особлива, до речі, вона вже майже рік тримається в топах продажу Книгарні «Є». Минулої весни Сіґуте приїхала до Львова на зустріч із видавцями та читачами, там ми й познайомились. А потім, уже в Києві, злягла з грипом, а друзі, в яких вона мешкала, саме читали вголос мого «Суперагента ООО» – іронічний детектив, пародію на всі трилери, детективи та бойовики з усілякими натяками, алюзіями і стьобом. Сіґуте лежала з температурою, пила калину-малину й чула, як її друзі над «Суперагентом» раз по раз вибухали реготом, тож почала вимагати, щоб їй переклали, про що йдеться. Мої оповідки їй сподобались. Nieko rimto вирішило видати книжку литовською до початку міжнародного Вільнюського ярмарку. Проблемою було знайти перекладача. Зрештою, ним виявив-

лась Ірена Алексайте, відома перекладами зі слов'янських мов, для якої це був перший – з української.

У. Т.: Значний інтерес до книжки захопив вас зненацька?

– Я сприйняла як несподіванку, що для литовських читачів героєм став інтелектуальний і водночас неймовірно вразливий та закомплексований... тарган Едік, помічник головного персонажа, суперагента Гриця Мамая. Чому Едік зажив такого шаленого успіху – не можу сказати! Його навіть на обкладинку помістили.... Ну, ви знаєте такий закон: ідеальні герої рідко стають улюбленими, їх менш цікаво прописувати. Ту ж таки головну лиходійку, шефа міжнародної банди бабусюніндзю, яка вправно б'ється нунчаками і мріє заволодіти світом, зробити простіше, бо вона гротескова. Закомплексований тарган викликав симпатію публіки, а майстер авторської ляльки Олена Терехова створила цього героя і привезла його з собою на ярмарок. Загалом у Литві є великий попит на пригодницьку літературу. Дуже багато казок, фантастичних історій для молодших дітей, і значно менше саме пригод для хлопців. Мого «Суперагента» розбирали переважно хлопчаки від 8 до 13 років.

У. Т.: Як організовано книжковий ярмарок у Литві? Що з його досвіду варто запозичити українцям?

– 13-й Вільнюський книжковий ярмарок відбувався на околиці міста у велетенському виставковому центрі. Відвідувачів приїхало безліч, попри негоду. Там усе настільки зручно і грамотно облаштовано! Неймовірна кількість стендів, які легко знайти, у просторих залах, що перетікають одна в одну, є місця для відпочинку – комфортні крісла, міні-кав'ярні... Це місце, де люди можуть спілкуватися, немає тисняви, попри рекордну кількість гостей. Паралельно відбуваються зустрічі з авторами, автограф-сесії, майстер-класи. Певно, інтерактивні розваги, де діти й дорослі можуть самі зшити, розмалювати й виготовити палітурку для власної книжки, навчитися друкувати на старовинних друкарських машинах і навіть спробувати написати рядок шрифтом Брайля, – головна й найцікавіша «фішка» ярмарку. У Вільнюсі немає сум'яття, є час подумати, зосередитись. На цей захід навідувалися малюки й підлітки, так би мовити, «складного» віку, 11–13 років. Діти на книжковому ярмарку в столиці Литви – бажані гості, вони годинами мандрують між ятками, розмовляють із видавцями, ілюстраторами, письменниками, вибираючи свою книжку, й почуваються мало не шукачами скарбів.

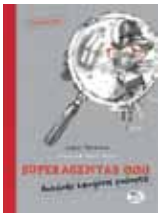

«СУПЕРАГЕНТ ООО». Обкладинка литовського видання книжки Лесі Вороніної

У. Т.: Література якого штибу, окрім пригодницької, цікавить литовців?

– Дуже популярними є історичні книжки. Видають розкішні й надзвичайно дорогі альбоми з мистецтва, архітектури, етнографії... Багато перекладної літератури. Не помітила солоденьких «жіночих романів», усілякої яскравої кічухи, якої дедалі більше на наших ярмарках і в книгарнях. Хоча хтозна, може, просто вони її інакше оформлюють, якось маскують?.. (сміється). Бо як же без попси в нашому буремному й схибнутому на мильних серіалах світі?

У. Т.: Наскільки успішно здійснюють у Литві книжкову політику? Чи сприяє держава розвитку видавничої справи?

– Видавці, письменники, художники – люди, чия діяльність пов'язана з книжкою, відчувають, що вони важливі й потрібні у своїй країні. Хоча наші литовські колеги й нарікають, що державної допомоги останніми роками поменшало – криза... Проте їхні труднощі, мені здається, не зрівнянні із проблемами наших літераторів. Я жодного разу не бачила такого щирого й уважного інтересу з боку наших зверхників до книжки, щоб на відкритті ярмарку були президент, міністр культури... А в Литві – це й справді подія загальнодержавного рівня.

КНИЖКОВА ВИСТАВКА В ЛИТВІ – ЦЕ СПРАВДІ ПОДІЯ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО РІВНЯ

У. Т.: Яким, на вашу думку, має бути на книжковому ярмарку державний стенд?

– Українського стенда на виставці представлено не було. А ось коли торік литовці завітали до Львова на виставку дитячої книжки, це був цілий десант! Приїхали найкращі художники-графіки, вони проводили майстер-класи для дітей, постійно тривало живе спілкування! У нас ніколи не було суперових українських стендів, які представляли б найкращі видання. Пригадуєте історію, що трапилася на Паризькому книжковому ярмарку кілька років тому, коли наші міністерські дами вирішили прикрасити жалюгідну книжкову ятку гіпсовими бюстиками Тараса Шевченка? («Какой очаровательний котік... почьом? По трі євро? Что, ето Шевченко? Ну, всьо равно, завєрнітє штучкі трі...») Дуже простий рецепт хорошого книжкового менеджменту на міжнародних виставках (і не тільки): вигнати з Міністерства культури всіх дурнів, замінивши їх порядними, освіченими, талановитими людьми; добирати книжки не за принципом знайомств та «відкатів», а за реальною якістю. А ще, звичайно, піар-кампанія, зацікавлення журналістів, підготовка професійних перекладачів. Доки їх не буде, ми залишатимемося глухонімими в широкому світі, де панує колосальна конкуренція! Література – це бізнес. Тож ніхто не розкриватиме обіймів назустріч нашій літературі, хоч би якою «солов'їною» та «калиновою» вона була.

У. Т.: Які кроки бачаться актуальними для якісного представлення вітчизняного письменства за кордоном?

– Ми говоримо про популяризацію нашої книжки у світі, а тим часом відсутня її популяризація в Україні! Доки немає програми підтримки й розвитку книговидання на державному рівні, послідовної, розумної і добре фінансованої, доти книжкова справа розвиватиметься на рівні особистих контактів між видавцем та письменником.

КІНО

Бокс на екрані

«Клички» – один із найґрунтовніших документальних фільмів про світовий спортивний феномен з України

«Клички»/ «Klitschko». У кінотеатрах України від 15 березня

Чемпіони світу з боксу в надважкій вазі, які, попри те, ніколи не зустрічалися на рингу один з одним (і обіцяли мамі ніколи цього не робити), брати Клички є вигідним матеріалом для будь-якої стрічки. Навіть якщо акторських здібностей немає ні у Віталія, ні у Володимира (доведено фільмами Тіля Швайґера), вони мають чудовий вигляд у кадрі. А молодшого з братів до того ж різноманітні таблоїди давно вже визнавали одним із найпривабливіших неодружених чоловіків світу. Звісно, за лаштунки цієї родини хотілося зазирнути багатьом, і не тільки шанувальникам боксу. Клички дозволили це зробити німецькому телевізійному режисерові Себастіану Денгардту, котрий спеціалізувався на біографічних та документальних кінотворах. Чому спортсмени обрали саме його, хто знімав про Гітлера і Сталінградську битву, не до пуття зрозуміло, як і те, чому у стрічці ані брати, ані їхні батьки жодним словом не згадують про своїх родичів чи минуле до народження майбутніх зірок рингу. Але коментарі героїв чудово доповнено архівними кадрами. Одним із найцікавіших відео є запис Віталія у вигляді щоденника, де він говорить, як і чому пішов у спорт. А кадри з їхніх кікбоксингових боїв, як видається, на вагу золота для поціновувачів спорту. Особливою частиною фільму є відображення стосунків Віталія та Володимира – їхнє життя спільно й порізно після сумнозвісних поразок бачиться по-справжньому драматичним. Цей момент зближує глядача та героїв («Вони такі ж люди, як і ми!») й робить картину потенційно вигідною в плані комерції: аудиторія таке дуже любить. Цікаво й доволі майстерно по-

Анонси

16 березня, 19:00

Сергій Бабкін

Центр культури та мистецтв НАУ (Київ, просп. Комарова, 1)

Сольна кар'єра харківського музиканта і далі стрімко набирає обертів. Після участі в проекті Святослава Вакарчука «Брюссель» Бабкін вирушив у гастрольну подорож із презентацією нового альбому «Star'уо». Весняний тур розпочнеться з Одеси, звідки Сергій прибуде до столиці. На розсуд публіки будуть представлені живі записи пісень у повному складі гурту Classika: «Пульс», «Мотор», «Тук-тук», «Гора», «Мир», «Забери», «Слова» та багато інших. Сам Бабкін назвав платівку прощанням зі старим матеріалом і надалі пообіцяв тішити фанів тільки nov'jom.

16 березня, 20:00

Sweetlo

Арт-букарня «Бабуїн» (Київ, вул. Симона Петлюри, 10)

Unplugged-концерт київського гурту не просто відкриє слухачам новий вимір напівакустичної якісної музики, а й перетворить, здавалося б, звичайнісінький весняний вечір на справжнє шаманське дійство. Кожен охочий зможе відчути себе провідником у світ надприродного та відкрити нові грані Sweetl'a в собі, долучившись до містичного барабанного кола. Крім того, на всіх гостей вечора чекає приємний сюрприз: CD-диск із новим синглом колективу «Подаруй мені диво». Молоді музиканти радять тішити себе та людей довкола хорошим настроєм і світлою музикою.

16 березня – 1 квітня

«Сіверські музичні вечори»

Філармонічний центр фестивалів та концертних програм (Чернігів, просп. Миру, 15)

На фестивалі класичної музики можна буде почути шедеври Моцарта, Бетховена, Прокоф'єва, Пуленка, Рімського-Корсакова, П'яццолли, Ґубайдуліної, американські симфонічні твори. Крім того, відбудеться вечір вокальної музики Tenors Belcanto, а також вечір іспанської камерної музики. Але головна дійова особа – академічний симфонічний оркестр «Філармонія». Диригенти – Тарас Криса (США) та художній керівник фестивалю Микола Сукач **(на фото)**.

єднані пласти спорту та самого кіно: головні, чемпіонські бої показані й детально, й дуже напружено, із класним монтажем і доречно вставленими коментарями. Власне, тут виявився телевізійний талант режисера, якому, на жаль, великий екран поки що освоїти важко: у «Кличків» чітко проявляється дисбаланс між показом спарингів та приватним життям братів. Може, не так воно й важливо, а от політичний аспект – це вже серйозно. Не забуваймо, що Кличко-старший йде на вибори, тому стрічку можна розцінити і як передвиборчий піар.

Ярослав Підгора-Гвяздовський

CD

Leonard Cohen. *«Old Ideas»*

У 12-му альбомі, як натякає назва, Коен дарує нове життя старим ідеям, меланхолійно розповідаючи про силу духу, любов, віру, світло і темряву... У літнього барда екзистенційно-філософських роздумів назбиралося немало, а виголошував він їх востаннє вісім років тому. Фактично Леонард і не співає, а так, проговорює, нашіптує, немов сповідь, разом із легким музичним супроводом. Здається, що бачив і чув усе – такий собі кастанедівський Дон Хуан. І тепер є тільки він, захід сонця і вічність.

The Cranberries. *«Roses»*

Для того щоб видати шосту платівку, ірландські рокери акумулювали натхнення цілих 10 років. Результат виявився неоднозначним: «журавлинки» ніби змішали звучання Placebo і Sonic Youth. Вплив останніх особливо помітний у композиції «Schizophrenic Playboy». До речі, ця пісня – явний претендент на статус «Zombie»-2. Утім, хоча звуком опікувався продюсер Стівен Стріт, який працював над саундом гурту в 1990-х, старі добрі The Cranberries таки не повернулися.

Bruce Springsteen. *«Wrecking Ball»*

У цій роботі Брюс намішав усього підряд від душі. Ось він бере в руки банджо – виходить кантрі, вмикає електрогітару – і це вже життєрадісний рокапопс із переходом у солодкавий рок-н-рол. Такий чудово звучав би в якомусь американському серіалі на кшталт «Доктора Хауса». Іноді ще й духові підключаються, госпел... і барабани від Макса Вейнберґа, що відбиваються між ребрами. Відчуваєш себе в якомусь техаському барі, де ковбойські капелюхи підкидаються до стелі, а ти все ближче до саундового катарсису в стилі американської мрії.

17 березня, 17:00

«FaceКонтроль»

Будинок кіно (Київ, вул. Саксаганського, 6)

Найкоротший фестиваль короткометражного кіно відбудеться у так званому пілотному режимі – на ньому не буде ані журі, ані винагород. Проте глядачі матимуть змогу протягом трьох годин насолоджуватися найкращими стрічками студентів творчих вишів та познайомитися з їхніми авторами. Матеріал відібрали професійні режисери. «Ми вирішили, оминаючи всілякі церемонії нагородження та занудні розмови про проблеми сучасного кінематографа, просто взяти і показати найліпші роботи молодих митців із Києва, Москви, Пітера, Мінська», – кажуть організатори.

22 березня, 20:00

«Перкалаба»

Міський палац мистецтв «Зоря» (Вінниця, вул. Червоноармійська, 44)

Цього разу івано-франківський гурт представить слухачам виданий наприкінці минулого року альбом «Дідо», до створення якого долучилися київська «ДахаБраха» та пітерський «НОМ», Євген Гудзь із Gogol Bordello, Юрій Гурджи з RotFront та dj Derbastler. Зважаючи на чималенький список артистів, формація вирішила вразити фанів чимось справді потужним. «Оркестр радості та щастя», як називають «Перкалабу», органічно поєднує у своїй музиці елементи ска-панку, реґі та фольк-року, роблячи її при цьому колоритно гуцульською.

22 березня, 21:00

Орест Лютий і «СамоГон»

Kult Live Music Club (Львів, вул. Чайковського, 7)

Виступ шоумена Антіна Мухарського, який взяв собі нове псевдо, та гурту «СамоГон» з епатажною програмою «А я не москаль!» є частиною проекту «Лагідна українізація». Останній спрямований на поступове нівелювання впливу російськомовної попси та шансону в такому багатому на українську музику українському ж світі. Звичайно, концерт розрахований на публіку з почуттям гумору, адже посміятися над самим собою може не кожен. Проте у всіх жартах є частка правди, тож заклики любити та підтримувати українське слід сприймати цілком серйозно.

Поезія цифри й кадру

Томас Вольфарт про художню цензуру, читання в публічних місцях та розквіт мистецтва відеопоезії завдяки цифровим технологіям

Спілкувалася **Інна Завгородня**, ***Київ – Берлін***

Засновник і очільник Літературної майстерні Берліна Томас Вольфарт займається культуртрегерством та організацією мистецьких заходів, серед яких найбільший у Європі поетичний фестиваль та фест відеопоезії Zebra. Серед інших проектів – премія open mike для молодих авторів та lyrikline.org, архів поезії в інтернеті, де можна прочитати й почути мовою оригіналу твори понад 700 поетів з усього світу. Томас Вольфарт завітає до України, аби представити фільми-учасники Zebra. Покази відбудуться 24 березня в культурно-мистецькому центрі «Є» у Івано-Франківську та 26 березня у київському офісі Ґете-Інституту в Україні.

У. Т.: Які головні напрями діяльності очолюваної вами Літературної майстерні Берліна?

– Від 2000 року ми дедалі більше фокусуємося на поезії, ставши єдиним місцем у Німеччині, де нею опікуються. Мені особисто це подобається: я люблю поезію, мої колеги так само. Крім того, це ніша. Одним із поштовхів у 2000 році став Marché de la Poésie – чудовий поетичний ярмарок у Парижі. Я пройшовсь, аби подивитися, який німецький автор чи авторка представлені там у перекладах. І не знайшов нікого, тож вирішив щось робити. Поетичний фестиваль, який ми організовуємо в Берліні, впродовж дев'яти днів відвідують 10–14 тис. глядачів (тоді як найбільший на планеті поетичний фест у Медельїні, Колумбія, збирає за приблизно такої самої тривалості 120–130 тис. осіб). Ми намагаємося представити вірші з різноманітних культур і в поєднанні з новими технологіями. Зокрема, розвинули лейбл для цифрової поезії p0es1s (у світі цифри все відбувається між 0 та 1). Це продовження того, що мало місце в 1960–1980 роках, візуальної поезії, яка розвивається далі в цифровому вимірі.

У. Т.: Від 2002-го ви проводите фестиваль відеопоезії Zebra. Як трансформувався цей напрям останнім часом?

– Відеопоезії стільки само років, як і кіномистецтву загалом. Я думав, що знаю найстаріший поетичний фільм, який було знято 1910 року на тексти й за участю Аполлінера. Проте ми знайшли ще старіші стрічки на вірші Волта Вітмена зі США, створені 1905 року, тобто з часів зародження кіно. Поезія – це самостійне мистецтво, найближчою до якого є радше музика, а не проза. Звучання й ритмічні лінії в ній близькі до музики й танцю. Взагалі-то в поезії присутні всі види мистецтва, і саме це притягує до неї авангардистів з інших царин. У 1930-х роках у Франції доволі активно намагалися створювати відеопоезію – на целулоїдній плівці малювали фарбою, надаючи їй таким чином поетичного змісту. У 1950–1960 роках дуже популярною була так звана віденська група, до якої входили Ґергард Рюм, Ернст Яндль. Вони намагалися пра-

В архіві міжнародного фестивалю відеопоезії Zebra понад

5 тис.

поетичних фільмів з усього світу. Серед них 13 із України

Річний бюджет Літературної майстерні Берліна – близько

€2 млн,

які надходять від держави та фондів. Значну частину цих коштів (€520 тис.) щоразу надає міський сенат

цювати на стику експериментальної поезії та фільму. Проте справжній стрибок у розвитку відеопоезії відбувся з появою комп'ютера, коли фільм за своєю структурою став здатний відповідати текстові. Не в сенсі продукування зображення за допомогою комп'ютера, йдеться про естетичні моменти, які вдалося втілити. Зокрема, переключення, стрибки від реального до віртуального й навпаки. Тобто того, що поезія могла ще 5 тис. років тому, у фільмі не можна було по-справжньому реалізувати. Йому знадобилося майже 100 років розвитку, аби структурно узгодитися з віршем. Для мене хорошою відеопоезією є не та стрічка, яка екранізує текст, а та, яка відповідає йому за побудовою. З допомогою комп'ютера це стало простіше, легше, також дешевше, але передусім естетично цікавіше. Zebra відбувається щодва роки. У минулому фестивалі брало участь близько тисячі фільмів із понад 70 країн, наступний заплановано на жовтень 2012 року, поки що на нього подають роботи. Можна здобути три премії загальною сумою €10 тис. Також є Zebrino – конкурс найкращих дитячих фільмів. А ще ми даємо нагороду за найкращий сценарій, відзначаємо найкраще цифрове виробництво та відеофільм. Загалом у нашому архіві понад 5 тис. відеоробіт.

СТРИБОК У РОЗВИТКУ ВІДЕОПОЕЗІЇ ВІДБУВСЯ З ПОЯВОЮ КОМП'ЮТЕРА – КОЛИ ФІЛЬМ ЗА СТРУКТУРОЮ ЗМІГ ВІДПОВІДАТИ ТЕКСТОВІ

ФОТО: АНДРЕАС ФАЙГЛЕ

У. Т.: Чи є серед них стрічки українського виробництва?

– Їх небагато. До нас на фестиваль надходило 13 фільмів із вашої країни, і лише один було відібрано для конкурсу. Це фільм Ігоря Стрембіцького «Подорожні».

У. Т.: На багатьох літературних святах поети читають вірші для поетів. Як ви приваблюєте публіку на Поетичний фестиваль Берліна? Адже це нелегке завдання...

– Перед тим як ми започаткували його, нас усі застерігали. Мовляв, це нікого не цікавить. Спершу ми організували довгу ніч поезії, цей захід одразу зібрав близько 500 осіб. Тобто інтерес є. На самому початку фесту ми проводимо дійство, яке називається Poets' Corner. Ідея прийшла від поетів Берліна, які сказали: ми хочемо бути популярні там, де живемо. Це відбувалося в столиці: поети з різних її частин виходили в публічні місця – там, де вони живуть, – і проводили читання. Якщо захід був вдалий, люди йшли й на інші події фесту. Якщо у фестивалі бере участь сирійський автор, ми, звичайно, намагаємося інформувати про це всі німецько-арабські організації. Ще одним засобом комунікації є ЗМІ. Звісно, ми розклеюємо плакати, розсилаємо програми. Збираємося спонсорувати міську газету про мистецтво City, в якій теж умістимо нашу програму – таким чином вона з'явиться у 50 тис. екземплярів. Це справді карколомна робота – достукатися до людей. Культурне життя в Берліні дуже насичене, а ринковий інтерес до поезії доволі малий.

У. Т.: Що робити поетам, зі свого боку, аби привертати більше уваги публіки? Вдаватися до слему, читати під музику або викидати вірші з вертольота, як це було на минулому фестивалі в Берліні?

– Про це взагалі-то не йдеться. Єдино правильне, що може зробити поетка або поет, – написати хороший текст. Решта – маркетинг. А це, власне кажучи, не цікаво. Юрій Андрухович упродовж чотирьох місяців представляв у нашій Майстерні ряд авторок і авторів з України. Їх тут абсолютно ніхто не знав, однак послухати прийшло дуже багато людей.

У. Т.: У нас діє Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі, яка кілька років тому звинуватила Олеся Ульяненка в написанні порнографічного роману. Нещодавно схожі закиди пролунали на адресу ще одного вітчизняного письменника. Чи припустимі, на вашу думку, такі оціночні характеристики в літературі?

– Те, про що ви говорите, є власне кажучи, цензурою. А цензура, переважно релігійно мотивована, – це привід для держави й цензора діяти. Хоча йдеться про інше. Окрім того, це вираження недовіри до людей. Вони можуть набагато краще вирішувати, читати далі чи ні. Крапка. Я пам'ятаю, коли ми представляли на поетичному фестивалі в Чернівцях фільми Zebra, показали сюжет про гомосексуальну пару – це були біженці з Іраку – з віршем Шекспіра. Він викликав бурхливу реакцію. Дехто реагував неадекватно, і це було показником того, що порушено табу, що про таке не говорять. Звісно, на мою думку, потрібно захищати молодь, коли йдеться про расизм, зневагу до особистостей. А з порнографією це завжди доволі складно. Якщо люди не хочуть цього читати, вони не читають.

Перевертом на руках

Мистецтво непосидючих

Тиждень розпочинає серію публікацій, присвячених нестандартним захопленням молоді. Колекціонування марок і заборонених іноземних платівок, конструювання авіамоделей та радіоприймачів відійшли в минуле. Хобі еволюціонують і змінюються разом із людством, розвиваються паралельно технічному прогресові та трансформації філософської думки. Тож які захоплення популярні сьогодні й чим вони завдячують своїй появі? Розпочнемо розвідку з паркуру.

Автор:
Олена Максименко

Фото автора

Ошатна бабуся виносить сміття й обурено бурмотить: «Викидаються, викидаються ото... потім про них в інтернетах пишуть...» «Налякані старенькі – невід'ємний атрибут наших тренувань!» – іронізують хлопці, які займаються паркуром. «Якби ж то ми тут пили пиво чи смалили «травку», до нас не було б нікому діла. Бо ж цілком нормальне явище! А коли йдеться про тренування, якісь незвичні штуки, саморозвиток, то це завжди викликає підозри!» – каже президент Федерації паркуру України Олександр Чернобровкін.

Паркур – досконале володіння тілом як інструментом, мистецтво перевтілення, коли кожен рух єдино можливий і правильний. «Міські ніндзя», їхні трюки часом видаються абсолютно ірреальними, вони швидше пасували би фантастичному кіно. І, поза сумнівом, ні з чим незрівнянна естетика паркуру, що змушує вже вкотре вражатися безмежності прихованих можливостей людини. «Він надзвичайно добре вибудовує тіло, – розповідає Чернобровкін. – Відточує м'язи, про наявність яких раніше навіть не здогадувався! Буквально кожен м'яз на кожному пальці має бути розвинений рівномірно, інакше ти просто падатимеш».

ПАРКУР-ПАРК

Перший у світі та єдиний паркур-парк відкритий у Копенгагені 2009 року. Він є результатом майже трирічного збирання коштів, проектування та роботи данської команди JiYo. Відтоді всі охочі можуть безплатно навчатися мистецтва паркуру в місці, обладнаному всім необхідним, тобто з більшою безпекою та в товаристві однодумців

ВІД АФРИКИ ДО ПАРИЖА

«Хрещеним батьком» паркуру вважають французького військового Жоржа Ебера. Для своїх солдатів той створив систему фізичної підготовки під назвою «Натуральний метод», який народився в результаті експедиції Ербера до Африки, де він тривалий час спостерігав за аборигенами. Зокрема, за тим, як рухаються, полюють. Європейцеві ці здібності видавалися неможливими: африканці легко пробігали величезні відстані, стрибали з неймовірної висоти, пересувалися по деревах, як мавпи. «Їхні тіла досконало розвинені, вони гнучкі, прудкі, сильні, стійкі. При цьому люди не займаються гімнастикою, а просто живуть в умовах дикої природи», – дивувався француз. Методика Ербера відточувала навички в кількох напрямах: біг, хода, стрибки, пересування на чотирьох кінцівках, рівновага, лазіння, самозахист, кидки, плавання, ґрунтувалася на засадах альтруїзму і цілком виправдала себе під час Першої і Другої світових воєн.

Пізніше вихованець «Натурального методу» Раймон Белль, французький солдат і пожежник, зарекомендував себе як один із найвидатніших рятувальників свого полку завдяки особливим навичкам тіла. Його фізична підготовка дала змогу врятувати не одне життя під час пожежі. Син Раймона Давід у всьому намагався копіювати батька. Гімнастики, легкої атлетики та бойових мистецтв хлопцеві було замало, і в 15 років він пішов зі школи й вирушив до Парижа, щоби присвятити себе улюбленій справі. Військова кар'єра батька й діда не приваблювала юнака. Служба в армії не пасувала шукачеві авантюр, тож юнак покинув її і почав розвивати власну дисципліну, яку й назвав паркуром. У Парижі він швидко знайшов друзів і послідовників, з якими пізніше організував знамениту команду «Ямакасі». Гаслом Давіда Белля (а отже, і всіх трейсерів) став вислів: «Немає меж, є лише перепони». З часом він заснував Всесвітню асоціацію паркуру (PAWA – Parkour Worldwide Association), яка діє й донині. »

СЛОВНИЧОК

Паркур – максимально органічне вільне пересування в будь-якому просторі незалежно від того, місто це чи ліс. Послідовники цієї філософії не вдаються до елементів акробатики – вони несумісні з паркуром, хоча нерідко ці дисципліни плутають між собою. Близькими до останнього є фріран та трикінг. Вони мають однакові елементи та коріння, проте є й суттєві відмінності. Деяка світоглядна розбіжність не заважає трейсерам, фріранерам та трикерам разом тренуватися, ділитися досвідом та організовувати спільні ігри й заходи.

Фріран започатковував Себастьян Фукан, що спершу перебував в одній команді з Давідом Беллем і згодом відійшов через різність поглядів на паркур, заснувавши власну течію. Послідовники фрірану дбають про зовнішню красу своїх рухів. Фактично вони долають перепони не тільки максимально ефективно, а й надзвичайно ефектно.

Трикінг зародився в США і містить чимало від бойових мистецтв. У ньому значно менше обмежень та установок, зокрема дозволені елементи акробатики. У рухах трикерів багато обертання і комбінацій із ним.

ФОТО: PHL

Одного дня хлоп'ячі вправи на вулицях побачив та оцінив режисер Люк Бессон і зняв свою знамениту стрічку «Ямакасі: Нові самураї». Фільм поширив ідею паркуру по всьому світу й зробив його масовим. Водночас став причиною того, що Давід Белль пішов із команди: він був категорично проти комерційного використання цього руху. Сьогодні ж трейсери та трейсерші (трапляються в паркурі й дівчата, хоча рідше, адже це захоплення передбачає серйозні фізичні навантаження) зазвичай не цураються поєднання корисного з приємним й охоче пристають на пропозиції зйомок у роликах та кліпах, дехто з них виконує роль каскадерів.

ОСНОВНІ ФЕСТИВАЛІ, ДЕ ДЕМОНСТРУЄТЬСЯ ПАРКУР:

«Трипільське коло»

Kharkiv Urban Fest («Трень День»)

Kazantip Z-Games

«Соседний мир» (Крим)

Lviv Parkour Fest

Міжнародний фестиваль каскадерів (село Копачів, парк «Київська Русь»)

LE PARKOUR ПО-УКРАЇНСЬКИ

В Україні паркур практикують уже понад 10 років, проте об'єдналися послідовники цього руху зовсім недавно: у 2009-му виникла Федерація паркуру України. «Тепер щороку в нас відбувається по п'ять-шість великих заходів і понад 15 локальніших на кшталт ігор і тренувань, – розповідає Олександр Чернобровкін. – Так, на основі паркуру розроблена унікальна гра манкібол». Також створено команду Ukrainian Fly Stars, куди можна вступити, лише досягнувши певного рівня. Учасників команди запрошують на

HOMO PARKURIS ЗВИЧАЙНИЙ

Людина від 15 до 25 років у реглані з капюшоном і в зручних кросівках (цей образ лишається незмінним навіть у 15-градусні морози!). Кросівки зазвичай подерті в характерних місцях – ознака регулярних тренувань. Головне, за чим можна впізнати трейсера, фріранера чи трикера (терміни «паркурщик» чи «парковщик» є некоректними), – спосіб пересування. Представники цього виду рідко ходять просто по тротуарах. Оскільки суть паркуру полягає в найефективнішому подоланні перепон, то вони їх і шукають – у пригоді стають дахи, карнизи, паркани... Місцями їхньої концентрації є гори піску – нерідко початкові елементи відпрацьовуються там, де можна їх знайти: природного походження дюни або будівництва. Досвідченіші ж майстри відточують свої навички в місцях більш людних і менш комфортних. Годиться будь-яка місцина, де можна знайти перешкоди: бар'єри, карнизи, колони тощо. Приміром, у Києві одним із улюблених майданчиків є колишній фонтан біля кінотеатру «Київська Русь». Він щедро декорований графіті й обладнаний колесами, дошками, колодами та іншими корисними для тренувань предметами.

Оскільки для занять паркуром не потрібні ані особливе спорядження, ані студії, ані тренери, то його осередки є чи не в усіх містах і містечках країни. Зокрема, в Ірпені, Кривому Розі, Керчі, Білій Церкві, Хмельницькому, Ялті, Кам'янці-Подільському, Смілі та багатьох інших.

ПОГЛЯД

Артур Полич, учасник UA Fly Stars:
Займаюся паркуром 415 днів – враховую тільки ті, у які справді тренувався. Коли починав, не мав друзів чи знайомих, які це практикували б. Були тільки YouTube і величезна кількість неймовірних роликів про красу переміщення. Вражало, що то були звичайні хлопці, які вийшли надвір і почали тренуватися. Так вчинив і я. Просто став робити щось незрозуміле. Ніби маленька дитина з фарбами і пензлем – усі мої мазки були коструватими і невправними, але це лише додавало стимулу працювати над собою. Паркур – то не просто хобі, то моє життя. Тільки переміщуючись у просторі й виконуючи різні цікаві для мене елементи, відчуваю, що по-справжньому живий. Відчуття контролю неймовірне, воно дає стимул розвиватись і далі.
В Україні все частіше проводять різноманітні змагання, проте особисто для мене досягненнями були перемоги не над кимось, а над собою. Нагородою стало те, що я потрапив до складу UA Fly Stars.

виступи, виїзди, зокрема й за кордон. «Донедавна то було тільки хобі. Нині в нашій країні вже з'явилася можливість займатися цим професійно», – каже Олександр. Організовуються фестивалі, майстер-класи, до нас приїздять поділитися досвідом закордонні майстри, з'явилися зали для тренувань. Регулярно відбуваються з'їзди трейсерів і фріранерів всієї України для спільних занять.

Новачки до команди потрапляють за цілком традиційною схемою: спершу хлопець бачить вражаючі трюки в кіно або на YouTube і намагається повторити їх самостійно. Виходить кепсько, тож наступним кроком стає пошук відеоуроків.

Друга спроба краща, але все одно далека від омріяного ідеалу. Початківець шукає однодумців у соцмережах і зрештою приходить на загальне тренування, де йому надають компетентну допомогу. Там немає єдиного тренера, натомість усе відбувається за принципом живого обміну досвідом, адже кожен досяг висот у якомусь окремому напрямі й потребує поради в іншому.

Найменшому хлопцеві Олексі, який прийшов на тренування, 12 років, проте він уже вміє чимало і рішуче слідує за своїми старшими друзями. «Не пускайте малого, тут надто високо», – турбуються вони на особливо небезпечних ділянках. Золотим правилом паркуру є «роби те, у чому впевнений на 100%». Дотримання цього закону практично зводить нанівець фактор ризику. Бар'єр страху, що виникає на початку занять у всіх трейсерів, стирається після численних повторень вправи. Вони не вважають свою дисципліну екстремальною. І взагалі не вважають паркур дисципліною, швидше стилем життя та світоглядною концепцією.

ПАРКУР У КІНО

Найвідоміший фільм про паркур – **«Ямакасі: Нові самураї»** (2001) Люка Бессона. Стрічка **«Тринадцятий район» (на фото)**, яку зняв 2004 року француз П'єр Морел за сценарієм Люка Бессона, показує драматичні пригоди юнака, що викрав та знищив велику партію наркотиків і рятується втечею по дахах від скривджених переслідувачів. Фільм знаменний тим, що головну роль у ньому зіграв засновник паркуру Давід Белль. У 2008 році вийшла стрічка японського режисера Шимако Сато **«К-20: легенда про маску»**, в основі сюжету якої лежить зайняття паркуром, навернення до якого допомогло несправедливо звинуваченому героєві віднайти правду і реабілітувати себе.
Шведський пригодницький бойовик 2010 року **«Навички»** режисера Йоханнеса Рунеборґа також присвячений безстрашній молоді – стрічка хоча й грішить деякою наївністю, але в драйвовості та вмінні володіти своїм тілом хлопцям не відмовити.

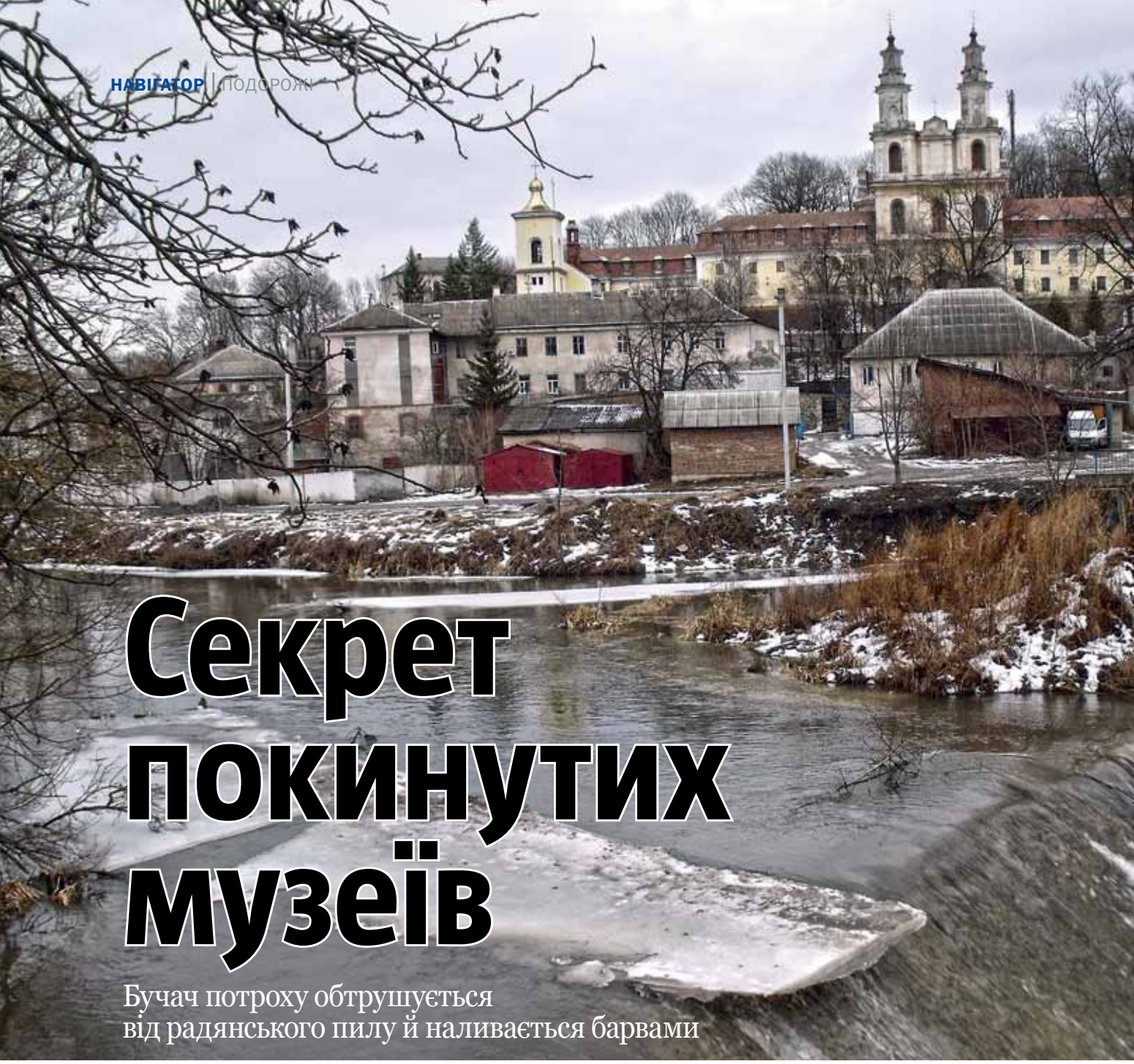

Секрет покинутих музеїв

Бучач потроху обтрушується від радянського пилу й наливається барвами

Автор:
Олег Кінаш

Фото автора

Бучач із його 12 тис. мешканців можна легко зарахувати не тільки до української, а навіть до галицької глибинки. Аби дістатися до міста залізницею (рекомендовано), треба зійти на станції з чудернацькою назвою Чортків, пересісти на поїзд, який складається з локомотива та двох вагонів (інколи одного), й цілу годину, злегка погойдуючись, котитися хвилястим Тернопіллям. І лише після цього тривалого монотонного колисання, наче в іншому світі, опинитися в каньйоні Стрипи, однієї з найстрімкіших і найдикіших річок рівнинної України, промайнути понад нею мостом, в'їхати в тунель – і ось ви у Бучачі.

СЛІДАМИ ФЕРРАРІ

Спочатку ви, як і кожен пристойний турист, вирушаєте в центр **(фото 2)**, де обходите навколо ратушу, костел, церкву і ще кілька об'єктів. Біля райдержадміністрації жовтосиніють кілька простеньких інформаційних щитів, де не можна не зачепитися за інтригуючий напис про уродженця міста інженера й архітектора Джованні Батіста Феррарі. Якщо ви автомобіліст, то ваше єство посилено застукає всіма серцевими клапанами. Але місцевий краєзнавець остудить ваш запал, повідомивши, що за те відкриття ніхто Ferrari вам не вручить, бо Феррарі в Італії стільки, як в Україні Петренків. Зате ви зможете насолодитися інженерними й архітектурними талантами Джованні Батіста, проїхавшись залізницею Бучач – Чортків, розробкою якої за завданням австрійської влади він разом із групою колег займався ще до Першої світової.

Показово, що по завершенні залізничного проекту молодий професіонал не кинувся назад у сонячну Італію, а вирішив жити в дощовій Галичині.

Після короткої прогулянки центром спробуйте вийти до старого зруйнованого «патлатого» замку **(фото 3)**, що обріс, наче волоссям, деревцями, яким щонайменше сотня років. Станьте на край замкового муру й окиньте краєвид поглядом хижого птаха. Якщо у вас гострий зір і все інше на додачу, ви схопите тонку сутність давнього Бучача і зрозумієте, чому деякі міста називають вічними. Побачите ниточку Стрипи як умовну вісь X тутешнього тривимірного світу. Вісь Z – дорога, вісь Y – основний стрижень ратуші, навколо якого сформувалися давні вулиці.

З мальовничого автомобільного переїзду через річку, який можна вважати нульовою точкою відліку й перехрещенням основних осей Бучача, проглядаються замок, монастир, гімназія, ратуша і скромна паркова зона з розвислими над річкою вербами.

Уздовж осі Z (дорога) він схожий на більшість провінційних галицьких містечок, однак із суттєвими синусоїдальними коливаннями ландшафту. У його складні лінії вже врізалися прості похідні функції людської діяльності: цоколі будинків, підпірні стінки, сходові марші або містки до входів у будинки. Для адептів статичного функціонального аналізу перебування в цьому місті може стати поштовхом до відкриття законів густини чи насиченості функцій, бо теперішній матаналіз описує лише каркас світобудови, не враховуючи броунівського руху її постійно змінних живих елементів, зокрема й творчо-руйнівних істот, якими є люди.

Вісь X, або Стрипа, – блакитна ниточка, без якої Бучач не був би собою, адже не було б каньйону і рельєфу, порізаного й попетляного рікою. Плакучі верби та міські квартали, підвісні містки й саморобні кладки, пороги та стрімчаки, жахливо покраяні струмками ущелини й заповнені будівлями узбережні тераси – всі ці комбінації паркових і гірських елементів ландшафту створюють прості, але неповторні пейзажні експозиції.

Через нерозвинену туристичну інфраструктуру сплави заповідним руслом, які влаштовує туристичний комплекс «Над Стрипою», поки що малопопулярні. Невтаємниченому мандрівникові важко навіть припустити, що на Тернопіллі є справжнісінькі джунглі з каньйонами, водоспадами та реліктовими рослинами, які незмінно живуть на крутосхилах річки сотні мільйонів років.

ДЗИҐА РАТУШІ

Якщо ж говорити про стрижні міста, то перший із них – ратуша (умовна вісь Y), будівництво якої профінансував відомий магнат минулого Міколай Потоцький. За всієї серйозності свого функціонального призначення вона бачиться досить іграшковою навіть тепер, коли з неї забрали на реставрацію всі кутові скульптури роботи Іоанна-Георгія Пінзеля – геніального майстра вираження динамічної пластики й екстремальних емоцій. Ратуша нагадує велетенську дзиґу, яку умовно можна розкручувати, тримаючись за елегантне шпильове завершення вежі. Будь-яка дзиґа пов'язана з відцентровими силами, але ця гігантська дзиґа ратуші асоціюється тільки з доцентровими, які обертаються навколо джета-шпиля. До шпилів і веж завжди тягнувся люд, який не помічав у них владної сили. Їхня тогочасна довершена велич не лише лякала; їй поклонялися, всередину неї бажали проникнути. Ратуша всотувала вершки суспільства. Так ці «чорні діри» всередині кожного середньовічного міста спочатку притягували еліту, а по-

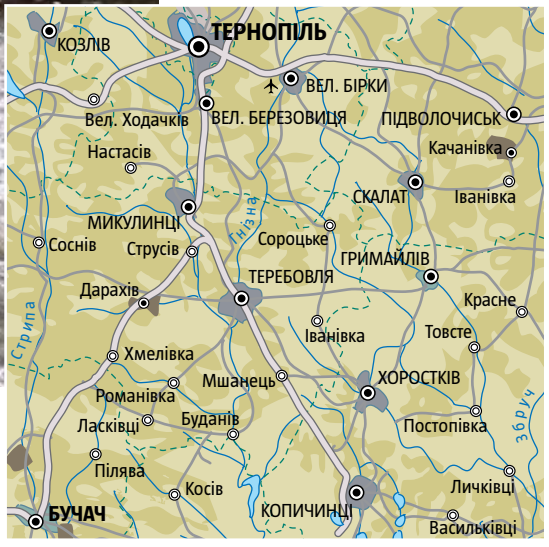

ВАРТО ОГЛЯНУТИ

Бучацька ратуша – попри свою іграшковість як жодна інша дає зрозуміти людині сутність її міського буття. **Костел**, що має вівтар зі скульптурною групою роботи Іоанна-Георгія Пінзеля, та **Василіянський монастир УГКЦ (фото 1)**, обидва збудовані коштом Міколая Потоцького. **Колонна скульптура Мадонни (фото 4)** є надзвичайно елегантним і найбільш виразним пінзелівським творінням у Бучачі. У постаті Пресвятої Діви, яка попирає хмари й півмісяць, виражені неспокій і певне розчарування. **Дистилярія «Галіція»** відома далеко за межами Бучача як виробник однойменного з містом коньяку. Цей напій – один із його символів.

2

3

тім ставали її молохами. Вежа – символ величі й повноти влади; шпиль – символ проникнення, точності, досягнення цілі, а годинник – тогочасний символ передових технологій, але, крім того, – відповідальності, надійності й незнищенності.

Інший стрижень Бучача – костел. Теж, до речі, збудований коштом Міколая Потоцького. Храм дещо простуватий іззовні, та майже досконалий усередині. Внутрішньої завершеності йому надає вівтар зі скульптурною групою роботи Пінзеля **(фото 5)**. Більшість його статуй виражають надзвичайний трагізм і шалені пориання: крайній подив, невпокорену готовність до самопожертви, розпачливе молитовне благання, нестримні радощі. Наче скульптор, якого інкогніто прихистив Потоцький і про якого практично неможливо розкопати якусь інформацію в архівах, був утікачем-каторжанином, котрий зблизька міг спостерігати й фіксувати у своїй пам'яті крайні форми людських почуттів та емоцій, щоб потім досконало їх відтворювати.

І все те, що сталося з місцевим населенням приблизно через 200 років після Пінзеля, тепер чітко проглядається в трагічних ликах його дерев'яних скульптур. Священики храму своїм самовідданим служінням і жертовним постом відновлюють його функціональну сутність і докладають усіх старань, щоб налагодити добрі стосунки між українцями й нечисленними тепер поляками.

ДОМІНАНТА ДУХУ

Ще один (мабуть, найпотужніший) стрижень міста – Василіянський монастир УГКЦ, теж збудований коштом Потоцького. Разом із цвинтарем на горі Федір він формує ауру місцевої сакральності. Певно, тому в цій частині райцентру практично відсутні транспорт, гомінкі базари та яскраві магазинчики. У недільний день із монастирського собору лунає Служба Божа, зачаровуючи майже все старе місто. Василіянський монастир тримає домінанту у відновленні духу Бучача. І навіть частина молоді, яка в інших регіонах поблажливо усміхається, дивлячись, як її ж таки дідусі та бабусі чимчикують до церкви, тут з усією відповідальністю й проникливістю бере участь у недільних літургіях.

ФОТО: МИКОЛА ВАСИЛЕЧКО
4

5

За роки незалежності більшість приватних будинків у місті зробились ошатними й чистенькими, занедбаних зовсім небагато. А коли дивишся на деякі бучацькі брами, портали чи декор сучасних будівель, складається враження, що місцева людність добре знається на віденській сецесії (на противагу київській публіці – значно багатшій, але часто схильній оформляти свої житла в стилі кітчу а-ля собор Василія Блаженного). У Бучачі стильна молодь, за парканами і в машинах можна побачити породистих псів. Місто, частково завдяки заробітчанам, а частково новим бізнесменам, почало виходити з пострадянської коми, по крупинках відновлюючи свою історичну вагу й туристичну привабливість.

Та коли бачиш, як задля продажу ділянок засипають яр підзамкового потоку, що формує привабливість ландшафту, розумієш: місцева влада таки слабка в математиці й не розуміє поєднання форми, об'єму та естетики. Заходячи в порожній ошатний ресторанчик над Стрипою, де готують смачніше, ніж в аналогічних закладах Києва, а ціни менші, ніж у столичних бістро, ловиш себе на прикрій думці, що чудове містечко-музей з об'єктами, зафіксованими ЮНЕСКО, колись може спорожніти.

СЛАВІМО ГАЛІЦІЮ!

НАДМІРНЕ СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ШКОДИТЬ ВАШОМУ ЗДОРОВ'Ю

Ліцензія №390 від 05.11.2008 ДАЛК ДПА України

ВЛАСНИМ ПРИКЛАДОМ

«Він прокидається, відразу з ліжка вмикає телевізор, і... на цілий день. Немає часу ані погуляти, ані букви вивчити. Ну, що з нього виросте?» – жаліється бабуся п'ятирічного Богданчика. Живуть вони у трикімнатній квартирі з трьома телевізорами, четвертий – на кухні. Киваю з розумінням і мовчу... «І як ми вже їй не казали, що не слід бити діточок, негарно...» – голосно коментує матуся поведінку доньки на майданчику. І додає: «Вже і я лупила, і батько, й дід, і баба, а їй не доходить». Знизую плечима і мовчу. Якось незручно повчати дорослiших за мене. Елементарна ж педагогіка!..

Валентина Кузик

БРОУНІВСЬКИЙ RUSH

Пересування київським метрополітеном у годину пік (так би мовити, rush hour) нагадує броунівський рух. Усі кудись поспішають, одне одного наздоганяють, випереджають, притискають, виштовхують... Особливо помітна дія столичних законів фізики на станціях-переходах, де людський рух відбувається хаотично, в різних напрямках і абсолютно непрогнозовано. Можуть просто ногу відтоптати, є ризик, що зіб'ють чи розчавлять... У модерну добу люди нібито навчились користуватись новітніми засобами комунікації, але культура пересування при цьому залишилась на вкрай низькому рівні. Що й казати про культуру спілкування в процесі руху.

Олександр Пагіря

МОЄ ТАБУ

Раптом зрозуміла, що в моєму житті є чимало речей, які сама собі заборонила робити. Не розумом, а якось підсвідомо. Наприклад, привітання із загальними святами пишу окремо кожній людині. Хоча більшість моїх знайомих не знають одне одного, тож хвилин за 10 можна було б і текст хороший придумати, і всім розіслати одним кліком. Але ні, я складаю й надсилаю кожному окремо, тож інколи сиджу за комп'ютером майже цілу ніч. До речі, ніколи не ображаюся, коли отримую поздоровлення, де я одна поміж багатьох, яким адресують однакові слова. Тож чи варто перетворювати святкові ночі на робочі?..

Олена Чекан

Андрій Дуда

МОВЧАННЯ ПЕРЕМОЖЦІВ

Хасавюртським договором 1996 року Росія, фактично, капітулювала перед півмільйонною Чечнею. Щоправда, до цього не дожив генерал Джохар Дудаєв. Тоді новостворена держава називалася Чеченською Республікою Ічкерія. Але дивно, що об'їхавши половину Чечні, я не знайшов людини, яка знала б, що таке «Ічкерія». Ті, хто ще вчора проливав за неї кров, не могли відповісти на це запитання. Дійшла черга до Рамзана (досить високого чину в тодішній військово-політичній структурі Чечні). «Ну, не знаю. Так Джохар сказал. Мы не спрашивали». Коли я бачу ганебну помаранчеву поразку, анархію в середовищі опозиції, вакханалію влади, то дедалі більше схиляюся до думки, що 2005 року ми забагато «спрашивали» в наших лідерів.

Євгенія Шидловська

СПОРОЖНІЛИЙ ВОКЗАЛ

Днями померла старенька бабуся. За життя вона любила варити владу – ані «біло-голубі», ані «помаранчеві» їй не вгодили. Тільки Кірпі симпатизувала: мовляв, лад наводив... Саме за нього відбудували вокзал і щомісяця надавали надбавки до її невеличкої пенсії залізничниці. І хоча бабуся давно навчилася жити без пенсії (працюючи на грядках, купуючи білоруський газ і коригуючи показники електролічильника), потяги вона рахувала вправно: що менше рейсів – то гірше становище в країні. 10 років тому їх на станції зупинялося п'ять: берлінський, варшавський, адлерський, львівський, луцький. Тепер залишився один, який хочуть зняти. Тиньк на вокзалі вже давно сиплеться, а стінами йдуть тріщини.

Олександр Михельсон

КОПІЙЧАНИЙ ІМІДЖ

Киянам, які оплачують комунальні послуги до 20-го числа кожного місяця, належить знижка. Вигадали це, щоб стимулювати авансову сплату. Але перед виборами парадигма змінилася. Було «височайше» ініційовано підвищення пенсій, повернення боргів Ощадбанку тощо. На все це, зрозуміло, в бюджеті мають бути гроші. Звідки їх узяти?.. Ось приятелька розповідає: пішла гасити комунальні рахунки й виявила, що має борг. Знижки за вчасну сплату не дістала. Та розчулило навіть не це, а сума «заборгованості» – одна (!) копійка. Хоча кажуть, ніби на компідприємствах працюють не творчі люди... До речі, моя приятелька не єдина зіткнулась із таким «креативом». Пильнуймо, пані та панове. Це тільки початок, я так підозрюю.

ВІДПРАВЛЕННЯ: 22:35
АЕРОПОРТ: TAN SON NHAT
ПУНКТ ПРИЗНАЧЕННЯ: **ХО ШИ МІН**
НОРМА БАГАЖУ: 20 КГ
ПРИБУТТЯ: 13:45

799* 0 800 509 800**
www.aerosvit.com

*для дзвінків з мобільних телефонів, 1 грн/хв, плата за з'єднання нараховується згідно тарифного плану моб.оператора **безкоштовно на території України
Ліцензія АБ №446862 видана Державіаадміністрацією 18.11.2009

АероСвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІНІЇ

UEFA EURO2012™ POLAND-UKRAINE

Continental
Шини. Розроблено в Німеччині.

За Україну, за її збірну

за перемоги і фінал!

Довірте Вашу безпеку Continental – № 1
в Європі у виробництві шин і комплектуючих
на конвеєр та експерту у гальмуванні
на будь-якій дорозі за будь-яких умов.

www.continental.ua